

Täysistunto

Tiistai 19.5.2026 klo 14.00—18.46

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 18.46.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tarja Filatov (14.00—15.55 ja 18.30—18.46) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (15.55—18.30).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Tässä vaiheessa ilmoitetaan, että ennakkotiedoista poiketen tänä päivänä ei ole toista istuntaa. Eli se varaus on poistettu.

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 13.5.2026 antanut hallituksen esitykset HE 87—91/2026 vp, joista HE 89 ja HE 91/2026 vp otetaan lähetekeskusteluun tässä istunnossa.

2.2. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 28, 29/2026 vp.

2.3. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Hallituksen vuosikertomus 2025 (K 3/2026 vp).

2.4. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2025 (K 16/2026 vp).

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2026 vp

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Meri, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.01 Oikeusministeri Leena Meri (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesilakia hallitusohjelman mukaisesti. Ehdotetut muutokset helpottaisivat kalataloudellisten velvoitteiden asettamista sellaisille vanhoille vesivoimalaitoksille, joilla tällaisia ennestään ei ole. Säännösten tarkoituksena on tukea kansallisten vaelluskalakantojen elvyttämistä ja vaalia Suomen arvokasta luontoa. Uudempien vesitaloushankkeiden luparatkaisussa vesiluonnolle ja vesikalakannoille aiheutuvat vaikutukset on tyypillisesti tunnistettu ja niiden ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi hankkeesta vastaavalle on asetettu erilaisia lupamääräyksiä. Sen sijaan vanhempien hankkeiden kalakantoja turvaavat määräykset saattavat olla hyvin yleisluontoisia tai puuttua jopa kokonaan. Tällaisesta laitoksesta käytetään tässä esityksessä ilmaisua ”nollavelvoitelaitos”.

Sananen historiasta: Virtavesien patoaminen ja vesivoiman käyttöön ottaminen on alun perin tapahtunut myllyjen ja sahauslaitosten tarpeisiin. Sähköntuotannon tarpeisiin vesivoimaa ryhdyttiin hyödyntämään 1800-luvun loppupuolella, ja myllyn tai sahan voimanlähteenä palvelleet kosket on sittemmin otettu energiantuotantoon. Varhainen sääntely turvasi vahvasti vesistöissä kulkemista ja samalla myös kalankulkua rajoittaen tehokkaasti pysyvien patorakenteiden sijoittumista vesistöihin. Sääntelyn kehittyminen voimataloutta suosivaan suuntaan alkoi 1930-luvulla sähkön tarpeen lisääntymisen myötä. Muutos erilaisia intressejä tasapainottavaan suuntaan tapahtui vasta vuosikymmeniä myöhemmin, 1961, vesilain soveltamiskäytäntöjen vakiintumisen myötä. Vesilaki on perinteisesti turvannut hyvin vahvasti vesitaloushankkeesta vastaavaa jälkikäteiseltä lupaan puuttumiselta, eikä nykyisen vesilain voimaantulo vuonna 2012 tähän olennaista muutosta tuonut. Lupaan on voitu puuttua hankkeesta vastaavan tahdosta riippumatta vain laissa säädettyjen, varsin tiukkojen edellytysten täytyessä. Sääntelyllä on alun perin pyritty kannustamaan toiminnanharjoittajia investoimaan sellaisten yhteiskunnan näkökulmasta hyödyllisten hankkeiden toteuttamiseen, johon valtiolla itsellään ei ole ollut mahdollisuuksia. Sittemmin ajattelu on laajentunut muunkintyyppisiin rakentamishankkeisiin. Yhteiskunnallisen muutoksen ja Euroopan unionin lainsäädännön kehittymisen myötä lupien tarkastamista koskevaa lainsäädäntöä, erityisesti vesilainsäädäntöä, on pidetty epätydyttävänä erityisesti nollavelvoitelaitosten osalta. Kalatalousvelvoitteiden asettaminen näille laitoksille on käytännössä osoittautunut hyvin hankalaksi ilman luvanhaltijan myötävaikutusta.

Arvoisa rouva puhemies! Vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset uuden kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määrittämisestä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

nollavelvoitelaitoksille. Muita vesivoimalaitoksia tai muuntotyypisiä vesitaloushankkeita säännökset eivät koskisi. Sähköverkkoon kytkettyjä vesivoimalaitoksia on Suomessa noin 220 kappaletta. Näiden lisäksi on suuri joukko, ehkä arviolta 460 kappaletta, hyvin pieniä, alle 0,1 megawatin laitoksia, jotka palvelevat yksityistä käyttöä eivätkä tuota sähköä jakeluverkkoon. Sähköverkkoon kytkeytyvistä laitoksista nollavelvoitelaitoksia arvioidaan olevan noin 65 kappaletta, ja verkkoon kytkemättömistä laitoksista nollavelvoitelaitoksia arvioidaan olevan 76 kappaletta. Tiedot pienemmistä laitoksista ovat kuitenkin puutteelliset, joten nollavelvoitelaitoksia saattaa olla enemmän.

Uuden lupamääräyksen asettamista koskeva asia voisi tulla vireille kalatehtäviä hoitavan elinvoimakeskuksen aloitteesta. Yleisen edun valvonta kalatalousasioissa kuuluu kalataloustehtäviä hoitavalle elinvoimakeskukselle, jolla on parhaat edellytykset arvioida, millaiset toimenpiteet edistäisivät vaelluskalakantojen elinolosuhteiden parantamista kokonaisuutena. Muilla viranomaisilla, kansalaisjärjestöillä tai asianosaisilla ei olisi oikeutta panna vireille ehdotettua menettelyä.

Uutta kalatalousvelvoitetta tai maksua määrättäessä lupaharkinnassa olisi otettava huomioon kalakantojen elinolosuhteiden ja vaellusyhteyden turvaamisen ja palauttamisen mahdollisuudet vesistössä, muut vesistössä toteutettavat toimenpiteet ja laitoksen merkitys energiahuollon kannalta. Uuden velvoitteen asettamisen tarpeellisuutta ja sisältöä koskeva harkinta olisi korostetun tapauskohtaista, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi kahdelle sinänsä samankaltaiselle voimalaitokselle erisisältöisiä velvoitteita.

Esitystä valmisteltaessa on tunnistettu kalatalousvelvoitteiden, varsinkin kalateiden, rakentamisen voivan aiheuttaa vesivoimalaitoksen omistajalle huomattavia kustannuksia. Lähtökohtana on, että toiminnanharjoittajat vastaavat toimintansa aiheuttamista kustannuksista. Perusoikeusjärjestelmän on kuitenkin katsottu asettavan rajoitteita sille, kuinka pitkälle meneviä määräyksiä toiminnanharjoittajalle voidaan jälkikäteen asettaa. Tämän vuoksi esityksessä on päädytty ratkaisuun, jonka mukaan toiminnanharjoittajalle ei voisi asettaa sellaista kalatalousvelvoitetta, josta voisi aiheutua niillä saavutettavaan hyötyyn nähden kohtuuttomia kustannuksia. Toiminnanharjoittajan asemaa turvaisi myös luvanhaltijalle ehdotettu oikeus saada eräissä tilanteissa valtiolta korvausta velvoitteesta aiheutuvasta vesivoiman menetyksestä johtuvasta hyödyn olennaisesta vähentymisestä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 27. Lain voimaantulosta ei aiheutuisi vesivoimalaitoksen omistajille tai viranomaisille välittömästi mitään toimintavelvoitetta. Lupaviranomaisissa aiemmin vireille pannut asiat käsiteltäisiin aiemman voimassa olleen lainsäädännön mukaisesti. Laissa ei säädettäisi ajanjaksosta, jonka kuluessa uusien velvoitteiden asettamisen nollavelvoitelaitokselle tulisi tapahtua, vaan uusien velvoitteiden asettaminen etenisi siten kuin elinvoimakeskukset harkitsisivat aiheelliseksi ryhtyä toimimaan.

Esitystä valmisteltaessa on sidosryhmien toimesta tuotu hyvin selkeästi esiin toisaalta perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuteen palautuva vaelluskalakantojen nykyistä paremman suojan tarve ja toisaalta vesivoimalaitosten sekä vesialueiden omistajien omaisuudensuojaan liittyvät tarpeet. Nämä näkökohdat on esityksessä pyritty sovittamaan yhteen. Asian merkitykseen ja esitykseen sisältyvien valtiosääntöoikeudellisten kysymysten vuoksi hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että olisi tarpeellista pyytää perustuslakivaliokunnan arvio.

Arvoisa puhemies! Hanke on alun perin käynnistetty kansallisista sääntelytarpeista lähtien, mutta hankkeella on yhteys myös Euroopan unionin lainsäädäntöön, erityisesti

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

EU:n vesipuitedirektiiviin. Direktiivin ympäristötavoitteet edellyttävät muun muassa, että pintavesien tilan huononeminen estetään ja että pintavesille määritetyt hyvän tilan ja hyvän ekologisen potentiaalin tavoitteet saavutetaan vuoteen 2015 mennessä ja viimeistään vuoteen 2027 mennessä.

Komissio on Suomen vesienhoitosuunnitelmia koskevassa palautteessaan sekä Suomea vastaan käynnistämässään valvontamenettelyssä kiinnittänyt huomiota direktiivin vaatimuksiin muun ohella yleisemminkin vesivoimalaitosten lupien ajantasaistamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla näihin voitaisiin osaltaan vastata. Nyt puheena oleva hanke koskee kuitenkin ainoastaan nollavelvoitelaitoksia, ei muita vesivoimalaitoksia.

Arvoisa puhemies! Esityksessä on pyritty arvioimaan ehdotettujen muutosten vaikutuksia. Muutosten taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat ennen kaikkea vesivoimalaitosten omistajiin. Ehdotetut muutokset kohdistuisivat pääasiallisesti alle viiden megawatin suuruisiin voimalaitoksiin. Viranomaisten osalta ehdotetut muutokset vaikuttavat erityisesti asioiden vireillepanosta vastaavien elinvoimakeskusten ja asioiden ratkaisemisesta vastaavan Lupa- ja valvontaviraston työmäärään. Esitys on mahdollistava, eikä lakiin ehdoteta säädettäväksi lupamääräysten tarkistamishankkeiden aikataulusta tai kohteiden valintaa koskevista säännöksistä. Nämä jäisivät elinvoimakeskusten harkinnan varaan. Esityksessä on arvioitu, että uuden velvoitteen asettamista koskevia asioita voisi tulla vuosittain vireille noin 3–4 hakemusta. Tehtävät hoidettaisiin talousarvioehdotuksissa määriteltyjen määrärahasojen puitteissa.

Kalatalousvelvoitteiden toteuttaminen vähentäisi vesivoimalla tuotetun sähkön määrää, joka korvautuisi muista lähteistä peräisin olevalla sähköllä. Kalatalousvelvoitteiden täytäntöönpanosta aiheutuva vähennys vesivoimalla tuotetun sähkön määrään on siten vähäinen, eikä uusien kalatalousvelvoitteiden täytäntöönpanolla ole arvioitu olevan vaikutuksia sähköjärjestelmän käyttö- tai huoltovarmuuteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Otetaan tähän lyhyt debatti, jos kerran siihen on painetta. — Edustaja Pitko. — Anteeksi, painakaa sitä V-painiketta ja nouskaa seisomaan, niin muutkin saavat puheenvuoron, mutta ajattelin kohtuudella aloittaa valiokunnan puheenjohtajasta.

14.12 **Jenni Pitko vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitus on valitettavasti tällä vesilain esityksellä vesittämässä vaelluskalojen paluun jokiimme. Tämä laki ei todellakaan velvoita päivittämään kalatalousvelvoitteita, kuten ministeri sanoi, niiltä laitoksilta, joilta ne vielä puuttuvat. Näitä laitoksia on ehkä noin 145 kappaletta, ja näiden säätökyky sähköjärjestelmään on todella pieni. Sen sijaan vaelluskaloille niiden padot aiheuttavat merkittäviä nousuesteitä. Näitä valtion maksamia korvauksia, joita nyt kaavaillaan, jos laitokselle velvoitteita tulisi, tulisi käyttää vain ja ainoastaan vähämerkityksellisten patojen purkamiseen. Tässä esityksessä ei kuitenkaan esitetä valtiolle mahdollisuutta lunastaa näitä laitoksia.

Tässä lain prosessin aikana tämä laki muuttui aika merkittävästi. Tämä vesitetty esitys ei täytä sille asetettuja tavoitteita, ja sen sijaan siinä näkyy vahvasti vesivoimayhtiöiden lobbaus. Vesivoima on ajanut meidän maamme vaelluskalakannat todella pahaan ahdinkoon. Hallituksessa ei näytä löytyvän ymmärrystä kalakantojen uhkalle.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

14.13 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministeri Merelle jälleen hyvästä esityksestä. — Kyllä tämä parantaa nykytilannetta, vie oikeaan suuntaan, mutta on totta, että jää tässä vielä tehtävää tulevillekin hallituksille.

Tässä halutaan nimenomaan vahvistaa vaelluskalojen ja virtavesien tulevaisuutta, ja kalateitähän me olemme tässä istuntosalissa lukuisia kertoja käsitelleet. Meillä on nämä isot voimat, esimerkiksi Palokki, johon toivon, että löydetään ratkaisu. Se olisi todella massiivinen vaelluskalojen paikka nousta, mutta sitten on paljon näitä pienempiä, joita tässäkin esityksessä on esille noussut: vanhoja, romahtaneita patoja, myllyjä, esimerkiksi Nummisten mylly meillä Hämeessä, jonka Vanajavesisäätiö varsin pienellä rahalla pystyi purkamaan. Itse kannustan ehdottomasti siihen, että jatketaan työtä vaelluskalojen ja virtavesien eteen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

14.14 **Jorma Piisinen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vesilain muuttamisen tavoitteena on helpottaa kalatalousvelvoitteiden määräämistä niille vesivoimaloille, joilta ne vielä puuttuvat, pyrkimyksenä elvyttää vaelluskalakantojamme. Tyypillisiä vaellusesteitä muodostavat vesivoimalaitoksiin liittyvät sääntelypadot, pohjapadot ja erilaiset tierummut. Lausuntopalautteen perusteella asiassa on vielä pohdittavaa. Moni pitää uudistusta kiireellisenä. Vanhat luvat eivät voi nauttia ikuista suojaa, kun ympäristön tila vaatii tekoja. Toisaalta meidän on huolehdittava omaisuudensuojasta ja vesivoiman elintärkeästä roolista säätövoimana, huoltovarmuuden takaajana sekä puhtaan energian lähteenä. Tärkeää on kuitenkin löytää tasapaino kustannustehokkaasti luonnon ja energiahuollon välillä. — Kiitos ministeri Merelle tämän tuomisesta meille eduskuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eskelinen.

14.15 **Seppo Eskelinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puheenjohtaja! [Oikealta: Puhemies!] — Puhemies! Valtuustosta kun siirtyy tänne... — Minusta on hienoa, että tässä on nyt kumminkin joitain toimenpiteitä, mitkä vahvistavat sitten vaelluskalojen hankkeita. Meillä on hyviä tuloksia viime kaudella nousuohjelman kautta, ja samoin tälläkin kaudella niitä on jatkettu, mutta tällä kaudella on sitä rahoitusta hiukan leikattu. Erityisesti tuolla Etelä-Savon puolella ja Pohjois-Karjalassa on isojakin hankkeita, Laurinvirtaa, Saramojokea ja sitten Etelä-Karjalan hankkeet, joissa on hyviä tuloksia vaelluskalojen osalta. Tätä työtä pitää jatkaa, ja sitä pitää resursoida, mutta yhteistyössä sitten — voimayhtiöthän ovat monesti näissä hankkeissa olleet investoinneissa mukana.

Huolta varmaan tässä salissa niillä, ketkä täällä kalastuksen parissa enemmän pyörivät, on edelleen siitä, millä ihmeellä me sitten pitkässä juoksussa saataisiin nämä vaelluskalojen kannat kasvamaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalmari on poistunut. — Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

14.16 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että näitä vesiteitä avataan siltä osin kuin se on järkevää.

Edustaja Heinonen äsken kertoi hyvän esimerkin, ja monta muutakin hyvää esimerkkiä on tullut esille tämän asian tiimoilta. Niitä vanhoja romahtaneita systeemejähän kannattaa tietenkin kunnostaa ja laittaa kuntoon.

Pohjois-Karjalassa on aika vaikea paikka tuo Palokin voimalaitoksen purkaminen, kun sitä on esitetty, ja kun siinä yhteydessä on esitetty niitä summia, mitä muka korvattaisiin, niin nehan ovat aivan — voi sanoa — pennejä, kun pitäisi maksaa miljoonia. Toisaalta sitten siinäkin keskustelussa on ohitettu aivan sataprosenttisesti se tosiasia, että on aivan toimivia ohitusratkaisuja siihenkin olemassa, elikkä tehdään jonkinnäköinen uusi reitti, ja siitä on esityskin olemassa, mutta ikävä kyllä meidän valtakunnan media painaa vain yhtä totuutta koko ajan. Meillä ei huomioida ollenkaan niitä muita toimivia ratkaisuja, joita muun muassa Kuurnassa on: saman omistajan omistamassa voimalaitoksessa Kuurnassa on jo ohitustie olemassa, ja se toimii erittäin hyvin. Tällaisiahan meidän pitää suosia eikä lähteä yksityistä omaisuutta ulosmittaamaan, varsinkin kun se koskee [Puhemies koputtaa] meidän kotikunnassa nyt sitä, että on vähävaraisia kuntia, joiden omaisuuteen käydään kiinni ja tulot viedään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Krista.

14.18 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on kyllä todellakin pettymys. Hallitusohjelmaan on itse kirjoitettu, että nykyaikaiset kalatalousvelvoitteet toteutetaan myös pienten patojen osalta, ja nyt tämä esitys on semmoinen, että eihän tätä vaadita. Kalatiestratogia on jo vuodelta 2012, ja siinä todetaan, että nämä luonnonmukaiset vaellusyhteydet on se, ja luonnonkierto, mikä pitäisi saada toimimaan, ja se edellyttää tietenkin näitä kalatalousesteiden purkamisia.

Ministeri tässä mainitsi, että tähän ei edes tule sitä aikatauluvelvoitetta, että näitä ruvettaisiin systemaattisesti päivittämään, ja näitä tapauksia tulee esille ehkä kolme tai neljä vuodessa. Elikkä toisin sanoen menee noin 40—50 vuotta, kun edes nämä nollavelvoitelaitokset, pienet voimalaitokset, saadaan tässä asiassa hoidettua kuntoon. Kyllä se hallitusohjelman lupaus vaelluskalojen elvyttämisestä ja virtavesiluonnon elvyttämisestä on todellakin vain sanoja paperilla, jos edes tätä asiaa ei hallitus nyt kykene hoitamaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heikkinen.

14.19 **Janne Heikkinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän vihreiden happaman kommentoinnin tästä lakiesityksestä, koska heidän tekemättömiä töitään tässä nyt tehdään. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] Teillä olisi ollut edellisellä kaudella täysi mahdollisuus toteuttaa vesilain päivittäminen. Se oli teidän lainsäädäntösuunnitelmisianne mukana, mutta te lykkäsitte, lykkäsitte ja lykkäsitte sitä, kunnes se kuoli pystyyn. Tätä ette tehneet, ja nyt se tuodaan tänne saliin ministeri Meren toimesta — kiitos siitä.

Eihän tämä toki täydellinen ole, en sitä tässä lähdekään väittämään. [Vasemmalta: Ei lähellekään!] Kyllä tässä parantamistakin jää, ja toivon toki, että valiokuntavaiheessa otetaan tähän kohtuullisuuden määrittelyyn mukaan ja otetaan huomioon myös ne saadut

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

tulot, mitä voimalaitoksilla on tehty, ja edettäisiin mieluummin siihen Ruotsin mallin mukaiseen ajatukseen siitä, että aiheuttaja maksaa. Ei voi olla niin, että voitot ovat yksityisiä ja sitten ulkoishaitat ovat julkisia maksettavia. Tämä on ihan aiheellista myös korjata tähän esitykseen. Toivoisin kolmanneksi myös tätä ensisijaisuusjärjestystä, että aina kun on mahdollista, niin tehdään luonnonmukainen ohitusuoma, sitten vasta tekninen kalatie [Puhemies koputtaa] ja vasta kolmanneksi sitten harkitaan istutuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Krista.

14.20 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä edustaja Heikkisen lopputoiveisiin siitä, miten tämä tulisi hoitaa: todellakin ottaa tämä ensisijaisuusjärjestys, että luontainen kalatie olisi se ykkönen, ja oikeastaan sen pitäisi olla se velvoittava, ja muut vaihtoehdot todellakin vain hätätapauksissa käyttöön ottaen.

Edustaja Heikkinen nosti esille sen, että viime hallituksessa tätä asiaa ei saatu maaliin, ja se on ihan totta, eikä saatu sitä edelliselläkään hallituksella. Tämähän on projekti, joka on itse asiassa kestänyt aivan liian kauan. Se ei todellakaan viime hallituksessa jäänyt vihreistä kiinni, että tämä olisi edistynyt. Yksi ongelma oli se, että ne asiantuntijat oikeusministeriössä, jotka tätä asiaa osaisivat tehdä, olivat samoja, jotka puursivat myös lunastuslain parissa, ja sen takia tietysti tällä hallituskaudellakin tämä tulee vasta nyt pöydälle, vaikka tämän olisi voinut heti hoitaa, varsinkin kun tässä on ollut työryhmätyö jo pitkään käynnissä. Sieltä tuli selvät sävelet, ja siellä oli myös tämä lunastusoikeus, jotta voitaisiin tarvittaessa lunastaa, mutta valitettavasti tästä esityksestä se on nyt tippunut. [Puhemies koputtaa] Ja kannatan lämpimästi tätä edustaja Heikkisen nostamaa aiheuttaja maksaa -periaatetta. Se tästä jää nyt uupumaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Aika. — Edustaja Ojala-Niemelä.

14.21 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meillä on rajalliset mahdollisuudet lisätä vesivoiman määrää Suomessa. Kollaja on koskiensuojelulla suojeltu, ja Vuotos on monen tuomioistuimen lukon takana. Nykyisin on kuitenkin vireillä Kemijärvelle monta pumppuvoimahanketta, ja lähestulkoon kaikissa nykyisissä voimalaitoksissa on tehonnostot jo tehty.

Tämä kala-asia on sellainen, että on juuri näin, niin kuin tässä edellä on kuultu, että nämä luonnonmukaiset vaellusyhteydet on tärkeää palauttaa. Myös tekniikka on tulossa avuksi. Esimerkiksi Taivalkoskella on käytössä Kalasydän, jonka toimivuutta on nyt useampana kesänä seurattu. Tämä vie minusta oikeaan suuntaan.

Vähän vaatimaton tämä esitys kyllä vielä on, mutta hyvä, että se on saatu kuitenkin tähän pisteeseen, ja kiitän ministeriä siitä, että se on meillä täällä käsiteltävänä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eerola.

14.22 **Juho Eerola ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen itse Kymijoen suistoalueen ja sen jokivarren kasvatti ja koko ikäni sen vaikutuspiirissä asunut, ja sen tähden minulle on ollut aina selvää, että tällainen vesivoima on merkittävä paikallinen, kotimainen puhtaan energian tuotantomuoto, mutta toisaalta minulle on aina myöskin ollut ihan yhtä selvää kalojen, etenkin tämmöisten suurten vaelluskalojen,

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

merkitys. Se on tärkeää paitsi matkailuelinkeinon kannalta myöskin ihan paikallisten ihmisten perinteisen kotitarvekalastuksen muodossa. Molempia minun mielestäni tarvitaan, ja harmillisen usein nämä intressit ovat olleet vastakkain. Kuluneina vuosikymmeninä ovat nämä voimallaitokset ja energiantuotanto ehkä olleet niskan päällä, mutta nyt sitten jonkun verran paranevat luonnon ja kalastajien apajat — jos näin sanotaan.

Toivotaan, että tekniikka kehittyy tulevaisuudessa ja mahdollistaa entistä paremmin sekä tämän lohen nousun näitten tehokkaampien kalaportaitten muodossa että myöskin sitten [Puhemies koputtaa] tehokkaamman energiantuotannon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Riipi,

14.24 **Mika Riipi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on ihan hyvä pohja, hyvä avaus sille, että nyt nämä nollavelvoitelaitokset tuodaan tähän sääntelyyn piiriin.

Ehkä kuitenkin pohjoisen näkökulmasta haluaisin tuoda sen ison kuvan ja sen ison ongelman. Näillä meidän nykyisillä isoilla laitoksillamme olevien velvoitteiden muuttaminen on valtavan hidas prosessi. Kun ajattelee, että pohjoisessa on tapeltu lohen ja vaelluskalojen puolesta jo vuosikymmeniä, niin mitään ei ole näköpiirissä sinne tulevaankaan muuta kuin mahdollisia oikeusprosesseja. Tähän minä toivoisin, että hallitus myös tarttuisi kokonaisuutena, koska olisi hyvä ihan paikallisten ihmisten oikeuksien puolesta, että näissä asioissa edettäisiin.

Yksi semmoinen keskeinen asia on myöskin se, että meidän pitäisi pystyä varmistamaan resurssit näitten hankkeitten toteuttamiseen. Tuossa edustaja Heikkisen esiin tuoma aiheuttaja maksaa -periaate on kyllä näissä se oikea tapa — ei niin, että veronmaksajat maksavat.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

14.25 **Minna Reijonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Merelle. — Käsiteltävänä on hallituksen esitys vesilaista, jossa ehdotetaan säännöksiä uuden kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määräämisestä niin sanottujen nollavelvoitelaitosten lupiin, joihin näitä ei vielä sisälly. Puutteet lupamääräyksissä liittyvät yleensä vanhoihin hankkeisiin, joiden kohdalla vaikutuksia esimerkiksi vaelluskalakantoihin ei olla kunnolla otettu huomioon. Muutokset mahdollistaisivat edellä mainitun kaltaisten laitosten lupamääräysten tarkistamisen nykyistä helpommin, jotta voimme edistää kalakantojen säilymistä ja luonnon monimuotoisuutta.

Kalastus on varmasti monen suomalaisen kesäisiä lempiharrastuksia. Saaliin eteen tehty työ opettaa arvostamaan sekä luontoa että ruokaa. Mikä olisikaan ympäristön kannalta parempaa ruokaa kuin itse pyydystetty kala kotimaamme puhtaasta vesistöistä? Tällä esityksellä luodaan edellytyksiä sille, että vesissämme ui jatkossakin esimerkiksi lohta, taimenta, vaellussiikaa, nieriää ja nahkiaisia, joille koski- ja virtauspaikat sekä kulkureitit merelle ovat elinehto.

Vaikka on tunnustettava, että lupamääräyksiin kajoaminen astuu myös vesivoimaloiden varpaille, on meidän silti kyettävä löytämään tasapaino voimaloiden [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

ja kalakantojen välillä. Paljon kuulee myös puhuttavan näistä ikaikaisista vesivoimaoikeuksista. Ne varmasti puhuttavat kovasti vielä jatkossakin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaarisalo.

14.26 **Riitta Kaarisalo sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille tämän lakiesityksen esittelystä. — Vesilain uudistamisesta ja vaelluskalakantojen elvyttämisestä oli tosiaan kirjaus jo viime hallituskaudella hallitusohjelmassa, ja tämän hankkeen valmisteluhan silloisessa oikeusministeriössä myös aloitettiin. Tämä vesilain uudistaminen itsessään on ollut SDP:n tavoitteena jo pitkään, ja on hyvä, että asia nyt etenee, koska joitain parannuksia tämän säännöksen myötä olisi tulossa, mutta haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että myös merkittävää kritiikkiä on esitetty sen suhteen, että vesilain uudistamisen alkuperäinen tavoite, joka oli siis vaelluskalakantojen elvyttäminen, ei näillä säännöksillä nyt toteutuisi. Pidän kyllä tärkeänä sitä, että täällä eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä tarkasti sekä ympäristö- että huoltovarmuusnäkökohdista tätä esitystä arvioidaan ja mietitään myös sitä, voitaisiinko näitä asetettuja tavoitteita vielä joillakin muutoksilla edistää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

14.27 **Juha Hänninen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Merta tämän tärkeän asian edistämisestä. — Huoltovarmuutta silmällä pitäen tämä esitys on tasapainoinen ja vastuullinen. Vesivoima on Suomen sähköjärjestelmässä keskeinen tuotantomuoto. Se tarjoaa säätökykyä, tukee sähköjärjestelmän käyttövarmuutta ja on siksi tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta. Erityisesti häiriötilanteessa vesivoiman merkitys korostuu.

Samalla on kuitenkin todettava, että nollavelvoitelaitosten kokonaismerkitys sähköjärjestelmän kannalta on rajallinen. Valtaosa näistä laitoksista on pieniä, eikä niiden osuus koko sähköntuotannossa ole suuri. Esitystä varten tehtyjen ennakkoarvioiden mukaan kaikkien nollavelvoitelaitosten yhteenlaskettu vaikutus sähköntuotantoon on hyvin vähäinen ja kalatalousvelvoitteiden myötä poistuvan kapasiteetin vaikutus energian hintaan olisi vain joitakin prosentin kymmenyksiä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

14.29 **Jaana Strandman ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Merelle tästä tärkeästä esityksestä. Vesilain uudistuksessa haetaan nyt ratkaisuja ongelmaan, joka on ollut tiedossa jo pitkään. Monilta vanhoilta vesivoimalaitoksilta puuttuvat kokonaan kalatalousvelvoitteet, vaikka niiden vaikutukset vaelluskaloihin ovat merkittäviä.

Suomalaiset arvostavat puhtaita vesistöjä ja kotimaista kalaa. Kun lohi ja taimen pääsevät jälleen nousemaan jokiin, hyötyvät samalla luonto, kalastus ja matkailu. Monilla paikkakunnilla kalastusmatkailu tuo työtä ja elinvoimaa alueille.

Samalla on pidettävä huolta siitä, ettei uudistus kohtele kohtuuttomasti pieniä voimalaitoksia tai heikennä huoltovarmuutta. Vesivoimalla on tärkeä rooli sähköjärjestelmän vakaudessa. Siksi tarvitaan järkeviä, tapauskohtaisia ratkaisuja sekä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

toimiva korvausmalli niille toimijoille, joille muutoksista syntyy merkittäviä kustannuksia.
— Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

14.30 Anna-Kristiina Mikkonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että vesilain uudistaminen etenee. Tätähän on ajettu ympäristöjärjestöjenkin toimesta vuosikausia, ja muun muassa SDP:llä tämä on ollut pitkään ohjelmapapereissa.

Tätä hallituksen esitystä tulee valiokuntakäsittelyssä kuitenkin arvioida erityisesti ympäristö- sekä huoltovarmuusnäkökohdista sekä arvioida, täyttääkö esitys sille asetetut tavoitteet ja mitkä ovat mahdollisuudet parantaa vielä tämän esityksen vaikuttavuutta.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja ja osaltaan siten vaalia Suomen arvokasta luontoa. Meillä Savonlinnassa on muun muassa Olavinlinnan Linnanvirtaa ennallistettu parantaaksemme muun muassa hyvin uhanalaisen järvitaimenen ja järvilohen elinolosuhteita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

14.31 Tiina Elo vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaelluskalakantojen häviäminen ja ahdinko on yksi Suomen historian suurista epäonnistumisista, mitä tulee luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen. Ajatus vesivoimalaitosten kalatalousvelvoitteista perustuu luontojärjestöjen ja vapaiden kalastajien yhteiseen aloitteeseen liki kymmenen vuoden takaa, eli tätä vesilain uudistusta ja päivitystä on odotettu pitkään, ja on suuri pettymys, että sitä on nyt hallituksen toimesta valmistelun aikana vesitetty pahasti. Lakiesitys jättää liian monta voimalaitosta uudistuksen ulkopuolelle ja tekee uusien velvoitteiden määräämisestä edelleen liian vaikeaa.

Tältä esitykseltä tosiaan odotettiin paljon, mutta jälleen näyttää siltä, että vesivoimaloiden suojeleminen on voittanut kalakantojen elvyttämisen, vaikka tässä salissa tuntuu paljon olevan tukea ja kannatusta sille, että meidän pitäisi saada meidän vaelluskalakannat elpymään. Todella toivonkin, että hallituspuolueilla on nyt valmiutta parantaa tätä esitystä vielä, kun valiokuntakäsittely alkaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida käytyä keskustelua?

14.32 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos hyvästä keskustelusta! Tosiaan tässä edustaja Mikkonen toi esille sen, että oikeusministeriössä on hyvin pienet resurssit ja osaaminen juuri tähän alueeseen. Siellä on tosiaan ollut lunastuslainsäädäntö, ja siinä oli merkittäviä muutoksia ja selvitettävää, niin että se ei ollut mitenkään valmis, ja jos se olisi ollut, se olisi viime kaudella tuotu. Se tuotiin tällä hallituskaudella, ja sitä oli kymmenen vuotta valmisteltu. Olen mielestäni ministeriön kanssa onnistunut hyvin tuomaan hyvin vanhoja lakeja, joita on odotettu vuosikausia, mutta mennään siihen toiste.

Pieniä patoja koskeva hankeselvitys on vireillä tässä hyvin pienessä virkamiesvalmistelussa, mikä meillä on, ja siellä on myös kriisivalmiuteen valmistelua. He tekevät kyllä parhaansa.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Haluan sanoa tästä lainsäädännöstä ja arvioista, että tässä on haettu tasapainoa sekä ympäristöperusoikeuden että omaisuuden suojan välillä, ja muun muassa arviointineuvosto on antanut tälle erittäin hyvän arvosanan näistä erilaisista vertailuista.

Mitä tulee sitten tähän, että lunastusmahdollisuus otettiin pois tästä lainsäädännöstä, niin tämä työryhmä silloin viime hallituskaudella tosiaan esitti tällaista perustetta, ja sitten toisaalta täällä muuten monissa puheenvuoroissa tuotiin esille juuri se ajatus, että aiheuttaja maksaa. Tämä laki lähtee siitä, että aiheuttaja maksaa ja hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa voi saada korvausta. Mutta jos täällä ajatellaan, että aiheuttaja maksaa, ja jos valtio lunastaa hyvinkin elinkaarensa loppupuolella olevia voimalaitoksia, niin onko se valtion tehtävä, miten ajatellaan? Sitten kun täällä on puhuttu paljon Ruotsista, niin en tiedä, kuinka hyvin tunnette Ruotsin järjestelmää, mutta virkamieheltä saamani tiedon mukaan Ruotsissa kahdeksan suurta energiayhtiötä on kerännyt kymmenen miljardia kruunua rahastoon, jonka varat on tarkoitettu käyttämään vesivoimalupien tarkistamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen, ja yksittäisen laitoksen luvan tarkistamisesta aiheutuvista kustannuksista rahasto voi rahoittaa 85 prosenttia. Niin että Ruotsissa, vaikka on tiukempia, heillä on keksitty tällainen yhteisvastuullinen ajatus, rahasto, mitä meillä on liikennevakuutuksissa ja muissa. Ei minusta huono idea pohdittavaksi.

En tässä nyt mitään sen erikoisempaa sano, että hallitus ajaisi, vaan ihan henkilökohtaisesti pohdin, että tässä olisi esimerkiksi yksi ratkaisu, koska tässä taloudellisessa tilanteessa valitettavasti tässä lyövät kaksi perusoikeutta käsille. Totta kai kalojen ja vaelluskalojen suojeleminen on todella tärkeää, ja niitä ei voi enää palauttaa, mutta ne taloudelliset realiteetit ovat myöskin, että ei valtio voi kaikkia näitä kymmeniä ja kymmeniä lunastaa. Tässä on haettu tasapainoa, ja voin vakuuttaa, että tässä on käyty paljon keskustelua ja tätä ei ole tehty oikeastaan kenenkään ehdoilla. Kukaan taho ei ole tähän mielestäni täysin tyytyväinen, kun puhutaan etujärjestöistä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Nyt mennään puhujalistaan. Edustaja Pitko.

14.35 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Vesilakia on tosiaan aiottu pitkään päivittää, jotta niille vesivoimalaitoksille, joilla ei aikaisemmin ole ollut lainkaan kalatalousvelvoitetta, saataisiin sellaiset viimein. Hallitusohjelmassa hallitus näin aikoi tehdäkin, mutta jostain syystä tämä lakiesitys on vesittynyt matkan varrella, ja on nyt täysin hampaaton. Itse ajattelen, että tällaista lakia, joka pääasiassa sementoi tämän nykytilan, eli että nämä nolla-velvoitelaitokset voivat edelleenkin kerätä voittoa ilman näitä kalatalousvelvoitteita ja ilman saastuttaja maksaa tai aiheuttaja maksaa -periaatetta, ei olisi kannattanut edes tuoda eduskuntaan.

Suomessa on nykyisellään suurilla ja keskisuurilla laitoksilla jo kalatalousvelvoitteet, ja toki moni niistäkin kyllä vaatisi päivittämistä tähän päivään, mutta nämä velvoitteet puuttuvat kokonaan näiltä pieniltä laitoksilta. Nämä laitokset ovat usein alle 0,1 megawatin laitoksia. Niitä arvioidaan olevan 145 kappaletta. Ne ovat siis todella pieniä teholtaan. Niiden merkitys meidän sähköjärjestelmän säätökykyyn on aivan, jopa olematon, jos mietitään kokonaisuutta. Sen sijaan vaelluskaloille niiden padot aiheuttavat merkittäviä nousuesteitä, ja kyllä, niitä vaelluskaloja voidaan palauttaa, hyvä ministeri, mikäli niille luodaan suotuisat elinolosuhteet. Osa vaelluskalakannoista on toki jo kuollut

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

sukupuuttoon, kuten oman kotijokeni, Kemijoen alkuperäinen luonnonmukainen lohikalakanta, mutta paljon on vielä palautettavissa ja elvytettävissä.

Tässä esityksessä annetaan viranomaiselle kyllä periaatteessa mahdollisuus liittää lupaan määräys kalatalousvelvoitteista tai määräys liittyen kalatalousmaksuun. Ongelma kuitenkin on, että laki ei aseta velvoitetta tai aikataulua tarkastella näitä lupia. Kun me hyväksymme tai jos hyväksymme tämän lain, se ei vielä velvoita yhtään mihinkään, ja me emme tiedä, tuleeko näitä velvoitteita tulemaan laitoksille lainkaan. Kuten kuulumme tässä salissa, tämän arvion mukaan, joka on siis vain arvio, menisi noin 40 vuotta saada nämä velvoitteet kaikkiin voimaloihin, siis 40 vuotta, kun nämä voimalat ovat jo kymmeniä vuosia tahkonneet rahaa omistajilleen luonnon kustannuksella. Tässä laissa myös sanotaan, että nämä määräykset, mitä kalatalousviranomaisen voisi antaa, eivät saisi olla kohtuuttomia, jopa niin, että valtio voi joutua maksamaan korvauksia näistä aiheutetuista toimenpiteistä. Eli niille laitoksille, jotka ovat hyötäneet siitä vuosikymmenien aikana, että heillä ei ole ollut mitään velvollisuuksia, nyt valtio on maksamassa korvauksia. Kun tässä esityksessä sanotaan samaan hengenvetoon, että kalatien tai ohitusuoman toteuttaminen on käytännössä mahdotonta monille näistä laitoksista, voimme vain kuvitella, kuinka paljon vaikutusta tällä lailla on.

Valtion maksamia korvauksia tulisi mielestäni käyttää vain ja ainoastaan näiden vähämerkityksellisten patojen purkamiseen. Tässä esityksessä ei kuitenkaan esitetä valtiolle mahdollisuutta lunastaa näitä pieniä vesivoimalaitoksia omistukseensa ja purettavaksi, mikä olisi järkevää ja nimenomaan tehokasta rahankäyttöä suhteessa saataviin hyötyihin. Korvausten maksaminen tuntuu käsittämättömältä julkisen rahan käytöltä tässä taloudellisessa tilanteessa, varsinkin kun otetaan huomioon, että nämä luvanhaltijat ovat todellakin vuosikymmenien aikana hyötäneet taloudellisesti vailla näitä velvollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Nyt annettu esitys on merkittävä takapakki hallituksen alkuperäiseen luonnokseen tästä laista ja myöskin sille asetettuihin tavoitteisiin. Aiemmin luonnosvaiheessa esitys oli vielä kelvollinen. Sillä olisi ollut varmasti positiivisia vaikutuksia kalakantoihin. Miksi emme saaneet sitä esitystä tänne saliin? Miksi meillä on siitä esityksestä merkittävästi vesitetty esitys nyt salissa? Lausuntokierroksen jälkeen tapahtui jotakin. Kenties vesivoimayhtiöt ovat saaneet tahtonsa läpi hallituksessa jälleen kerran, ja tämä uusi esitys todellakin pikemminkin betonoi nykytilan, sillä todelliset työkalut viranomaisilta nykytilan muuttamiseksi tulevat puuttumaan. Kysynkin: miksi hallitus edes uudistaa lain, jos sillä ei haluta olevan mitään todellisia vaikutuksia?

Arvoisa puhemies! Vesivoima on ajanut maamme vaelluskalakannat todella pahaan ahdinkoon. Suomi oli ennen vesivoiman tuloa kalastajien paratiisi, kalojen paratiisi. Isot lohijoet elättivät perheitä. Merkittävä osa kulttuuriperinnöstämme liittyy jokiin ja virtavesiin. Vaelluskalojen katoaminen on paitsi katastrofi luonnolle myös syvä, traumaattinen jälki monissa paikallisyhteisöissä. Tekemätöntä ei saa tietenkään tekemättömäksi. Osa vaelluskalakannoista on jo kuollut sukupuuttoon, mutta osa sinnittelee edelleen. Meillä olisi ollut nyt mahdollisuus tässä vesilaissa korvata näitä menetettyjä menetyksiä, jättää jälkeemme jotain hyvää.

Tiedän, että hallituksessa on myös kalastuksen ystäviä. Esimerkiksi pääministeri Petteri Orpo on vapaa-ajallaan aktiivinen kalastaja, mutta kun tätä tilannetta katsoo, herää kysymys: miksi tälle hallitukselle vesivoimalobbaus painaa jälleen kerran vaakakupissa

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

enemmän kuin luonnon elinvoima? Kukaan tätä lakia kannattava ei voi kyllä mennä kalaan ensi kesänä hyvällä omallatunnolla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

14.41 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt hallituksen esitystä vesilain muuttamisesta. Sen keskeinen tavoite on mahdollistaa kalatalousvelvoitteiden ja maksujen liittämisen myös niin sanottuihin nollavelvoitelaitoksiin. Tällä uudistuksella pyritään parantamaan vaelluskalakantojen tilaa ja samalla tukemaan luonnon monimuotoisuutta. Mielestäni kyse ei kuitenkaan ole vain vaelluskaloista ja luonnosta vaan on yhtä tärkeää tarkastella esitystä myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Huoltovarmuutta silmällä pitäen tämä esitys on tasapainoinen ja vastuullinen. Vesivoima on Suomen sähköjärjestelmässä keskeinen tuotantomuoto. Se tarjoaa säätökykyä, tukee sähköjärjestelmän käyttövarmuutta ja on siksi tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta. Erityisesti häiriötilanteissa vesivoiman merkitys korostuu. Samalla on kuitenkin todettava, että nollavelvoitelaitosten kokonaismerkitys sähköjärjestelmän kannalta on hyvin rajallinen. Valtaosa näistä laitoksista on pieniä, eikä niiden osuus koko sähköntuotannosta ole suuri. Esitystä varten tehtyjen ennakkoarvioiden mukaan kaikkien nollavelvoitelaitosten yhteenlaskettu vaikutus sähköntuotantoon on hyvin vähäinen ja kalatalousvelvoitteiden myötä poistuvan kapasiteetin vaikutus energian hintaan olisi vain joitakin prosentin kymmenesosa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esitys ei vaaranna Suomen huoltovarmuutta.

Arvoisa puhemies! Vaaran sijaan tämä esitys voi parhaimmillaan tukea huoltovarmuutta. Sen vahvuus on siinä, että se ottaa huomioon sekä ympäristötavoitteet että energiahuollon tarpeet. Lainsäädäntöön sisältyy nimenomaan vaatimus siitä, että päätöksenteossa huomioidaan laitoksen merkitys sähköntuotannolle ja sähköjärjestelmän käyttövarmuudelle sekä mahdollisuus myös arvioida vaikutuksia huoltovarmuuteen. Tämä varmistaa, että sähköjärjestelmän kannalta keskeiset laitokset tunnistetaan ja niiden toimintaedellytykset turvataan.

Lisäksi esityksessä on huomioitu kohtuullisuus. Kalatalousvelvoitteista ei saa aiheutua luvanhaltijalle kohtuuttomia kustannuksia suhteessa saavutettavaan hyötyyn, ja luvanhaltijalla on oikeus korvaukseen, jos velvoitteesta aiheutuu merkittävää vesivoiman menetyksestä johtuvaa taloudellista haittaa. Nämä mekanismit turvaavat osaltaan energiantuotannon jatkuvuutta ja vähentävät riskiä siitä, että tuotantokapasiteettia poistuisi hallitsemattomasti käytöstä.

Vaikka esityksen valtakunnallinen vaikutus on pieni, yksittäisillä laitoksilla voi olla paikallista merkitystä. Siksi tapauskohtainen harkinta on tärkeä osa tätä uudistusta.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys osoittaa, että ympäristönsuojelua ja huoltovarmuutta ei tarvitse asettaa vastakkain vaan on mahdollista toteuttaa molemmat tavoitteet samanaikaisesti. Se on myös Suomen etu. Esitys päivittää vanhentunutta säätelyä vastaamaan nykyisiä ympäristö- ja EU-velvoitteita mutta tekee sen tavalla, joka ottaa huomioon energiajärjestelmän toimivuuden ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Tähän varattu aika alkaa olla loppumassa. Myönnän vielä minuutin puheenvuoron ministeri Merelle ja sen jälkeen keskeytämme keskustelun. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

14.46 **Oikeusministeri Leena Meri:** Kiitos, arvoisa puhemies! Hieman jää epäselväksi nyt, kun täällä on puhuttu, että on tärkeää, että elinkeinonharjoittaja maksaa ja haittaaja maksaa, ja sitten toisaalta on vaadittu, että valtion pitäisi lunastaa näitä maita, ja se maksaisi valtiolle. Silloinhan se ei olisi niin, että tämä harjoittaja maksaa. Tässä ei ole mitään muuta kuin se, että hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa voi saada korvauksen, eli tämä lähtee nimenomaan aiheuttaja maksaa -periaatteesta, ja puheenvuoroissa tuotiin minusta hieman vääristyneesti tätä asiaa esille.

Nyt muistutan: Nykyisin ei voida asettaa näitä velvoitteita nollavelvoitelaitokselle lähtökohtaisesti ilman haltijan suostumusta, ja tällä mahdollistetaan, että elinvoimakeskus voi tätä tehdä. Se on kalatalousasiantuntija, ja en minä nyt siitä lähde, että viranomainen ei hoida jatkossa näitä tehtäviä, kun täällä sanotte, että tämä on aivan hampaaton ja aivan turha lainsäädäntö.

Nyt kuitenkin muistutan, että tässäkin vaikeassa tilanteessa Orpon ja Purran hallitus tuo tämänkin esityksen. En haluaisi olla ikävä, mutta te ette saaneet viime kaudella, vihreät, tätäkään tuotua. Tässä on haettu tasapainoa. [Puhemies koputtaa] Tässä ei ole kenenkään lauluja lauleltu, vaan suomalaisten etua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.48.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.02.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Siellä ensimmäinen puheenvuoro, edustaja Honkasalo, poissa, edustaja Strandman poissa. — Edustaja Heikkinen paikalla. Olkaa hyvä.

18.02 **Janne Heikkinen kok:** Arvoisa puhemies! Meritaimen ei kude meren suulla. Se nousee sivujokiin, pieniin puroihin, kaukaisille latvavesille, joskus satoja kilometrejä sisämaahan. Siellä se kutee, siellä meritaimenen poikaset kasvavat, ja sieltä ne laskeutuvat takaisin merelle, tai ainakin ne yrittävät. Liian usein matkalla on pato tai voimalaitos, joka tuottaa sähköä vain yhteen lähikauppaan tunnissa, ja se katkaisee meritaimenen elinkierron kokonaan. Tästä on kyse tänään.

Yleensä suomalainen oikeusjärjestys tunnistaa periaatteen, josta harvat ovat eri mieltä: aiheuttaja maksaa — ei valtio, ei luonto, ei naapuri, vaan aiheuttaja. Osa vesivoiman tuottajista kantaa tämän vastuun jo nyt. Ne avaavat luonnonmukaisia ohitusuomia, rakentavat kalateitä, osallistuvat kunnostushankkeisiin, mutta osa ei tee mitään, koska laki

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

on antanut myöten. Tämä epätasa-arvo ei palvele ketään, ei luontoa, ei niitä yhtiöitä, jotka ovat toimineet vastuullisesti, eikä myöskään niitä latvavesialueen omistajia, joiden oikeus vapaaseen virtaavaan vesistöön on vuosikymmeniä sivuutettu.

Arvoisa puhemies! Olen saanut itse olla mukana useissa hankkeissa, jotka ovat tähänneet vaelluskaloille parempiin olosuhteisiin. Eräs niistä oli Kuusamon Kuusinkijoen voimalaitoksen ostaminen pois käytöstä, jolloin vesi ohjattiin voimalaitoskanavasta takaisin vanhaan joki-uomaan. Se uoma ei ollut kadonnut, se oli metsittyneenä kasvien peitossa odottamassa, ja kun se ennallistettiin, vesi löysi sen uudelleen. Tämä on tärkeä huomio myös lainsäädännöllisesti: monessa paikassa voimalaitoskanavan rinnalla on yhä maastossa jääne alkuperäisestä joki-uomasta. Se ei välttämättä aina näy kartalla, se saattaa näyttää ojalta tai tiheiköltä, mutta se on siellä, ja se voidaan avata, jos omistaja on siihen halukas tai heidät velvoitetaan siihen. Se on konkreettisin esimerkki siitä, mitä tarkoittaa luonnonmukainen ratkaisu: ei betonia, ei teknistä kalatietä, vain vesi, joka palaa omalle reitilleen. Tämä vaatii tahtoa, ja se on mahdollista.

Arvoisa puhemies! Tahtoa on tässä asiassa todellakin tarvittu. Vielä Kataisen hallituksen aikaan virtavesi- ja vaelluskala-aktivistit joutuivat puolustamaan kestäväää merikalastusta. Silloisen hallituksen linjalla pyrittiin neuvottelemaan Itämerelle korkeampia kalastuskiintiöitä kuin mitä komission tieteellinen neuvonanto olisi edellyttänyt. Luonto oli neuvoteltavissa, ei itsessään arvo. Sipilän hallituksen aikaan vastaavasti flirttailtiin ajatuksella purkaa koskiensuojelulaki lisävesivoiman rakentamiseksi, onneksi se kaatui kokoomuksen vastustuksesta. Rinteen—Marinin vasemmistohallituksen aikaan tämä sama vesilain päivitys oli kirjattuna kyllä lainsäädäntösuunnitelmiin, ja sitä selviteltiinkin ministeriössä. Eduskuntaan se ei koskaan ehtinyt. Sitä lykättiin ja lykättiin ja lykättiin, kunnes se kuoli pystyyn.

Lokakuussa 2024 Euroopan komissio käynnisti Suomea vastaan rikkomusmenettelyn — ei huomautusta, vaan rikkomusmenettelyn. Komissio katsoi, että Suomi on laiminlyönyt vesipolitiikan puitedirektiiviä velvoitteiden osalta, kun se ei ollut tarkastanut vesilupia. Onneksi tämä hallitus nyt ohjelmassaan neuvotteli Säätytalolla kirjauksen: hallitus päivittää vesilakia siten, että nollavelvoitelaitoksille voidaan asettaa kalatalousvelvoitteita. Olin itse mukana neuvottelemassa tuota kirjausta, ja nyt olemme täällä salissa käsittelemässä tätä esitystä, joka toteuttaa kirjausta, mutta harmikseni varsin puutteellisesti.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on yksi sana, joka kietoo ympärilleen kaiken. Se sana on kohtuuton. Lakiesitys sanoo siis, että kalatalousvelvoite ei saa aiheuttaa luvanhaltijalle kohtuuttomia kustannuksia. Kohtuuttomuutta aiotaan arvioida laitoksesta odotettavissa olevien taloudellisten hyötyjen perusteella. Nähdäkseni arviointiin tulisi ottaa myös tasapainottava näkökulma. Yksittäinen laitos on saattanut tuottaa jo vuosikymmenien ajan taloudellista hyvää ilman luonnon kunnioittamista. Vertailun vuoksi on sanottava, että Ruotsissa tehtiin vuonna 2019 päinvastainen valinta: siellä toiminnanharjoittajan oikeus saada korvausta luvan tarkistamisesta poistettiin kokonaan. Ruotsi päätti, että ympäristövastuu ei ole neuvottelukysymys. Valitettavasti tässä kotimaisessa esityksessä ei mennä samaan. Kyse on poliittisesta valinnasta, joka tehtiin valmistelussa, ja se suosii niitä, jotka ovat jo vuosikymmeniä pelanneet aikaa.

Eikä siinä vielä kaikki, esitys menee vielä tätäkin pidemmälle: jos kalatalousvelvoite vähentää vesivoiman tuottoa olennaisesti, valtio maksaa yhtiölle korvausta. Veronmaksajat siis korvaavat vesivoimayhtiölle sen, että yhtiö joutuu noudattamaan

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

ympäristölakia. Tämä on aivan järjetöntä. Tämä on kaiken talousajattelun perusteiden vastaista. Voitot olisivat yksityisiä, mutta ulkoishaitat, ne ympäristövahingot, joita on kerrytetty vuosikymmenien ajan ilman kalatalousvelvoitteita, muuttuvat yhtäkkiä julkisiksi, yhteiskunnan maksettaviksi. Mitä pidempään luvanhaltija on hyötynyt vesivoimasta ilman kalatalousvelvoitteita, sitä korkeammaksi sallittujen kustannusten raja tulisi asettaa, ei matalammaksi. Tämä olisi oikeudenmukainen periaate, ja se ei valitettavasti nyt tässä laissa näy.

Aiheuttaja maksaa -periaate ei tarkoita sitä, että aiheuttaja maksaa, mutta jos se tuntuu liian kalliilta, valtio korvaa erotuksen. Se tarkoittaa sitä, että aiheuttaja kantaa vastuunsa kokonaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontu.

18.09 **Mauri Kontu kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva esitys on tärkeä ja ajankohtainen. Vaelluskalakantojen heikko tila on ollut pitkään tiedossa, ja niiden elinolosuhteiden parantaminen on välttämätöntä, jos haluamme turvata vesiluontomme monimuotoisuuden myös tuleville sukupolville. Keskusta pitää hyvänä sitä, että lainsäädäntö päivitetään vastaamaan tätä tarvetta ja että myös niin sanottuihin nollavelvoitelaitoksiin voidaan jatkossa kohdistaa kalatalousvelvoitteita. Samalla on kuitenkin muistettava kokonaisuus: vesivoima on Suomelle strategisesti merkittävä energiamuoto. Se on kotimaista, uusiutuvaa ja ennen kaikkea tärkeä osa sähköjärjestelmämme säätökykyä ja huoltovarmuutta. Siksi on välttämätöntä, että mahdollisia uusia velvoitteita tarkastellaan huolellisesti ja että niiden vaikutukset sähköntuotantoon ja järjestelmän toimintavarmuuteen arvioidaan realistisesti.

Arvoisa puhemies! Keskustalle keskeinen periaate tässä asiassa on kohtuullisuus ja ennakoitavuus. Luvanhaltijoiden oikeusvarmuutta ei saa vaarantaa. Investoinnit vesivoimaan ovat pitkäjänteisiä, ja toimijoiden on voitava luottaa siihen, että sääntelyympäristö ei muutu ennakoimattomasti tai kohtuuttomasti. Onkin tärkeää, että esitykseen sisältyvät mekanismit, jotka rajaavat kohtuuttomia velvoitteita ja mahdollistavat korvaukset tilanteissa, joissa toiminnan edellytykset oleellisesti heikkenevät. Pidämme hyvänä myös sitä, että päätöksenteko säilyy tapauskohtaisena. Vesistöt, voimalaitokset ja niiden vaikutukset ovat erilaisia eri puolilla Suomea, kuten tiedämme. Siksi ei ole tarkoituksenmukaista rakentaa jäykkää, kaikille samanlaista mallia. Sen sijaan tarvitaan harkintaa, jossa punnitaan sekä ympäristön tila että elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa esiin myös alueellisen näkökulman. Vesivoimalaitokset sijaitsevat usein paikkakunnilla, joilla niillä on merkittävä rooli elinvoiman, työllisyyden ja verotulojen kannalta, mutta samaan aikaan juuri näillä alueilla vesiluonnon tila ja kalakannat ovat osa paikallista identiteettiä ja virkistysmahdollisuuksia. Siksi on erityisen tärkeää löytää ratkaisuja, jotka vahvistavat molempia, sekä alueellista elinvoimaa että luonnon tilaa. Tässä suhteessa kalateiden rakentaminen ja muut ratkaisut voivat parhaimmillaan tuoda myös uusia mahdollisuuksia esimerkiksi matkailuun ja vapaa-ajankalastukseen. Nämä myönteiset vaikutukset syntyvät kuitenkin aikaa myöten, ja siksi uudistusten on syytä edetä hallitusti ja pitkäjänteisesti.

Arvoisa puhemies! Myös keskusta kiinnittää huomiota viranomaisten resursseihin. Elinvoimakeskusten rooli on keskeinen koko prosessin toimivuuden kannalta. Jos resursseja ei ole riittävästi, vaarana on, että käsittely venyy ja kohdentuu epätasaisesti.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Tämä ei ole kenenkään etu. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että uudistukselle luodaan toimivat edellytykset myös käytännössä.

Lopuksi, arvoisa puheenjohtaja: Tämä esitys voi olla hyvä askel kohti tasapainoisempaa vesivarojen käyttöä. Kun luonnonsuojelu, energiantuotanto ja alueellinen elinvoima sovitetaan yhteen kestäväällä tavalla, saavutamme parhaat tulokset. Keskusta haluaa rakentaa tätä tasapainoa maltillisesti ja oikeudenmukaisesti koko Suomea ajatellen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

18.14 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on kauan odotettu vesilain uudistus, jonka taustalla on luontojärjestöjen ja vapaa-ajankalastajien ajatus siitä, että vesivoimalaitokset velvoitetaan mahdollistamaan vaelluskalojen nousu voimalaitoksen ohi esimerkiksi kalateillä. Suuri osa Suomen virtavesistä on vuosikymmenten aikana valjastettu tuottamaan vesivoimaa, ja se on tapahtunut vesiluonnon ja vaelluskalojen kustannuksella. Vaelluskalakantamme ovat voimakkaasti taantuneet, ja edellytys niiden elpymiselle on, että kalat pääsevät nousemaan jokiin, kutemaan myös niissä joissa, joihin on rakennettu vesivoimaa. Tällä hetkellä Suomessa on edelleen lukuisia vesivoimaloita, joilla ei ole lainkaan velvoitetta turvata vaelluskalojen kulkua ja kalakantojen elinvoimaa.

Tämä hallituksen esitys vesilain päivittämiseksi koskee siis pitkäaikaista tavoitetta vaelluskalojen noususteiden poistamiseksi. Tarkoituksena on ollut mahdollistaa kalatalousvelvoitteiden lisääminen myös vanhoihin vesivoimalupiin, siis esimerkiksi velvoite kalateiden rakentamiseen tai muihin toimiin, joilla kalojen luontainen elinkierto voidaan turvata.

Tätä vesilain päivitystä on todella odotettu pitkään, ja onkin suuri pettymys, että sitä on Orpon hallituksen toimesta valmistelun aikana vesitetty pahasti eikä se tule parantamaan vaelluskalojen ahdinkoa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi joko uusi kalatalousvelvoite, kalatalousmaksu tai näiden yhdistelmä sellaiselle vesivoimalaitokselle, johon näitä ei nykytilassa sisälly. Lakiesitys jättää liian monta voimalaitosta uudistuksen ulkopuolelle, Suomen luonnonsuojeluliiton arvion mukaan noin 150 voimalaa. Esityksessä uusien velvoitteiden määräämisestä tehdään myös edelleen liian vaikeaa. Tässä on nyt selvästi käynyt niin, että luonto ja vaelluskalat jäävät jälleen kerran energiayhtiöiden etujen jalkoihin. Keskeinen ongelma on, että tämä laki ei velvoita mihinkään eikä vaellusesteiden poistamiselle ole asetettu mitään aikataulua. Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Jenni Pitko totesi täällä aiemmin ansiokkaassa puheenvuorossaan, että näin vesitettyssä muodossa lakia ei olisi kannattanut eduskuntaan lainkaan tuoda. Suomen luonnonsuojeluliiton kannanoton mukaan myös lakia käyttävät kalaviranomaiset ovat sitä mieltä, että tällä lakiesityksellä ei saada voimalapatoihin kalateitä eikä patoja purettua.

Hallituksen esityksen suurin heikkous on, että jatkossakaan kalateiden rakentamista ei voida määrätä pienten voimaloiden kalatalousvelvoitteisiin. Velvoitteiksi voitaisiin määrätä vain kalatalousmaksu tai kalanistutus, joilla ei mahdollisteta uhanalaisen vaelluskalakannan lisääntymistä. Huomionarvoista on, että monilla pienillä, vanhoilla voimaloilla on nykyään vain vähäinen merkitys sähköntuotannolle mutta suuret haitalliset vaikutukset jokiluontoon ja uhanalaisiin vaelluskaloihin. On myös arvioitu, että kalateiden rakentamisella olisi vain pieni vaikutus vesivoimalla tuotetun energian määrään, eikä aiheuttaja maksaa -periaate tässä myöskään toteudu. Kyllä lähtökohdan tulee olla, että

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

mikäli vesivoimalaitos aiheuttaa vahinkoa uhanalaisille kalakannoille, kalatien rakentamisen kustannukset kuuluvat yhtiölle, eivät valtiolle.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Orpo on tunnettu kalastusharrastuksestaan, mutta niin vain vesivoimaloiden suojelu voitti vaelluskalakantojen elvyttämisen. Tämä on todella suuri pettymys luonnon ystäville. Tässä salissa on tänäänkin kuultu hyviä, tärkeitä puheenvuoroja siitä, miten tärkeä merkitys vaelluskalakannoilla on paitsi luonnon monimuotoisuudelle myös virkistykselle ja kalastukselle ja myös matkailuelinkeinolle. Sen takia olisi suonut hallituksen tuovan tänne esityksen, joka todella parantaa näiden vaelluskalakantojen asemaa ja tilannetta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

18.18 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Vesilain uudistamista on edistetty vuosikaudet niin ympäristöjärjestöjen kuin puolueiden toimesta. On hyvä, että asia nyt etenee. Toki lainvalmistelusta on nytkin kuulunut kritiikkiä. Valiokuntakäsittelyssä tulee arvioida esitystä niin ympäristö- kuin huoltovarmuusnäkökohdista sekä arvioida ylipäätään, täyttääkö esitys sille asetetut tavoitteet ja mitkä ovat mahdollisuudet parantaa tämän esityksen vaikuttavuutta. Tämän hallituksen esityksen perimmäisenä tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja ja osaltaan vaalia Suomen arvokasta luontoa. Esityksen tavoitetta vaelluskalakantojen elvyttämisestä ja palauttamisesta voi sinänsä pitää lähtökohdiltaan kannatettavana. Vaelluskalojen elinolosuhteiden lisäksi esitystä on peilattava niin energiahuoltoon, huoltovarmuuteen, elinkeinotoimintaan, yksityisen omaisuuden suojaan kuin muihin ympäristö- ja suojeluarvoihin.

Arvoisa puhemies! Sikäli mikäli esittelevä ministeri olisi ollut paikalla, olisin tiedustellut, mikä mahtaa olla Palokin tilanne. Me kaikki tiedämme, että Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on ohjelmakirjaus siitä, että Heinäveden Palokin koskien vapauttaminen ja ennallistaminen vaelluskalojen pelastamiseksi tehtäisiin. Tämä kysymys jäänee tältä illalta vaille vastausta.

Arvoisa puhemies! Meillä Savonlinnassa Olavinlinnan Linnanvirtaa on erityisesti ennallistettu ja kunnostettu. Kunnostuksen perimmäisenä tavoitteena on parantaa uhanalaisen järvitaimenen sekä erittäin uhanalaisen järvilohen elinolosuhteita. Tarkoituksena on tehdä Olavinlinnan Linnanvirrasta Saimaan vaelluskaloille erityinen lisääntymisalue, joka on keskiseltä Saimaalta puuttunut. Lainatakseni Saimaan lohikalojen ystävät ry:n puheenjohtajaa Pekka Huupposta totean tähän loppuun: ”Jokainen ennallistettu kohde on tärkeä, oli se missä päin Saimaata tahansa. Ennallistetut kohteet antavat lajeille mahdollisuuden säilyä.”

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari poissa. — Edustaja Heikkinen paikalla.

18.21 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Vielä täydennän äskeistä puheenvuoroani siten, että esityksessä on todella kolmaskin puute olemassa, elikkä tämä hallituksen esitys ei määrittele kalatalousvelvoitteiden toteuttamistapojen keskinäistä järjestystä. Tämmöisen järjestyksen luominen lakiin olisi ollut tarpeen. Näkisin, että

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

prioriteettijärjestyksen tulisi olla se, että ensisijaisesti suositaan aina luonnonmukaisia ohitusuomia, sitten vasta teknisiä kalateitä, kolmanneksi voidaan harkita sitten kalataloudellisia kunnostuksia ja vasta viimesijaisena näitä istutuksia. Näistähan toki kalatalousviranomainen, joka lähtee tätä lupaa päivittämään, tekee sen arvion, mikä on kulloiseenkin paikkaan asianmukaista, mutta en katso riittäväksi sitä, että tässä lakiin ei ole kirjattu selkeästi tällaista ensisijaisuusjärjestystä. Toki ymmärrän sen, että paikkakuntakohtaisesti voi näitä poikkeuksiakin sitten viranomainen tehdä, mutta laissa olisi ollut syytä tämä tahtotila selkeämmin ilmaista.

Mitä tulee edustaja Mikkosen kysymykseen Palokista, niin sen verran markkinatalouden perusteita me varmaan jokainen ymmärretään, että vaikka hallituksella on tahto ostaa, niin jos ei omistajalla ole halua myydä, niin silloin ollaan konkelossa. Näin ollen varmaan terveiset veisin sinne omistajakuntien suuntaan, että yhtiökokouksissa haluttaisiin ilmaista yhä tiukempi kanta siitä, että halutaan tulla puolivälinkrouviin vastaan hallitusta tässä asiassa. Meillä on hallituksen investointiliitteessä neuvoteltuna määrärahatkin siihen Palokin hankkimiseen. Valtioneuvostoon en toki kuulu, mutta sen ohjelmaa sen verran tarkkaan olen lukenut, että ymmärrän, että nämä määrärahat kyllä ovat varattuna, jos omistajalla tahtoa vain on myydä.

Se, mitä olen ihmetellyt tässä keskustelun aikana näissä lukuisissa vihreiden puheenvuoroissa, on se, että he toistuvasti mainitsevat, että tällä esityksellä ei tuotaisi yhtään uutta kalatietä. No, näinhän asia minun ymmärtääkseni ei ole, koska jos kalatalousviranomainen hakee vesiluvan päivitystä, niin nämä kalatalousvelvoitteet käsitteenä sisältävät myös kalatiet. Se, mihinkä kohteeseen kalatalousviranomainen hakee minkäkinlaista ratkaisua sen vaelluskalaongelman ratkaisemiseen, jää sitten myöhempään harkintaan, mutta kyllä tämä minun mielestäni antaa sen oikeudellisen mahdollisuuden siihen, että edellytetään kalatien rakentamista.

Meillähan on jo nyt kokemusta jo olemassa olevalta lainsäädäntökaudelta siitä, että kalatalousviranomainen on hakenut muutoksia näihin velvoitteisiin pohjoisen isojen jokien osalta. Tämähän oli merkittävä päätös, että Kemijoen ja Iijoen osalta kalatalousvelvoitteita nimenomaan viranomaislähtöisesti haluttiin lähteä tiukentamaan, ja se on aiheuttanut nyt mielenkiintoisiakin ketjureaktioita pohjoisessa. Minulla on sen verran luottamusta viranomaisten harkintakykyyn jatkossakin, että he tämän uuden lain myötä kykenisivät sitten myös näitä energiantuotannoltaan vähämerkityksellisiä voimaloita päivittämään vesilupien osalta. Totta kai on varmistettava se, että viranomaisresursseja on riittävästi, niin että heillä on aikaa tehdä näitä hakemusmuutoksia.

Toinen asia, mitä ehkä ihmettelen, on tietysti se, kun sanotte vihreissä, että tässä kestää niin tavattoman kauan, jopa vuosikymmeniä, [Puhemies koputtaa] mutta ei kai se ole mikään syy olla aloittamatta, että jossakin asiassa kestää kauan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden sosiaaliturvaetuuksien valtion osuuksien maksamista koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 89/2026 vp

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Grahn-Laasonen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.48 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään eduskunnan lähetekeskusteluun tuomamme esitys on luonteeltaan tekninen ja julkista hallintoa helpottava.

Esityksessä on kyse valtion varoista maksettavaksi säädettyjen etuusmenojen maksamista koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutuksia etuudensaajiin, heille maksettaviin etuuksiin tai etuuksien määriin. Muutoksilla ei myöskään puututtaisi eduskunnan budjettivaltaan tai siihen, minkä verran rahaa etuuksiin käytämme.

Tarkoituksena on muuttaa maksamisen menettelyä niin, että valtionosuuksien ennakoista ja niiden tarkistamisesta ei enää tehtäisi sosiaali- ja terveysministeriössä erikseen päätöksiä, vaan maksaminen perustuisi toimeenpanijan tekemään selvitykseen vuosittain tarvittavasta ja kuukausittain maksettavasta rahamäärästä. Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät ja yhdenmukaistaisivat valtionosuuksien maksamista ja tarkistamista koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotettu muutos sujuvoittaisi ja yksinkertaistaisi valtionosuuksien maksamisen menettelytapoja sekä tarkentaisi maksamiseen liittyvää rahaliikennettä lähemmäksi reaaliaikaista käsittelyä.

Nämä teknisluontoiset muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 7.12.2026. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Ja sitten menemme puhujalistaan. — Edustaja Rintamäki.

14.50 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä eduskunnalle eräiden sosiaaliturvaetuuksien valtionosuuksien maksamista koskevien säännösten muuttamisesta. Esityksen pihvinä on eräiden valtionosuuksien maksamisen yksinkertaistaminen useissa eläke- ja sosiaaliturvalaeissa.

Nykyään sosiaali- ja terveysministeriö tekee erillispäätöksiä ennakoista ja tarkistuksista. Jatkossa menettely korvattaisiin toimeenpanijoiden tekemiin selvityksiin ja laskuihin perustuvalla automaattisemmalla maksamisella. Tavoitteena on tietenkin keventää hallinnollista taakkaa mutta myös nopeuttaa rahaliikennettä lähemmäs reaaliaikaista ja parantaa valtion kassaennustamista.

Esityksellä ei ole vaikutuksia itse etuudensaajiin muutoin. Kysymyksessä on siis ennen muuta ylimääräistä byrokratiaa poistava lakiuudistus. Tarpeettoman paperityön vähentäminen on koko yhteiskunnan etu. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

14.51 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa puhemies, arvoisa ministeri! Käsittelemme hallituksen esitystä eräiden sosiaaliturvaetuuksien valtionosuuksien maksamista koskevien säännösten muuttamisesta. Valtiohan maksaa joka kuukausi etuuksien toimeenpanosta vastaaville tahoille, kuten Merimieseläkekassalle, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitokselle, etuusmenojen kattamiseksi. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriö tekee vuosittain jopa 40—50 kappaletta erillispäätöksiä ennakoista ja tarkistuksista. Jatkossa erillispäätökset korvattaisiin edellä mainittujen toimijoiden tekemillä selvityksillä ja laskuilla.

Muutokset eivät tule näkymään edunsaajien arjessa, mikä on hyvä asia. Järjestelmän yksinkertaistaminen purkaa tarpeetonta byrokratiataa ja tehostaa julkishallintoa vapauttamalla työntekijöiden aikaa muuhun työhön. Miksi tehdä jotakin vaikeamman kautta, jos sen voi tehdä yksinkertaisemmin? Kevyemmästä byrokratiasta kiittää niin veronmaksaja kuin virkamieskin, ja ihan turhaa on sitä byrokraattista rälssiä ainakaan lisätä. — Kiitos ministerille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

14.52 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kysyisin nyt kun ministeri on paikalla täällä:

Tämä esitys vaikuttaa sillä tavalla järkevältä ja sujuvoittaa tätä maksatuskäsittelyä, mutta kun tätä perustelutekstiä yritän täältä kaivaa, niin kun tässä on 40—50 päätöstä, jotka viranhaltijat tekevät STM:ssä, niin kuinka monta henkilötyövuotta tässä säästyy työpanosta, vai onko tämä muuten sen tyyppinen päätös? Kun ne tulevat sieltä valtion budjetista, niin jotain laskujen käsittelyä siitäkkin tarvitsee tehdä, eli mikä on tämä todellinen byrokratian vähentyminen tässä tilanteessa? Sinänsä on ymmärrettävää, että tällaisista tehdään.

Sitten toinen kysymys liittyy siihen, onko tässä nykyjärjestelmässä ollut jotain sellaista, kun nämä toimeenpanevat näitä etuuksien maksatuksia, eli onko näissä ollut joitain eroja STM:n ja näitten toimeenpanijoiden tietojen välillä, niin että niitä on sitten jouduttu tekemään ja selvittämään enempi? Eli vähän taustaa, kun tämä eläkejärjestelmä jollain tavalla kiinnostaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

14.53 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa puhemies, kunnioitettu ministeri! Käsitteilyssä oleva hallituksen esitys koskee sosiaaliturvaetuuksien valtionosuuksien maksamisen selkeyttämistä ja hallinnon keventämistä. Uudistuksiin, jotka vähentävät raskasta byrokratiataa, nopeuttavat maksuliikennettä ja parantavat julkisen talouden ennakoitavuutta, on syytä suhtautua myönteisesti.

Nykyisessä järjestelmässä sosiaali- ja terveysministeriössä tehdään vuosittain kymmeniä erillisiä päätöksiä ennakoista, tarkistuksista ja lopullisista maksuista. Työ sitoo virkamiesten aikaa ja kasvattaa hallinnollisia kustannuksia. Esityksen myötä maksaminen perustuisi toimeenpanijoiden toimittamiin selvityksiin ja kuukausittaisiin ilmoituksiin. Menettely siis kevenee, rahaliikenne nopeutuu, ja käytännöt selkiytyvät. Tärkeää on

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

veronmaksajien rahoista huolehtiminen. Jokainen tarpeeton hallintokerros lisää kustannuksia ilman hyötyä kansalaisille. Kun päätöksentekoa yksinkertaistetaan, julkinen sektori toimii tehokkaammin ja resurssit voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin.

Esityksessä korostuu myös käytännönläheisyys. Maksupäivien muuttaminen pankkipäiviksi vastaa nykyistä maksuliikennettä ja vähentää epäselvyyksiä. Se kuuluu terveeseen hallintoon ja nykyaikaisiin toimintatapoihin.

On myös tärkeää todeta, että uudistus koskee hallinnollisia menettelyjä. Etuudensaajien asema säilyy ennallaan. Kansalainen saa tukensa kuten tähänkin asti, samalla kun taustalla oleva järjestelmä toimii sujuvammin.

Tämä on oikein kannatettava esitys. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

14.55 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kaikkihan me kannatamme byrokratiasta karsimista ja vastaavasti sitten resurssien siirtoa niihin varsinaisiin palveluihin taikka etuuksiin. Kiinnitän huomiota kuitenkin siihen, että nyt on tullut kovin monta tämän kaltaista, sinänsä siis hyvää ja kannatettavaa lakiesitystä, ja niitä voisi myös paketoita laajemmaksi kokonaisuudeksi.

Esimerkiksi silloin kun soteuudistuksesta säädettiin, niin kulki sellaisella nimellä kuin Sote 100 eräs paketti, missä oli 95 tai 96 lakia, joissa kaikissa oli tehty niitä teknistyyppisiä korjauksia, jotka tietyllä tavalla olivat heijastusvaikutusta sitten soteuudistuksesta. Eräissä laeissa, muun muassa yhdessä, joka juuri nyt on käsittelyssä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, on sitten esimerkiksi monikanavaisuuden purkuun eli sairaankuljetuksen rahoituksen siirtoon hyvinvointialueille kytketty yhteen kokonaan toisen tyyppinen asia, esimerkiksi asiakasmaksujen tietynlainen laajennus, käyttämättä jätetyn sosiaalipuolelle tapahtuvan käynnin sakkomaksun laajennus. Eli sitten toisaalta kytketään samaan lakiin hyvin erityyppisiä.

Varsinainen puheenvuoroni pihvi oli nyt siinä, että voisi ainakin kymmenkunta sellaista lakia, joita olemme viimeisten parin kuukauden aikana saaneet, paketoita yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa olisi tällainen yhteinen ikään kuin byrokratian karsimisen henki ja ratkaisuja. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? Olkaa hyvä.

14.57 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Kiitän, hyvät kansanedustajat, näistä huomioista ja myös kiitoksista siitä, että tällaisista hallinnollista työtä tehdään.

Edustaja Lylylle haluaisin todeta sen, että tämän hallituksen esityksen taustalla oikeastaan sinänsä on ihan suoraan virkakunnalta tullut aloite, eli he katsovat, että tällainen sujuvoittamistyö, joka yksinkertaistaa menettelyjä, prosesseja ja hallintoa, säästää ylimääräiseltä työltä ja vaivalta. Tämä oli myöskin lausuntopalaute, joka tähän saatiin ja joka on kuvattu myös hallituksen esityksessä. Sellaista tarkkaa lukua, kuinka paljon esimerkiksi henkilötyövuosissa tai muuten säästyy, ei ole minulla käytettävissä, mutta sitä voidaan toki eduskunnalle pyrkiä vielä arvioimaan eduskuntakäsittelyn aikana. Täällä esimerkiksi mainitaan se, että ministeriön lisäksi näistä lausunnonantajista esimerkiksi Eläketurvakeskus, Merimieseläkekassa, Kansaneläkelaitos,

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja Työllisyysrahasto kannattivat esitystä ja totesivat sen vähentävän ja yksinkertaistavan maksatukseen liittyvää päätöksentekoa ja hallinnollista taakkaa sekä muuttavan maksamista reaaliaikaisemmaksi, mikä oli juuri se tämän hallituksen esityksen tavoite. Myös Valtiokonttori kannatti esitystä todeten, että muutosehdotukset parantavat valtion kassaennustamista ja kassanhoitoa. Eli tulee pientä prosessin parannusta, joka helpottaa hallinnollista työtä ja jolla ei ole suoraa vaikutusta etuudensaajiin. Siitä tässä esityksessä on kysymys.

Sitten edustaja Lindénin hyvään puheenvuoroon. Se on varmasti aina tietynlaista tasapainoilua ja ehkä makuasiakin, kannattaako esityksiä koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Silloin siinä voi olla juuri se riski, että ne asiat eivät kuitenkaan kiinteästi liity toisiinsa eikä siitä muodostu koherenttia kokonaisuutta. Sitten toisaalta toinen näkökulma voi olla se, että on tärkeää saada asioita eteenpäin. Tämä varmasti tämmöisenä teknisenä ja hallinnollisena hallituksen esityksenä saattaa olla valiokunnalle työhygienian näkökulmasta melkoisen yksinkertainen käsitellä, mutta se toki riippuu siitä, mitä huomioita valiokunta tästä katsoo tarpeelliseksi tehdä ja mitä esimerkiksi kuulemisissa vielä tulee esiin. Mutta varmasti tässä etsitään aina sitä sopivaa tietä.

Olen ehkä henkilökohtaisesti omalla jo melko pitkällä ministerikokemuksella huomannut sen, että kokonaisuudistuksissa, esimerkiksi laajoissa paketeissa, piilee sitten monesti myöskin vaara, että ne saattavat viivästyä tai joku yksityiskohta saattaa jumittaa muuten tärkeitä kokonaisuutta. Joskus on arvo myös sillä, että saadaan asioita eteenpäin. Etenkin nyt, kun vaalikausi on menossa loppua kohti, valiokunnankin toiveita ja ajatuksia kuunnellen olemme vain pyrkineet saattamaan näitä esityksiä mahdollisimman sujuvasti ja varhaisessa vaiheessa eduskuntaan, jotta valiokuntatyö ei näiden takia sitten kuormittuisi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 91/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Multala, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.00 **Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Tuon tänään eduskunnan käsiteltäväksi

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

hallituksen esityksen luonnonsuojelulain muuttamisesta. Esityksen keskiössä on luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen. Suomella on nyt mahdollisuus toimia edelläkävijänä Euroopassa. Rakennamme mallin, jossa luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ei ole vain kustannus, vaan se on myös investointi ja mahdollisuus.

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen jatkuu myös Suomessa. Samalla ymmärrämme entistä paremmin, että luonnon tila liittyy ihmisten hyvinvointiin, alueiden elinvoimaan, talouden kestävyYTEEN ja huoltovarmuuteen. Siksi tarvitsemme ratkaisuja, jotka yhdistävät ekologisen ja taloudellisen kestävyYDEN, ja juuri tätä luonnonarvomarkkinat tekevät.

Esityksessä laajennetaan mahdollisuutta käyttää tuotettuja luonnonarvoja eli niin kutsuttuja luonnonarvohehtaareja. Jatkossa niitä voidaan käyttää ekologisen kompensaation lisäksi myös muihin vapaaehtoiisiin luontotekoihin. Tämä on askel kohti toimivia luonnonarvomarkkinoita. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että yritykset voivat rahoittaa todennettavia luontohyötyjä, kansalaiset ja yhteisöt voivat osallistua luonnon tilan parantamiseen ja että maanomistajille avautuu uusi ansaintamahdollisuus ennallistamisen ja luonnonhoidon kautta. Kyse siis ei ole vain luonnon ennallistamisesta vaan myös mahdollisuudesta monipuolistaa elinkeinotoimintaa erityisesti maaseudulla.

On erittäin rohkaisevaa, että monet suomalaiset yritykset ovat jo lähteneet tähän työhön innostuneesti mukaan. Yrityksillä on halua kantaa vastuuta luonnosta, ja luonnonarvomarkkinat tarjoavat siihen uskottavan, mitattavan ja läpinäkyvän keinon.

Myös kunnissa on jo tartuttu tähän mahdollisuuteen. Kotikaupunkini Vantaa on tästä konkreettinen esimerkki. Jo viime vuoden puolella siellä toteutettiin ekologinen kompensaatio osana toisaalla tehtävää rakennushanketta. Tämä esimerkki osana suurempaa kokonaisuutta osoittaa, että luonnonarvojen tuottaminen ja hyödyntäminen voidaan kytkeä osaksi käytännön maankäyttöä ja kaupunkikehitystä. Tämä vahvistaa mallin toimivuutta ja skaalautuvuutta koko maahan.

Luonnonarvomarkkinoiden toimivuuden edellytys on luottamus. Siksi esityksessä korostetaan, että luonnonarvojen mittaaminen perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja ne varmennetaan viranomaisen toimesta ja niiden käyttö kirjataan myös julkiseen rekisteriin. Näin varmistamme, että luonnonarvot ovat aitoja, lisäisiä ja pitkävaikutteisia ja että järjestelmä on läpinäkyvä eikä samaa hyötyä lasketa useaan kertaan.

On tärkeää korostaa, että kyse on ennen kaikkea vapaaehtoisesta järjestelmästä. Emme aseta uusia velvoitteita, vaan luomme selkeät ja luotettavat pelisäännöt niille, jotka haluavat olla mukana.

Luonnonarvomarkkinoiden edistäminen kytkeytyy myös esityksen toiseen keskeiseen kokonaisuuteen, joka koskee kansallista ennallistamissuunnitelmaa. Luonnonsuojelulakiin esitetään lisättäväksi säännökset suunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä. Käytännössä siis luodaan prosessi tälle ennallistamissuunnitelman hyväksymiselle. Itse ennallistamissuunnitelmaa valmistellaan parhaillaan laajassa yhteistyössä eri ministeriöiden, sidosryhmien ja kansalaisten kanssa, ja se tullaan lähettämään lausunnoille toivottavasti lähiaikoina. Valtioneuvoston on tarkoitus toimittaa ensimmäinen luonnos suunnitelmasta Euroopan komissiolle tarkasteltavaksi tämän vuoden elo—syyskuussa, ja lopullinen suunnitelma hyväksytään sitten vasta vuoden 2027 elokuussa.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma luo kokonaiskuvan luonnon tilan parantamisesta, ja tämä markkinamalli eli luonnonarvomarkkinat tuovat siihen uusia resursseja ja toimijoita eli mahdollisuuksia toteuttaa tätä myöhemmin hyväksyttävää suunnitelmaa.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Julkinen rahoitus nimittäin ei yksin riitä. Tarvitsemme rinnalle yksityistä pääomaa, uusia liiketoimintamalleja ja laajaa osallistumista. Tämä esitys rakentaa juuri tätä kokonaisuutta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan suden poistamista lain soveltamisalasta EU:n luontodirektiivin muutoksen perusteella sekä eräitä teknisluonteisia tarkennuksia.

Suomi voi näyttää suuntaa siinä, miten luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja taloudellinen toimeliaisuus kulkevat käsi kädessä. Luonnonarvomarkkinat ovat keskeinen väline tämän tavoitteen saavuttamisessa.

Pyydän arvoisaa eduskuntaa käsittelemään esitystä huolellisesti ja rakentavasti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] — Otetaan muutama vastauspuheenvuoro tähän vaiheeseen, kun ministerikin on paikalla, eli painakaa V-painiketta ja nouskaa seisomaan, mikäli haluatte puheenvuoron käyttää. — Edustaja Honkasalo.

15.06 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan tämä suden suojelustatuksen heikentäminen ja satojen susien tappamisen mahdollistaminen oli todella surullinen, epädemokraattinen ja oikeusvaltiota halventava projekti viime vuonna. Koko prosessi oli syvästi ongelmallinen niin lainvalmistelun laadun kuin eduskunnan toimintatapojen ja perustuslain kannalta, ja se herätti myös laajaa paheksuntaa kansalaisten keskuudessa, ja oli kyllä kiinnostavaa, että ministeri mainitsi tämän suden statuksen muuttamisen myös tämän luonnon monimuotoisuuden mainitsemisen yhteydessä. Tässä mennään ihan väärään suuntaan, koska nyt tämä suden suojelustatuksen heikentäminen sinetöidään myös luonnonsuojelulakiin. On hyvä muistaa, että susikanta on Suomessa edelleen erittäin uhanalainen ja se tarvitsee elpyäkseen tiukan suojelun turvaa. Tässä peräänkuulutan myös tutkimus- ja tiedepohjaisen päätöksenteon tärkeyttä. Mutta, ministeri, eikö tässä mennä nyt luonnon monimuotoisuuden suhteen nimenomaan aivan väärään suuntaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pitko.

15.06 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritykset ja yhteisöt ovat ilmaisseet halun tehdä tällaisia vapaaehtoisia luontotekoja, ja ilman tämmöisiä virallisia puitteita ja määritelmää niiden riski päätyä syytetyksi vaikka viherpesusta on suuri, joten siksi tarvitsemme lakiin puitteet vapaaehtoisille luontotoimille eli luonnonarvomarkkinoille. Nämä luonnonarvomarkkinat ovat myös laajasti kannatettu keino parantaa luonnon tilaa. On myös ilmoittautunut paljon maanomistajia, jotka mielellään tuottaisivat näitä palveluja markkinoille. Eli on hyvä ja tärkeää päästä liikkeelle.

Teimme viime kaudella luonnonsuojelulakiin merkittäviä muutoksia muun muassa vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion myötä, ja nämä vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat sopivat tietenkin hyvin tähän jatkeeksi. Laista on kuitenkin herännyt huoli. Osa yrityksistä, jotka ovat kiinnostuneita näitä vapaaehtoisia luontotekoja tekemään, sanoo, että laki näyttää hyvin byrokraattisena ja saattaa itsessään latistaa kiinnostusta tehdä näitä luontotekoja, joten kysyn ministeriltä: Oletteko käynyt näiden yritysten kanssa keskustelua? Ja varmistammehan tässä eduskuntakäsittelyssä, että me

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

teemme [Puhemies koputtaa] sellaisen lain, että yritykset todella pystyvät tekemään näitä luontotekoja?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

15.08 **Vesa Kallio kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on oikeastaan niitä harvoja tilanteita, että päästään keskustelemaan tästä asiasta, vaikka se on yksi suurimmista, mikä vaikuttaa yksityiseen omistusoikeuteen, Suomeen ja Suomen metsiin ja Suomen talouteen. Tässähän ollaan luomassa delegointivaltuus ympäristöministeriölle, joka sitten valmistelee valtioneuvoston päätettäväksi tämän varsinaisen ennallistamissuunnitelman. Tästä eteenpäin tämä on aika kevyt prosessi eduskunnan näkökulmasta, koska se menee sitten valtioneuvoston päätöksellä komission hyväksyttäväksi.

Kysymys kuuluukin: luodaanko nyt ennallistamissuunnitelman kautta Suomeen sellainen tilanne, jossa EU-oikeudellisiin velvoitteisiin vedoten Suomessa joudutaan muuttamaan niin metsälakia kuin luonnonsuojelulakia — vaikka se meneekin seuraavalle hallitukselle? On täysin selvää, että Suomen kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin ei voida puuttua tällaisella valtioneuvoston hyväksymällä suunnitelmalla — keskeinen oikeusvaltion delegointivaltuuden siirtoon liittyvä kysymys. Tällä on myös mittavat budjettiseuraukset, ja budjettivaltaakaan ei voi delegoida valtioneuvostolle ja sitoa eduskunnan käsiä, varsinkaan kun ei tiedetä tämän ennallistamissuunnitelman hintalappua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Immonen.

15.09 **Tommi Immonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Susikysymys puhutti täällä salissa jo viime marraskuussa, ja nyt olemme jälleen susikysymyksen parissa samassa salissa. Hallituksen esityksen mukaan susi poistettaisiin lajisuojelua koskevan sääntelyn soveltamisalasta ja sen suojelua koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ainoastaan metsästyslainsäädäntöön. Näin ollen susi ei enää kuuluisi samalla tavalla luonnonsuojelulain tiukan suojelun piiriin kuin aiemmin on ollut — ja hyvä niin.

Metsästys on tehokas keino susivahinkojen ehkäisyyn. Suomessa on runsaasti metsästäjiä, alan ammattilaisia, ja antamalla heille välineet toimia parhaan osaamisensa mukaan voimme vaikuttaa niin turvallisuuden lisäämiseen kuin susivahinkojen ennaltaehkäisyyn. Tämä hallituksen esitys on askel kohti lainsäädäntöä, joka tulee lisäämään erityisesti maaseudun turvallisuutta ja noudattaa sitä maalaisjärkeä, joka välillä tuntuu puuttuvan täältä Kehä kolmosen sisäpuolelta, jossa luonto ei ole enää osa jokapäiväistä elämää muualla kuin Korkeasaarella ja television luontodokumenteissa. Kiitos tästä lainsäädännöstä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaarisalo.

15.10 **Riitta Kaarisalo sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos minunkin puolesta ministerille esittelypuheenvuorosta.

Nyt näillä esitettävillä uusilla säännöksillä tosiaan tavoitellaan luonnonarvomarkkinoiden kehittymisen vauhdittamista Suomessa sekä yksityisen

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

rahoituksen ohjaamista luonnontilan parantamiseen, ja tätä on helppo pitää myönteisenä kehityksenä. Lienee selvää myös, että tästä asiasta säätäminen laissa itsessään on tarpeen.

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että kun Suomen elinkeinoelämän näkemyksiä luonnon monimuotoisuuden merkityksestä selvitetiin maaliskuussa 23, niin suurin osa elinkeinoelämän toimijoista näkee luontokadon pysäyttämisen omassa toiminnassaan pääasiassa riskienhallintakysymyksenä ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamisena ja edelläkävijäyritykset tunnistavat luonnonarvokaupan ja ekologisten kompensatioiden yleistymisessä uusia liiketoimintaja ansaintamahdollisuuksia maanomistajille, konsulttitoimistoille ja välittäjäorganisaatioille. Eli on nähtävissä, että tästä on myös talouden toimeliaisuudelle mahdollisesti etuja näiden luontoarvojen edistämisen myötä.

On erinomaista, että valiokunta pääsee nyt [Puhemies koputtaa] tähän esitykseen huolellisesti perehtymään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalmari.

15.11 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ennallistamisasetuksen kustannukset ovat Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan 13—19 miljardia, ja tämän potin te aiotte siirtää pois eduskunnan päätöksestä — ja myöskin sen asian, että me voisimme tässä talossa varmistua siitä, että esimerkiksi maanomistajan oikeusturva toteutuu. Toki tässä lainsäädännössä on muita ihan järkeviä kokonaisuuksia, mutta oikeastaan ainut kysymyksen on, arvoisa ministeri: Tuleeko ennallistamisasetukseen liittyvä lainsäädäntö tähän taloon, jolloin tuon kokoisesta potista voidaan keskustella tässä talossa samaan aikaan, kun Suomen talous on täysin kuralla ja meillä pitäisi päinvastoin edistää elinkeinoja eikä vaikeuttaa niitä? Vai onko jatkossa niin, että ympäristöministeriön virkamiehet päättävät, miten tämä ennallistaminen menee?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Krista.

15.13 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ympäristö- ja ilmastoministeriä tämän lain tuomisesta tähän saliin. Nimenomaan se, että me pystymme laajentamaan sitä joukkoa, joka tekee työtä suomalaisen luonnon monimuotoisuuden eteen, on todella tärkeää. Tässä luodaan nyt hyvä keino siihen, ja on tärkeää, että meillä on selkeät säännöt, kuinka tulee toimia, jotta varmistamme, että todellakin nämä teot ovat lisäisiä. Sen takia itse ajattelen, että vielä tätä lainsäädäntöä olisi ehkä hyvä tarkentaa niin, että varmentaisimme, että nämä tehtävät luontoteot rekisteröidään, jotta varmistetaan, että niitä ei käytetä useampaan kertaan. Myös tämä pysyvyyškysymys on semmoinen, joka on noussut esiin: miten varmistamme, että todellakin nämä teot ovat myös pysyviä.

Myös ehkä se pohdinta siitä, voisiko ajatella, että tätä suojelehyvityksen määritelmää voitaisiin laajentaa — se jää tässä varsin kapeaksi — jotta voitaisiin tehdä näitä toimia myös muualla kuin uhanalaisissa luontotyypeissä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aalto-Setälä.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

15.14 **Pauli Aalto-Setälä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitän myöskin ministeriä tästä esityksestä. Tämä on erittäin hyvä askel haastavassa tilanteessa, jossa ennallistamisen rahat eivät tule riittämään millään, julkiset varat, ja silloin tämän markkinan avaaminen on todella merkittävä askel eteenpäin. Luonnonarvomarkkinoiden syntyminen on myöskin maanomistajille tietysti erinomainen mahdollisuus ansaita silläkin reitillä elantonsa.

Minusta näiden luonnonarvomarkkinoitten keskeisin asia on se, että tämä tarjoaa selkeän, läpinäkyvän ja uskottavan keinon tehdä luontotekoja ja osoittaa vastuullisuutta yrityksille. On myöskin hyvä, että yritysraportit on kytketty konkreettisiin, mitattaviin luontotekoihin, jolloin tämä viherpesumahdollisuus jää pois. On hyvä, että suurilta yrityksiltä edellytetään, että ne osoittavat minimoivansa haittansa ja noudattavansa lieventämishierarkiaa. Luontoteot eivät ole korvike haittojen vähentämiselle vaan täydentävä, todennettavissa oleva lisäpanostus.

Arvoisa puhemies! Luonnonarvomarkkinat luovat siis uusia mahdollisuuksia maanomistajille ja maaseudulle. Alueille, jotka eivät sovellu perinteiseen maa- ja metsätalouteen, syntyy uusi tulonlähde. On myöskin tärkeätä, että tämä muuttuu konkretiaksi, ja mielestäni tässä voisi ottaa pilottihankkeeksi Saaristomeren, [Puhemies koputtaa] Itämeren ongelmallisimman alueen. [Puhemies: Aika!] Saaristomeren valuma-alueella tulisi aloittaa tämä uuden lain mahdollistama toiminta, jossa kuormittavimpia alueita tunnustetaan ja ennallistetaan vapaaehtoisuuden pohjalta tämän lain turvin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

15.16 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kalmari hyvin avasi tämän ongelman ytimen. Nyt ollaan tarttumassa Suomen kansan täysivaltaisuuteen. Meidän eduskuntahan päättää... Arvoisa ministeri, olen perustuslakivaliokunnassa istunut jo kaksi vuosikymmentä. Ihan varma olen siitä, että budjettisuvereniteetti kuuluu eduskunnan toimivaltaan. Sama koskee täysivaltaisuutta. Te ette voi myydä Suomen täysivaltaisuutta EU:lle tällaisten hankkeiden takia. Sama koskee omaisuudensuojaa.

Ja mitä tulee sitten budjettisuvereniteettiin, niin kuten edustaja Kalmari hyvin kuvasi, 13—19 miljardia: Mistä te otatte nämä rahat? Otetaanko ne lapsilta, vanhuksilta? Kotikunnassani Ilomantsissa alkaa olla tilanne, että lääkäriä siellä ei enää näe, kun sen yhden todistuksen saa enää. Vainajalle kirjoitetaan kuolintodistus, sen siellä saa, ja lääkäriin pääsy alkaa olla käytännössä mahdotonta. Vieläkö kurjistetaan näitä ihmisten elämänkeinoja, millä he voisivat tulla toimeen kotonaan?

Sitten lopuksi, arvoisa puhemies, kun on puhuttu tästä luontoarvojen kaupasta. Sehän on nykyajan anekauppaa. Ajatelkaa: kun ennallistetaan suo, tehdään valtava, valtava metaanipumppu, joka työntää ilmakehään metaania vuosikymmeniä. Tätäkö te haluatte? Tämähän on luonnon tuhoamista pahimmasta päästä. Ymmärrän kyllä oikean luonnonhoidon keinoja, mutta tällainen tuhoaminen ei ole luonnonhoitoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

15.17 **Jaana Strandman ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksen tärkein osa koskee suden suojeluaseman muuttamista. Suomessa susikannan kasvu on lisännyt

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

huolta ihmisten turvallisuudesta, kotieläimistä ja maaseudun arjesta. Monilla alueilla ihmiset kokevat pelkoa omassa elinympäristössään, ja nämä kokemukset on otettava vakavasti.

Tammikuussa 2026 toteutettu suden metsästys onnistui ja toteutui hyvin. On hyvä, että suden suojelua koskeva sääntely siirtyy metsästyslainsäädäntöön. Muutos mahdollistaa joustavamman kannanhoidon ja helpottaa ongelmayksilöihin puuttumista.

Suomessa tarvitaan nykyistä enemmän kansallista päätösvaltaa suurpetopolitiikkaan, sillä suomalaiset olosuhteet poikkeavat monista muista Euroopan maista. Suomen metsästäjät toimivat vastuullisesti ja huomioivat kaikessa toiminnassaan suomalaisen luonnon. Susiasiaissa on kuunneltava maaseudun asukkaita. Brysselistä ja täältä pääkaupunkiseudulta, kaukana paikallisesta todellisuudesta, on katsottava maaseudun suuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

15.18 **Tuomas Kettunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Tuo oli mielenkiintoinen puheenvuoro perussuomalaisten edustajalta, että kun tätä pakettia katsotaan, niin tärkeä asia tässä paketissa ovat sudet. Eivätkö nämä susiasiat ole jo kunnossa? Mutta ei näytä perussuomalaisia kiinnostavan tämä ennallistamisasetus ja sen tuoma hintalappu, miljardilappu, Suomen kansalle. Edustaja Strandman, kuuntelitteko edustaja Hoskosen, edustaja Kalmarin ja edustaja Kallion puheenvuoroja siitä, kuinka vakavasta aiheesta nyt keskustellaan? Se susiasia on jo kunnossa.

Minä haluan nyt kysyä ministeriltä tästä ennallistamisasetuksesta ja ennallistamissuunnitelmasta, kun edustaja Hoskonen tässä jo miljardilappuja toi esille tämän ennallistamissuunnitelman osalta: Mikä tämä hintalappu lopulta sitten on Suomen kansalle? Ja onko todellakin niin, että te olette viemässä eduskunnan päätäntävaltaa tämän asian osalta niin, että tämä menee valtioneuvostoon päätettäväksi, joka antaa sitten komissiolle? Mielellään tähän kuulisin vastauksen.

Lopuksi totean vain, että kun puhuitte ekologisesta ja taloudellisesta kestävydestä, niin unohditte mainita puheessanne sosiaalisen kestävyden. [Puhemies koputtaa] Elikkä ovatko tässä kestävä kehityksen kriteerit ollenkaan täyttyneet tai täyttymässä? — Kiitoksia, rouva puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

15.19 **Tiina Elo vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys luonnonarvomarkkinoista on tärkeä askel luontotyön rahoittamiseen myös yksityisellä rahalla. Kiitos ministerille, että tämä esitys on tänne saliin saatu. On todella tärkeätä, että luontotekojen lisäisyys ja pysyvyys todella varmistetaan, jotta viherpesun mahdollisuus vältetään.

Jotta luonnonarvomarkkinat todella syntyvät ja kasvavat vaikuttaviksi, tarvitaan myös kysyntää, ja tässä yhteydessä olisi ollut perusteltua ottaa käyttöön myös velvoittava ekologinen kompensatio, joka loisi markkinoille ennakoitavuutta ja vauhdittaisi investointeja. Olisi kiinnostavaa kuulla ministerin näkemystä tähän.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Sitten ennallistamisasetuksen osalta haluan nostaa esiin sen huolen, että luontotyyppien määritelmiä heikennetään valmistelussa, esimerkkinä boreaalisten luonnonmetsien ikärajan nostaminen. Myös tähän mielellään ministerin näkemystä kuulisin.

Lopuksi tästä suden aseman heikentämisestä luonnonsuojelulaissa täytyy todeta, että se on jatkumoa viime vuoden surkealle metsästyslakifarssille. Muun muassa Luontopaneeli on tässä yhteydessä vedonnut suden statuksen säilyttämisen puolesta, koska susi on Suomessa edelleen erittäin uhanalainen ja sille olisi hyvät perustelut.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Riipi.

15.21 **Mika Riipi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hyvä, että nyt myös perustuslakivaliokunta arvioi tämän ennallistamisasetuksen tilanteen, ja toivon mukaan sitä kautta myös päästään keskustelemaan siitä, mikä on tämän salin rooli tulevaisuudessa sen käsittelyssä nyt, kun se menee vielä hallituskauden yli pahimmalla mahdollisella tavalla.

Minä haluaisin nostaa kuitenkin tämän luontoarvomarkkinan tässä esille sillä tavalla positiivisessa mielessä, että maanomistajan näkökulmasta on erinomaisen hyvä asia, että me saadaan nyt ne pelisäännöt sinne. Ehkä myös jaan sitä huolta, että onkohan tämä byrokraattisuus nyt tässä katsottu tarpeeksi tarkalla kammalla, koska tällaisen vapaaehtoisen markkinan syntymiseen me tarvitaan joustavat menetelmät ja siellä on paljon mahdollisuuksia.

Sitten minä haluaisin käyttää tilaisuuden kysyä siitä, millä tavalla sitten tähän kokonaisuuteen ihan vastaavasti liittyvät vapaaehtoiset hiilimarkkinat ja niiden jatkokehittäminen ovat etenemässä? Onko siellä tapahtumassa nyt niin EU-tasolla kuin täälläkin jotain sellaista kehitystä, jossa muun muassa ne kaksoislaskentaan liittyvät ongelmat voitaisiin ihan aidosti ratkoa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

15.22 **Anne Rintamäki ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, arvon ministeri! Tämä ennallistamisasetus kuulostaa korvaani kamalalta. Pelkään tämän tulevan erittäin kalliiksi, ennustan näin — toivottavasti olen väärässä.

Tämän käsillä olevan hallituksen esityksen tarkoituksena on antaa täydentävät kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimista koskevat säännökset.

Toinen asia, mikä tuntuu kovasti puhuttavan, on tämä, että susi poistettaisiin lajisuojelua koskevan sääntelyn soveltamisalasta ja sen suojelua koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ainoastaan metsästyslainsäädäntöön.

Edustaja Kettunen pani merkille perussuomalaisen innon puhua tästä susiasiaista. Voin sanoa, että kaikki perussuomalaiset eivät metsästä. Itse olen metsästännyt ainoastaan kaksilahkeisia elämäni aikana. Se, mitä en tule koskaan ymmärtämään, on, miksi tätä kannanhoidollista metsästystä vastustetaan niin raivokkaasti, ja pelkästä susipolitiikasta puhuminen saa tietyt piirit aivan sekaisin. Useimmiten ne vastustajat ovat sellaisia, [Puhemies koputtaa] jotka eivät elä lähelläkään niitä alueita, missä susi on todella iso ongelma. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

15.23 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän se niin on, että luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen ja metsien talouskäyttö ovat yhdistettävissä, mutta se ei tapahdu vihreiden esittämällä keinolla, että kielletään hakkuut, [Krista Mikkonen: Ei me olla kieltämässä!] vaan satsaamalla nimenomaan vapaaehtoiseen suojeluun ja sitä kautta entistä enemmän metsänomistajillekin löytyy kyllä kannusteita suojella metsiä.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän esitykseen liittyen kyllä tässä huolestuttaa erityisesti tämä osa tähän ennallistamiseen liittyen, miljardiluokan vaikutukset Suomen kansantalouteen, ja kyllä tätä esitystä kun lukee, niin tässä kerrotaan, että ennallistamissuunnitelman laatii ympäristöministeriö ja päätöksen tekee valtioneuvosto ja sitä kautta menee sitten EU:n hyväksyttäväksi. Kysynkin ministeriltä: onko todella näin, että eduskunta ja kansanedustajat eivät pääse sitten jatkossa tästä ennallistamissuunnitelmasta enää lausumaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Myönnän tässä vielä vastauspuheenvuorot edustajille Strandman, Pitko ja Mikkonen, ja sen jälkeen ministerille vastauspuheenvuoron, ja sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Strandman.

15.24 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kettunen täällä nosti esille perussuomalaisen viemän asian tässä suurpetoasiassa ja sudessa, ja haluan vastata, että käytin tässä minuutin debattipuheenvuoron juurikin tähän suden asemaan liittyen ja ihmettelen sitä, että edustaja Kettunen toi täällä esille, että susiasia on jo käsitelty. Luulenpa vaan, että kun tämäkin asia tänne vielä tuodaan toisen kerran, niin täältä tulee taatusti äänestys käyntiin, ja sitten katsotaan, mitä keskustakin tässä asiassa äänestää. — Odotan tässä juuri pidempää puheenvuoroa, niin että pääsen tämän esityksen muihin tärkeisiin kohtiin sitten käyttämään puheenvuoron.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pitko.

15.25 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, miten nyt nämä vihreiden esitykset hakkuumenetelmien monipuolistamiseksi tähän liittyivät, mutta haluan sanoa tässä, että vihreäthän eivät ole kieltämässä hakkuuta mutta me haluaisimme muokata meidän metsätalousjärjestelmää niin, että meillä olisi vähemmän sitä ennallistettavaa. Vai onko keskusta ja ovatko ihmiset täällä sitä mieltä, että on ok esimerkiksi edelleenkin tehdä uudisjoituksia ja tehdä metsäjoituksista niin syviä, että ne jatkuvasti tuottavat humusta ja kiintoaineista vesistöihin, mikä aiheuttaa muulle yhteiskunnalle ennallistettavaa ja kustannuksia niiden vesien puhdistamiseksi? Olisi upea kuulla niitä esityksiä myös tässä salissa, jos eivät vihreiden keinot kelpaa, millä tavalla me muokkaamme tätä yhteiskuntaa ympäristöystävällisemmäksi. Nämä luonnonarvomarkkinat ovat tervetulleet tähän, mutta kai me kaikki myös ymmärrämme, että pelkästään näillä vapaaehtoisilla yritysten ja yhteisöjen luontotoeilla me emme tule muuttamaan sitä suuntaa, mitä Suomen luonnossa tapahtuu. Lajit vähenevät ja luontokato etenee, ja se on meidän ihmistoiminnan syytä, ja me voidaan muuttaa sitä, jos meillä on tahtoa tehdä niin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Krista.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

15.26 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin tämän ekologisen kompensaaation velvoittavuus olisi semmoinen konkreettinen keino, millä me vauhditettaisiin myös näitä luonnonarvomarkkinoita, ja pidän todella tärkeänä, että niin maanomistajilla kuin metsänomistajilla on muitakin keinoja saada sitä ansaintaa kuin pelkät hakkuutulot, ja sen takia myös nämä hiilimarkkinat, mitä tässä nostettiin esille, ovat erittäin tervetulleita.

Todellakin edustaja Pitko tuossa jo oikaisikin näitä erikoisia väitteitä, mitä täällä sanotaan, että vihreät kieltäisivät hakkuut. Me haluaisimme totta kai, että me huolehdimme puhutaan sitten metsäluonnosta tai ylipäättänsä meidän suomalaisesta luonnosta niin, että se käyttö on myös kestävä ja vastuullista ja ei aiheuta lisää haittoja. Itse asiassa tämä lieventämishierarkia, joka tähän lainsäädäntöönkin muuttuu tai on osana sitä, on nimenomaan oleellinen osa ympäristösääntelyä, niin että me varmistamme, että haittoja vältetään. Kun puhutaan tästä ennallistamissuunnitelmasta, minkä teknistä toteuttamista tämä lakimuutos osittain koskee, niin siinähan myös tämä heikentämiskielto on keskiössä. [Puhemies koputtaa] Elikkä meidän pitäisi varmistaa, että emme tee uutta haittaa, jotta ei tule uutta ennallistettavaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Multala, olkaa hyvä.

15.28 **Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala:** Kiitos! Ensinnäkin totean, että tämän lakiesityksen pihvi on nimenomaan nämä luonnonarvomarkkinat, ja siitä tuntuu olevan tässä salissa nyt valtaosin aika positiivinen näkökanta. Siinä lähdetään nyt liikkeelle nimenomaan vapaaehtoiselta pohjalta, koska uskomme niin, että siten saamme nämä markkinat parhaalla mahdollisella tavalla käyntiin ja myös maanomistajille ja toisaalta yrityksille sen tunteen siitä, että nyt näihin luontotekoihin kannattaa lähteä myös lisäisinä toimina, ei siis vain kompensoimaan jotain aiheutettua haittaa, mikä on jo ollut laissa, vapaaehtoisena toki sekin. Tässä on ollut myös semmoinen tutkimushanke taustalla, ja tämä oli heidänkin suosituksensa, että lähdetään nyt liikkeelle näin, tuodaan tämä osaksi lainsäädäntöä ja sitten myöhemmässä vaiheessa mietitään, miten asiaa pitää kehittää. Tärkeintä on saada nämä markkinat nyt käyntiin ja sitä kautta kiinnostus liikkeelle.

Kun tässä kysyttiin tästä byrokraattisuudesta, niin sinällään tähän ei tule valtaosalle yrityksistä mitään lisävelvoitteita, mutta tämä lieventämishierarkian tuominen osaksi lakia tarkoittaa siis sitä, että ensin näiden yritysten, jotka nyt jo ovat tämän kestävyysraportoinnin piirissä, pitää ensisijaisesti samalla osoittaa, että he ensin omassa toiminnassaan vähentävät sitä haittaa ennen kuin tekevät näitä luontotekoja. Se koskee siis käytännössä isoja yrityksiä, jotka nyt ovat jo tämän raportoinnin piirissä, eli sinällään valtaosalle yrityksiä, jotka haluavat näitä luontotekoja lähteä tekemään, ei tule mitään ylimääräistä, vaan ne voivat lähteä suoraan ostamaan niitä luonnonarvohehtaareita. Tämä on nimenomaan lisäkeino siihen työhön, mitä tällä hetkellä jo tehdään vaikkapa valtion rahoituksella Helmi-ohjelman puitteissa, Ahti-ohjelman puitteissa vesistöissä, Saaristomerellä, ja toisaalta vaikkapa Metso-ohjelman puitteissa metsissämme. Tämä on nyt siis lisärahoitustapa, jolla me saamme myös yksityistä rahoitusta tähän luonnon monimuotoisuustyöhön, ja pidän tätä kyllä erittäin hyvänä asiana, että tässä nyt näinkin laajalla yhteisymmärryksellä oltaisiin etenemässä vapaaehtoiselta pohjalta.

Sitten suteen viitattiin täällä. No, todella tässä nyt toimeenpannaan se EU-lainsäädännön muutos, se liitemuutos, joka tuli silloin aikaisemmin. Silloin se on täysin luontevaa, että me

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

myös omassa lainsäädännössämme tämän toimeenpanemme myös luonnonsuojelulain puitteissa. Tosiaan en tässä nyt yhtään vähätteleisi meidän täällä pääkaupunkiseudulla elävien ymmärrystä siitä, minkälaista elämää on siellä jossakin susirajan toisella puolella. Vaikka itse asunkin muutaman kilometrin Kehä kolmosen pohjoispuolella, niin kuitenkin siellä meilläkin päin niitä susia kyllä liikkuu ja lampaitakin ne ovat syöneet, niin että niitä ongelmia on ympäriinsä.

Haluan vielä, jos puhemies sallii, sanoa ihan pari sanaa tästä ennallistamissuunnitelman toimeenpanosta. Tässä siis luodaan prosessi sille, miten tämä suunnitelma hyväksytään ja toimeenpannaan. Mutta edelleen lainsäädäntövalta säilyy eduskunnalla, samoin budjettivalta säilyy täysimääräisesti eduskunnalla. Eli kaikki ne rahapäätökset, ne rahoituspäätökset, mitä joku tuleva eduskunta joskus päättää tehdä toimeenpanon puolesta siihen, miten paljon rahaa Suomi laittaa näihin toimiin, tulevat säilymään eduskunnassa, kuten tähänkin asti, ja se on se, mikä ratkaisee, paljonko rahaa sitten lopulta näihin toimiin laitetaan. Se, minkälaisia kustannusvaikutuksia arvioidaan tämän suunnitelman myötä tulevan, ei millään tavalla vielä sido Suomea eikä eduskuntaa siinä, kuinka paljon rahaa laitetaan. Mutta se on, totta kai, sanottava, että Suomihan silloin äänestyksessä vastusti tätä ennallistamisasetusta [Anne Kalmarin välihuuto] juuri siitä syystä, että tässä nähtiin olevan erittäin paljon haasteita Suomen laajojen luontoalueiden vuoksi ja näiden kustannusvaikutusten vuoksi, mutta tämä on nyt sitovaa lainsäädäntöä, ja meidän on sitä eteenpäin vietävä täällä Suomessa.

Me jaamme sen tavoitteen, eli sen tavoitteen, että luonnon monimuotoisuutta pitää edistää, luontokatoa ehkäistä, ja nyt tämä luonnonarvomarkkina on nimenomaan yksi lisätyökalu tähän työhön, lisärahoitusmahdollisuus ja lisätyökalu, millä me voimme mahdollistaa sen, että pääsemme kuitenkin etenemään tässä meidän yhteisessä tavoitteessamme. Varmasti tämän luonnon monimuotoisuuden yhteyden esimerkiksi ruoantuotantoon myös keskusta jakaa. Toivottavasti tätä työtä voimme nyt yhdessä luonnonarvomarkkinoidenkin edistämisen myötä sitten Suomessa jatkaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Ja sitten menemme puhujalistaan. Edustaja Pitko.

15.32 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Näiden luonnonarvomarkkinoiden tuominen luonnonsuojelulakiin on tervetullutta. On tosiaan niin, että on olemassa yrityksiä ja yhteisöjä, jotka ovat ilmaisseet halunsa tuottaa tällaisia vapaaehtoisia lisäisiä luontotekoja, ja kun tämä määritelmä on puuttunut, niiden tuottamisessa on ollut pelko esimerkiksi viherpesusta syyttämisestä, jolloin yritysten halua toteuttaa näitä luontotekoja on varjostanut tällainen määritelmän puute. Nyt saamme lakiin näille vapaaehtoisille luonnonarvomarkkinoille määritelmät ja puitteet, jotka varmistavat näiden luonnonarvomarkkinoiden ja luontotekojen läpinäkyvyyden ja myös sen, että niitä ei lasketa kaksinkertaisesti.

Luonnonarvomarkkinat ovat myös tässä yhteiskunnassa laajasti kannatettu keino parantaa luonnon tilaa. Niiden tuottamiseksi löytyy innokkaita maanomistajia ja ehkä muitakin yhteisöjä, ja sitten tiedämme myös, että niiden ostajille on todennäköisesti löytymässä jonkinlaiset markkinat. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että jos me aidosti haluaisimme tällaisen saastuttaja maksaa -periaatteen toteuttaa, niin tämän luonnonsuojelulaissa olevan ekologisen kompensaation säätäminen pakolliseksi tai

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

velvoittavaksi olisi ollut se oikea tie. Silloin saisimme aidot luonnonarvomarkkinat käyntiin. Silloin tietty toiminta, joka aiheuttaa haittaa luonnolle, tulisi lähtökohtaisesti kompensoida, ja silloin markkinat todellakin syntyisivät ja niille, jotka näitä pystyvät tuottamaan, olisi sitten ostajia saatavilla. Nythän emme vielä tiedä, miten tämä lähtee liikkeelle, mutta tietenkin toivomme, että aidot luonnonarvomarkkinat tämän vapaaehtoisenkin sääntelyn perusteella syntyvät. Itse ajattelen, että tämmöiset vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat voisivat olla käytössä myös sen velvoittavan ekologisen kompensaation lisäksi, että sitten yritykset, jotka vielä sen lisäksi haluaisivat tehdä, pystyisivät siihen lähtemään mukaan.

Kuten tuossa vastauspuheenvuorossani sanoin, on kuitenkin herännyt huolta tämän luonnonarvomarkkinoihin liittyvän, lieventämishierarkiaan liittyvän prosessin byrokraattisuudesta, ja osa yrityksistä, jotka ovat innoissaan lähtemässä tähän, on huolestuneita siitä, tuleeko prosessista liian raskas. Itse ainakin ympäristövaliokunnan puheenjohtajana varmasti tätä haluan selvittää, että onko näin, kuten ministeri sanoi, että se ei merkittäväällä tavalla hidasta sitä, vai onko tässä väärinymmärrystä vai onko niin, että laista on tulossa turhan byrokraattinen. Ymmärsin kuitenkin, että tämä lieventämishierarkia tässä luonnonarvomarkkinoiden osalta ei olisi pakollista, toisin kuin me ajattelemme, että toki tässä ekologisen kompensaation prosessissa on tärkeitä, että lähtökohtaisesti lievennetään sitä aiheutettua haittaa. Mutta tätä voimme tutkia tosiaan eduskunnassa ja valiokunnassa tästä eteenpäin.

Joka tapauksessa on tietenkin hyvä, että olemme saaneet tämän esityksen tänne saliin, ja siitä ministeri Multalaa haluan kiittää.

Haluan vielä lopuksi kuitenkin myös muistuttaa siitä, että vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat eivät yksin riitä luontokatoa pysäyttämään. Olisi ollut tosiaan järkevää, niin kuin aikaisemmin sanoin, tehdä tästä ekologisesta kompensaatiosta velvoittavaa, mutta samalla tarvitsemme myös paljon muita keinoja. Tarvitsemme lisää luonnonsuojelualueita maalla ja vesistöissä, ja kaikilla luontotyypeillä tarvitsemme semmoista ympäristölainsäädäntöä, joka estää uuden luontohaitan syntyminen. Emmehän me halua täällä sellaista järjestelmää, missä toiset pystyvät tuottamaan luontohaittaa ja sitten toiset sitä korvaavat, vaan kaikki mahdollinen haitta, mikä on kohtuullisin kustannuksin vähennettävissä, on sen toimijan itse vähennettävä. Tämä on aiheuttaja maksaa -periaate, joka ei toteudu tällä hetkellä meidän ympäristölainsäädännössä kaikilta osin, joiltakin osin toki kyllä toteutuu.

Vielä loppuun haluan sanoa, että vaikka tämä hallitus ei ole juuri tarttunut toimeen tehdäkseen vapaaehtoisia luontotokeja, niin toivon kuitenkin hyvin paljon, että yritykset ja yhteisöt tarttuvat toimeen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

15.38 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tähän alkuun keskustan keskeiset kannat hallituksen esityksen pääkohtiin:

Ympäristöpolitiikan tavoitteena on oltava yhdistää suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito osaksi arkea ja myös taloutta. On välttämätöntä, että omaisuudensuojaa kunnioitetaan, ja yksityisiin omistuksiin kohdistuvien toimien tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Muussa tapauksessa toimet eivät saa hyväksyttävyyttä maanomistajien keskuudessa.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Keskusta on valmis rakentamaan markkinamekanismeja, kuten luonnonarvomarkkinoita, joita on hyvin tuotu täällä esille, niin että ne kannustavat suojeluun, ennallistamiseen ja luonnonhoitoon. Vapaaehtoisten luontotoimien, kuten ekologisen kompensaaation, tulee olla kannustavia sekä hyvitysten tuottajalle että ostajalle.

Keskusta tukee kaikkia niitä toimia, joilla suden kannanhoidollista metsästystä voidaan jatkaa ja tarpeen mukaan tehostaa. Sama tulee laajentaa myös muihin petoihin ja erityisesti valkuposkihanhiin.

Arvoisa puhemies! Ennallistamisessa on kyse maanomistajan oikeuksien lisäksi kansallisesta päätösvallassa omaan maahamme ja sen kestäväan hyödyntämiseen. Siitä ei ole varaa antaa Euroopan unionille yhtään ylimääräistä päätösvaltaa, josko lainkaan.

Arvoisa puhemies! EU:n ennallistamisasetuksen valmisteluvaihe on Suomen ja suomalaisten maanomistajien kannalta yhtä merkittävä kuin itse EU-päätös, ellei peräti merkittävämpi. Vaikka lopullinen päätös asetuksen toimeenpanosta jää seuraavalle hallitukselle, on myös tämän eduskunnan syytä perehtyä asiaan. Tietoa meille ei ole ollut tarjolla riittävästi, tai sen saaminen on jäänyt oman aktiivisuuden varaan.

Ennallistamisasetuksella Euroopan unioni tulee lisäämään valtaansa entistä syvemmillä Suomeen, suomalaisen maanomistukseen ja sitä kautta omaisuudensuojaan. Asetuksen toimeenpanon tärkeimmät elementit ovat sen kestävyys, oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyyys. Näiden kaikkien on toteuduttava täysimääräisesti Suomessa.

Suomessa maanomistajat ovat tehneet sukupolvesta toiseen luonnon tilaa parantavia ja ylläpitäviä tekoja suurelta osin vapaaehtoisesti mutta myös lisääntyneen sääntelyn myötä. Vapaaehtoisuus on aina parempi tie kuin pakko, koska vapaaehtoisuus perustuu maanomistajan oikeuksien kunnioittamiseen sekä kannustimiin kepin sijasta.

Eryytenä huolenaiheena on, miten ennallistamisasetus toimeenpannaan meillä Suomessa, joka on monilta osin hyvin erilainen muihin EU-jäsenmaihiin verrattuna. Nämä erot näkyvät erityisesti vesistöjen, maan ja metsien osalta, jotka Suomessa ovat pääosin yksityisessä omistuksessa. Myös luonto ylipäättään poikkeaa Keski- ja Etelä-Euroopasta. Suomessa on merkittävät ja laajat suojelualueet sekä vapaaehtoisia luonnon tilaa parantavia ohjelmia, joihiin yksityiset maanomistajat ovat olleet halukkaita osoittamaan maitaan. Näitä järjestelmiä tulee sekä hyödyntää ennallistamisvaatimusten täyttämisesssä että varmistaa niiden jatko myös tulevaisuudessa.

Yhden politiikan malli, jota Euroopan unioni tarjoaa kaikkiin jäsenmaihiin, ei tässäköön kohtaa takaa parasta mahdollista lopputulosta, eikä sitä todennäköisesti edes mahdollista. Kaikki varmasti hyväksyvät tavoitteen luonnon tilan parantamisesta. Oleellisempaa onkin, että maanomistajat voivat hyväksyä ne keinot, joilla tähän pyritään. Tällöin puhutaan myös vastuusta ja euroista, siitä, kenen kannettaviksi vastuut ja kustannukset jäävät. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

15.41 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään hallituksen esitystä, jolla toimeenpannaan EU:n ennallistamisasetusta, kehitetään luonnonarvomarkkinoita sekä päivitetään suden suojeluasemaa vastaamaan EU:n luontodirektiivin muutoksia.

Merkittävä ja tervetullut osa esitystä liittyy suteen. On tärkeää, että suden suojelustatus muuttuu ja että suden kannanhoidollinen sääntely siirtyy selkeästi metsästyslainsäädännön

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

piiriin. Tämä tuo suurpetojen hallintaan enemmän realismia ja huomioi paremmin suomalaiset olosuhteet.

Arvoisa puhemies! Suomessa maaseudun ihmiset ovat jo pitkään joutuneet elämään tilanteessa, jossa susikanta on kasvanut paikoin hallitsemattomasti. Se on aiheuttanut vakavaa huolta kotieläimistä, metsästyskoirista, elinkeinotoiminnasta ja ihmisten turvallisuudentunteesta. Kansalaisten luottamus viranomaisiin ja koko susikysymyksen hoitoon on kärsinyt. Siksi on erittäin tärkeää, että menneenä talvena 2026 toteutettu suden kiintiömetsästys tuotti hyviä tuloksia. Se vähensi paikallisia ongelmia, lisäsi hyväksyttävyyttä ja osoitti, että hallittu kannanhoidollinen metsästys toimii käytännössä. Samalla nähtiin, että tavoitteena on tasapaino luonnonsuojelun ja ihmisten arjen välillä.

Nykyhallitus erityisesti perussuomalaisten vahvasti vaikuttaessa on onnistunut suurpetoasiassa, ja jatkoa on luvassa karhun kannanhoidollisen metsästyksen osalta. Valkoposkihanhi ja ilves tulee ottaa myös tarkasteluun ja päätöksentekoon pikimmiten. Suurpetokysymyksissä on kuunneltava maaseudun ihmisiä, eikä päätöksiä pidä tehdä yksin Brysselissä tai virastoissa kaukana paikallisesta todellisuudesta.

Arvoisa puhemies! Ennallistamistoimissa on lisäksi huolehdittava siitä, etteivät toimenpiteet vaaranna suomalaisten elinkeinojen toimintaedellytyksiä. Metsätalous, maanomistajien oikeudet ja alueellinen elinvoima on turvattava. Talousmetsissä tehtävä monimuotoisuusy työ ei saa johtaa pitkällä aikajänteellä kohteiden käytännön suojeluun takaoven kautta. Ennallistamisen tulee perustua ekologisen kestävyuden lisäksi myös taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyteen. Suomen ei pidä toteuttaa EU-velvoitteita tavalla, joka heikentää maamme kilpailukykyä, investointeja tai maaseudun tulevaisuutta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.44.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.25.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Edustaja Hoskonen poissa. — Edustaja Immonen, olkaapas hyvä.

18.25 **Tommi Immonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta. Tähän alkuun nostan esille keskustapuolueen aikaisempia kommentteja, mitä täällä salissa kuultiin ja joissa ihmeteltiin sitä, miksi perussuomalaiset nostavat esille suden tässä yhteydessä. Se on osana tätä lainsäädäntöä. Ehkä se tulee keskustapuolueelle hiukan yllätyksenä, että viime hallituskaudella vihervasemmiston puristuksessa ei silloin juuri suurpetopolitiikan suuntaa voinut muuttaa, mutta nyt se on vihdoinkin tehty, ja sitä on korjattu. Maaseudun elinvoimaisuutta ja turvallisuutta on lisätty tällä lainsäädännöllä: metsissä ja maatalojen pihossa on turvallisempaa liikkua.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Arvoisa puhemies! Susikysymys puhutti täällä salissa jo marraskuussa. Salin vasemmalta laidalta kuultiin silloin kommentteja, ja nostan täällä muutaman lainauksen esille:

Ensimmäinen lainaus: ”Ihmisten huolet on otettava vakavasti, mutta tärkeintä on löytää kestävät ratkaisut ihmisen ja suden rinnakkaiseloon.”

Toinen lainaus: ”Susipelkoa liioitellaan tarkoituksellisesti metsästäjien intressejä edistäen.”

Kolmas lainaus: ”Me tiedetään, että susien yleinen metsästys on tehoton keino susivahinkojen ehkäisyyn.”

Neljäs lainaus: ”Susi oli täällä ennen meitä ja on elimellinen osa luontoa, toisin kuin ihminen.”

Onneksi näitä lausuntoja ei paineta mihinkään oppikirjoihin.

Nyt olemme lukitsemassa tämän järkevällä tavalla susikysymyksen osalta. Hallituksen esityksen mukaan susi poistetaan lajisuojelua koskevan sääntelyn soveltamisalasta, ja sen suojelua koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ainoastaan metsästyslainsäädäntöön. Näin ollen susi ei enää kuulu samalla tavalla luonnonsuojelulain tiukan suojelun piiriin, kuten aiemmin on kuulunut, ja hyvä niin. Tämän esityksen myötä kansallinen liikkumavara kasvaa petopolitiikassa. Suomi voi helpommin säätää susikantaa koskevasta käytännöstä ja hallinnasta, joka heijastuu niin kannanhoidolliseen metsästykseseen kuin poikkeuslupiinkin. Salin vasemmalta laidalta oli silloinkin keskustelussa aika paljon huolta enemmänkin siitä, että susilla säilyy oikeuksia, ja ennemmin hyväksyttiin sumeilematta se, että revitään rikki metsästyskoiria ja raadellaan lampaita.

Tämänkään hallituksen esityksen myötä susi ei kuitenkaan katoa Suomen metsistä. Susikysymys tulee olemaan jatkossa enemmän riista- ja kannanhoidollinen kysymys kuin luonnonsuojelullinen teema. Metsästys helpottuu, kun lupaprosessista saadaan joustavampaa ja oikeudellisesti kestävämpää, mutta se ei edelleenkään johda suden metsästämiseen sukupuuttoon, ei. Suden metsästys tulee jatkossakin vaatimaan perustellun syyn, ja suojelu perustuu jatkossakin EU:n luontodirektiiviin ja kansalliseen metsästyslakiin. Niitä aiemmin toivottuja kestäviä ratkaisuja ihmisen ja suden rinnakkaiseloon ei ole löydetty. Susi liikkuu entistä tiheämmille asutusalueille. Maaseudulla niin karja- kuin lemmikkieläimet ovat edelleen vaarassa, ja pienten lasten koulutiekään ei ole ollut täysin vaaraton vaan koulukyytejä järjestetään edelleen osaltaan myös susiuhan varalta. Metsästys on tehokas keino susivahinkojen ehkäisyyn. Suomessa on runsaasti metsästäjiä, alan ammattilaisia, ja antamalla heille nyt oikeat välineet toimia parhaan osaamisensa mukaan, voimme vaikuttaa niin turvallisuuden lisäämiseen kuin susivahinkojen ennaltaehkäisyyn. Tämä hallituksen esitys on askel kohti lainsäädäntöä, joka tulee lisäämään erityisesti maaseudun turvallisuutta ja noudattaa sitä maalaisjärkeä, joka välillä tuntuu puuttuvan täältä Kehä kolmosen sisäpuolelta, jossa luonto ei ole enää osa jokapäiväistä elämää muualla kuin Korkeasaarella ja television luontodokumenteissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen poissa. — Edustaja Elo.

18.30 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Luontokato on yksi aikamme vakavimmista kriiseistä. Olemme menettäneet yli puolet kaikista maailman villieläimistä vuosien 1970 ja 2012 välisenä aikana. Suomessa joka yhdeksäs laji on uhanalainen, lintulajeista joka

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

kolmas. Lajien uhanalaisuuden tärkein syy on niiden elinympäristöjen häviäminen. Suomessa tämä koskee erityisesti metsiä, joiden käsittely on luonnon kannalta kestäväntä ja hakkuumäärät liian korkealla tasolla. Sen lisäksi, että lajien katoaminen on aina lopullinen menetys itsessään, uhkaa luonnon köyhtyminen myös taloutta, ruoantuotantoa ja ihmisten terveyttä, oikeastaan ihan kaikkia ihmiselämän ja talouden perusedellytyksiä. Siksi on tärkeää, että Suomi on sitoutunut pysäyttämään luontokadon ja kääntämään luonnon monimuotoisuuden kehityksen myönteiseksi vuoteen 2030 mennessä. Näiden tavoitteiden saavuttamisella on jo kiire.

Tämän hallituksen esityksen tärkein kokonaisuus on luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen. Vapaaehtoisuuteen perustuville luonnonarvomarkkinoille on laaja tuki yhteiskunnassamme. Tämä on tärkeä keino tarjota yrityksille ja yksityisille mahdollisuus luontotoimien tekemiseen ja kanavoidsa luontotyöhön yksityistä rahaa. Tärkeää on myös se, että näin tarjotaan maanomistajille ansaintakeino, joka perustuu luontoarvojen parantamiseen.

Toinen kokonaisuus tässä hallituksen esityksessä liittyy EU:n ennallistamisasetuksen kansalliseen toimeenpanoon. Ennallistamisasetuksen toimeenpanossa onnistuminen on aivan keskeistä, jotta Suomi etenee kohti luontotavoitteitaan. Pelkillä vapaaehtoisilla luonnonarvomarkkinoilla se ei onnistu. Onkin tärkeää, että ennallistamistyölle rakennetaan Suomessa selkeä ja oikeudellinen ja hallinnollinen kehikko.

Esityksen kolmas kokonaisuus, suden aseman heikentäminen luonnonsuojelulaissa, on puolestaan surullista jatkumoa viime vuoden metsästyslakifarssille, jossa suden kiintiömetsästys runnottiin läpi tutkitusta tiedosta ja asiantuntijalausunnoista riippumatta. Asiantuntijat, kuten Luontopaneeli ja Suomen luonnonsuojeluliitto, ovat lausuntokierroksella vedonneet suden statuksen säilyttämisen puolesta, koska susi on Suomessa edelleen erittäin uhanalainen.

Arvoisa puhemies! Luonnonarvomarkkinoita tosiaan tarvitaan osaksi luonnonsuojelun keinovalikoimaa. Siksi tämä hallituksen esitys on hyvä ja tarpeellinen. Julkinen raha ei yksin riitä luontotavoitteiden saavuttamiseen, vaan me tarvitsemme myös yksityistä rahoitusta elinympäristöjen ennallistamiseen ja luonnontilan vahvistamiseen. On ollut hienoa huomata, että yrityksillä on tahtotila tehdä luontotekoja ja kompensoida aiheuttamiaan luontohaittoja, vaikka hallituksen politiikka ei aina siihen erityisesti kannusta. Tämä esitys kuitenkin kannustaa, ja siitä kiitos.

On myös tärkeää, että luontotekojen lisäisyys ja pysyvyys varmistetaan, jotta vältetään viherpesun mahdollisuus, ja hyvä oli, että ministerikin sitä tänään täällä aiemmin korosti. Nyt on kuitenkin kyse vapaaehtoisuuteen perustuvasta luontoarvokaupasta, joten emme voi varmuudella tietää, miten markkinat lähtevät syntymään ja kasvamaan sillä tavalla ja tasolla, että vaikutus on todellinen. Kysynnän synnyttämiseen tehokas keino olisi velvoittava ekologinen kompensatio, ja se olisi perusteltua ottaa käyttöön mahdollisimman pian. Se loisi markkinoille ennakoitavuutta ja vauhdittaisi investointeja samalla, kun se varmistaisi, että aiheuttaja maksaa -periaate toteutuisi myös luontohaittojen osalta. Tärkeä lähtökohta ekologisessa kompensaatiossa kuitenkin on, että luontohaittojen estäminen ja minimointi on aina ensisijaista ja kompensatio vasta täydentävä toimi, kun haitan aiheuttamista ei voida välttää.

Arvoisa puhemies! Ennallistamisasetuksen onnistunut kansallinen toimeenpano on tosiaan ratkaisevan tärkeää sille, eteneekö Suomi aidosti kohti omia luontotavoitteitaan. Ennallistamissuunnitelman valmistelu on vietävä maaliin tavalla, joka kunnioittaa

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

suomalaista luontoa, turvaa arvokkaat elinympäristömme ja perustuu tutkittuun tietoon, ei lyhytnäköiseen poliittiseen paineeseen. Luontokadon pysäyttäminen ei onnistu puolivillaisilla toimilla, vaan vaatii pitkäjänteistä sitoutumista luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen kaikkialla Suomessa. Tässä pääministeri Orpon hallituksen teot, esimerkiksi vanhojen metsien määritelmän vesittäminen, hakkuupaineen kasvattaminen valtion metsissä ja luonnonsuojelurahoituksen riittämätön taso, ovat vieneet kehitystä väärään suuntaan. Sellaisenkin johtopäätöksen tästä voi vetää, että EU on suomalaisen luonnon paras puolustaja, kun maan hallitus ei siihen riittävällä tavalla kykene.

Arvoisa puhemies! Lopulta niin luontokadon kuin ilmastokriisinkin torjunnassa on kyse siitä, olemmeko valmiita asettamaan oman toimintamme luonnon kantokyvyn rajojen sisälle. Siksi ennallistamis- ja suojelutoimet eivät koskaan yksin riitä, jos emme kykene asettamaan rajoja ylikulutukselle. Nyt tehtävä luonnonarvomarkkinoista säättäminen on tärkeä askel oikeaan suuntaan, mutta se ei riitä. Tarvitsemme Suomeen ilmastolain kaltaisen luontolain, joka velvoittaa kaikkia yhteiskunnan toimijoita luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Tämä on ollut vihreiden pitkäaikainen tavoite, ja toivottavasti se saadaan kirjattua seuraavaan hallitusohjelmaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aalto-Setälä poissa. — Edustaja Mehtälä.

18.36 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään EU:n ennallistamisasetusta ja sen vaikutuksia Suomeen. Kyse ei ole vain ympäristöpolitiikasta, vaan ennen kaikkea taloudesta, omaisuudensuojasta ja viljelijöiden sekä maanomistajien oikeusturvasta.

Ensinnäkin muutama sana kustannuksista: Arviot osoittavat, että ennallistamisasetuksen myötä Suomen metsien vientituloista voi kadota jopa kaksi miljardia euroa vuodessa vuoteen 2050 mennessä. Tämä on sen mittaluokan asia, johon meillä ei yksinkertaisesti ole varaa. Suomen talous on jo valmiiksi haasteiden edessä, ja tällainen tulonmenetykset heijastuisi koko yhteiskuntaan, työpaikkoihin, alueitten elinvoimaan ja julkiseen talouteen.

Toiseksi nostan omaisuudensuojan: Ennallistamisasetus ulottuu syvälle suomalaisen maanomistukseen. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että yksityisen ihmisen oikeus päättää omasta maastaan kaventuu. Emme voi hyväksyä kehitystä, jossa päätösvaltaa siirtyy unionille tavalla, joka heikentää suomalaisen maanomistajan asemaa.

Arvoisa puhemies! Kolmanneksi viljelijöitten ja maanomistajien oikeusturva: Ennallistamisen on perustuttava vapaaehtoisuuteen, ei pakkoon. Vapaaehtoisuus lisää hyväksyttävyyttä ja rakentaa luottamusta. Meillä ovat yksityiset maanomistajat suojelleet yli miljoona hehtaaria. Sitä vain ei huomioida missään. Pakko sen sijaan synnyttää vastakkainasettelua ja epäluottamusta eikä johda kestäviin ratkaisuihin. Viljelijät ja metsänomistajat ovat jo sukupolvien ajan huolehtineet luonnosta vapaaehtoisesti ja vastuullisesti. On oikein ja kohtuullista, että heidän työtään arvostetaan eikä siitä rangaista. Heidän oikeusturvansa on turvattava selkeällä ja oikeudenmukaisella lainsäädännöllä ja riittäväillä kannustimilla. Samalla on huolehdittava siitä, että maa- ja metsätalouden toimintaedellytykset säilyvät. Tämä ei ole vain elinkeinopoliittinen kysymys, vaan myös huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden ydinkysymys.

Arvoisa puhemies! Ennallistamisen toteutuksen on oltava kestävä, oikeudenmukaista ja hyväksyttävää. Suomen erityispiirteet on tunnistettava, ja vaikutukset maanomistajiin

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

sekä alkutuotantoon on otettava täysimääräisesti huomioon. Eduskunnan on pidettävä tässä asiassa ohjat käsissään, eikä lainsäädäntövaltaa tule siirtää liiaksi eteenpäin. Tämän hallituksen esityksen mukaan valtioneuvosto päättäisi ympäristöministeriön esityksestä. Nämä ovat sen mittaluokan asioita, että eduskunnan tulee päättää hallituksen esityksestä.

Lopuksi: jos ennallistamista suunnitellaan liian kapeasti ja ilman kokonaiskuvaa, lopputulos on huono niin luonnon, talouden kuin ihmisen kannalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalmari poissa. — Edustaja Kallio.

18.40 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Täällä salin puolella — jos jätetään nyt puhemies, joka olette myös tietysti kansanedustaja — meitä on sataprosenttinen keskustalainen yleisö. Minä nyt toivon, että kollegat Mehtälä ja Kontu eivät kovin välihuutele tähän minun puheeni päälle. — Ennallistamisesta tosiaan puhutaan, ja täällä on taas tykätty vähän muistella vanhoja, tyyliin mitä susiin tulee ja edelliseen hallitukseen, mutta ne nyt lähinnä herättivät hilpeyttä sekä vaivaantuneisuutta, elikkä ei niistä sen enempää. Ne asiathan ovat menossa hyvään suuntaan susien osalta ja toivottavasti muidenkin petojen.

Kun täyten pyöreitä vuosia — tästä on useampi vuosi jo aikaa — olin Saksassa jokiristeilyllä, Mosel taisi olla se joki, ja sain lahjakortin, niin että oli varaa mennä. Siellä joen varressa oli proomuja, ja sitten sieltä vuorenrinteestä ajoivat maata niihin proomuihin, ja kysyin oppaalta, että mitä tässä oikein touhutaan, ja hän sanoi, että ne ovat hollantilaisia, jotka ostivat tuon vuorenrinteen, ja ne ajavat sinne Hollantiin sitä padoksi. Nyt tietysti kun täällä mainittiin, että Amsterdamista voisi aloittaa tämän ennallistamisen, niin kyllä siinä kävi mielessä, että jospa ne ajavat ne maat takaisin sinne vuorenrinteelle Saksaan, mutta voi olla, että... Jos Suomessa olisi tällainen, niin mehän varmaan oltaisiin jo sitä tekemässä.

Ennallistamisasetuksen toteutuksen tulee Suomessa perustua reaaliolitiikan periaatteelle, ja mitä tässä tarkoitan ennallistamisen yhteydessä reaaliolitiikalla, niin sitä, että se tunnistaa ja tunnustaa Suomen erityispiirteet ja ottaa huomioon maa- ja metsätaloudelle sekä yksityisille maanomistajille kohdistuvat vaikutukset täysimääräisinä. Mikäli näin ei tehdä, ei hyväksyttävyyttä voida varmistaa, epäluottamus kasvaa, eivätkä mitkään tavoitteet toteudu. Tämän tyyppisissä asioissa nämä hyväksyttävyyys ja luottamus ovat ihan keskiössä. Tästä aiheesta nimittäin tulee todella paljon yhteydenottoja aina kun metsänomistajia tapaa. Epätietoisuus on aina ikävä tilanne.

Ennallistamista ei pidä myöskään nähdä erillisenä toimenpiteenä muista luontoon liittyvistä kysymyksistä. Sen täytyy olla yhteensopiva luonnon monimuotoisuuden, vesiensuojelun ja ilmastotoimien kanssa. Samalla on aina ja kaikissa tilanteissa huolehdittava maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksistä, mikä on välttämätöntä Suomen huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Jos tällaisista vanhaa sanontaa käyttää, niin mitä pienemmästä sontaluukusta katsottuna ennallistamisen toimeenpanoa suunnitellaan, sitä huonompi sen lopputulos on, niin kuin meillä tietysti kaikilla — jos me katsomme kovin kapeasti asioita, niin lopputulos on aina huono, kaikkien kannalta.

Arvoisa puhemies! Ennallistamisasetus antaa Suomelle liikkumavaraa, ja se tulee hyödyntää täysimääräisesti. On arvioitu tosiaan, niin kuin edustaja Mehtälä edellisessä puheenvuorossa jo mainitsi, että jopa kaksi miljardia euroa vuodessa menisi metsien

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

vientituloista vuoteen 2050 saakka. Tähän ei Suomella ole varaa, varsinkaan tällaisessa taloudellisessa tilanteessa. Tämän vuoksi tulee ottaa käyttöön myös uusia toimintamalleja. Tänä on luontoarvomarkkinat mainittu moneen kertaan, ja ne ovat tosiaankin erinomainen väline. Ne perustuvat vapaaehtoisein toimiin, joissa ympäristöhyödyt ja kustannustehokkuus on mahdollista yhdistää. Pelkästään markkinoiden varaan ennallistamista ei pystytä jättämään, mutta ne voivat täydentää sääntelyä siten, että toimien hyväksyttävyyttä saadaan lisättyä. Vapaaehtoiset luonnonarvomarkkinat mahdollistavat myös yksityisen rahan saamisen tukemaan ennallistamisen tavoitteiden toteutumista.

Nyt eletään niitä aikoja, jolloin ratkaistaan, tarjotaanko suomalaiselle maanomistajalle ja suomalaiselle metsänomistajalle vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistyötä vai pahimmillaan omistusoikeuksien yli kävelevää, pakottavaa normiohjausta. Täällä jo vihjailtiin seuraavaa hallitusohjelmaa, mitä erilaista lainsäädäntöä sinne tulisi, joka osuisi välittömästi suomalaiseen metsätalouteen. Tämän pakottavan normiohjauksen osalta voin varmuudella sanoa, ettei siitä seuraa mitään hyvää kenenkään kannalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

18.44 **Timo Mehtälä kesk:** Arvoisa puhemies! Tuo edustaja Kallion puheenvuoro kirvoitti ihan semmoiset vanhat muistelmät, kun 1992 tutustuin Hollannissa meren alta raivattuihin alueisiin eli polderialueisiin, mitkä ovat valtavat viljelyalueet, jotka olisivat siis meriveden peittämänä, mikäli patorakenteita ei olisi tehty. Tutustuin 33 kilometriä pitkään patoon, johon kiviaines oli ajettu kaikki Norjasta. Elikkä Hollannissahan ei ole kiviainesta niin paljon, että sellaisia patoja voitaisiin rakentaa. Siis pato on rakennettu sillä tavalla, että tämä kiviaines on 200 metriä molempiin suuntiin padosta, eli merenpohja on kivetty, jotta se kestää merenkäynnit. Nämä ovat jotakin aivan valtavia, ja jos puhutaan tästä ennallistamisesta Hollannin osalta, niin yksi kolmasosa Hollannin pinta-alasta olisi veden alla, jos ennallistettaisiin vuoden 1956 tasoon, milloinka pato murtui ja vesi valtasi nämä alueet. Tämä on aika mielenkiintoinen kysymys siinä mielessä, että kun me puhutaan tästä Suomen ennallistamisesta, niin sitten näinkin valtava maa ruuantuottajana kuin Hollanti olisi kolmasosaltaan veden alla.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista annetun lain, tietoturvallisuuden arviointilaitoksista annetun lain sekä turvallisuusselvityslain 18 ja 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovalioikuntaan.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Edustaja Hänninen.

Keskustelu

15.45 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on pohjimmiltaan kyse turvallisuudesta. Samalla kyse ei ole rajoista tai poliisista vaan siitä, kuinka hyvin meidän yhteiskuntamme kestää häiriötä digitaalisessa maailmassa. Tänään yhä suurempi osa viranomaisten toiminnasta perustuu tietojärjestelmiin. Terveystoiminta, pelastustoiminta, viranomaisviestintä ja kansalaisten palvelut, kaikki, toimivat erilaisten järjestelmien varassa. Jos nämä järjestelmät eivät toimi tai niiden tietoturva pettää, seuraukset voivat olla hyvin vakavia.

Arvoisa puhemies! Juuri tähän ongelmaan nyt vastataan. Tämän esityksen tavoitteena on varmistaa, että viranomaisten tietojärjestelmät ovat turvallisia, luotettavia ja toimivia myös häiriötilanteissa. Näiden järjestelmien turvallisuutta vahvistetaan ennen kaikkea arvioimalla niiden tietoturva- ja varautumista järjestelmällisesti ja riittävän ajoissa. Viranomaisen ei voi ulkoistaa vastuuta turvallisuudesta. Jokainen viranomaisen vastaa omien tietojärjestelmiensä turvallisuudesta, varautumisesta ja käyttöönottopäätöksistä. Turvallisuus syntyy selkeästi vastuista, ja siksi ne ovat tärkeitä määrittää.

Arvoisa puhemies! Samalla tämä esitys tuo järjestelmällisyyttä ja ennakoitua sekä parantaa järjestelmien toimivuutta. Viranomaisille tulee velvollisuus arvioida omat tietojärjestelmänsä vähintään itsearvioinnilla, ja kaikkein kriittisimmissä järjestelmissä arviointi tehdään riippumattomien viranomaisten toimesta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että riskit tunnistetaan ennen kuin ne toteutuvat. Juuri tämä on turvallisuuspolitiikan ydintä. Turvallisuuteen panostaminen on ennen muuta ennakoitua panostamista, ei reagointia vasta vahingon jälkeen. Tällä hetkellä tietoturva-arvioinnit voivat ruuhkautua ja viivästyä ja viivästyttää myös hankkeita. Esityksellä lisätään arviointien mahdollisuuksia ja eri toimijoiden osallistumista, jotta arviointeja voidaan tehdä sujuvammin ja nopeammin. Kun arviointeja voidaan tehdä joustavammin, saadaan turvalliset järjestelmät käyttöön nopeasti. Tämä on turvallisuutemme kannalta olennaista.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä me muistamme jälleen kirkkaammin sen, että turvallisuus on myös yhteiskunnan kriisinkestävyys. Siksi tässä esityksessä nostetaan uutena asiana esille varautuminen, siis se, miten järjestelmät toimivat poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Tämä on erityisen tärkeä näkökulma nykyisessä turvallisuusympäristössä, jossa kyberuhat, vaikuttaminen ja häiriöt ovat arkipäivää. Siksi meidän on varmistettava, että järjestelmät eivät vain toimi normaalisti vaan kestävät myös kriisit.

Arvoisa puhemies! Kun viranomaisten järjestelmien tietoturva paranee, paranee samalla koko yhteiskunnan kyky suojautua uhkilta ja häiriöiltä. Se tarkoittaa parempaa suojaa tiedoille, parempaa palveluiden jatkuvuutta ja ennen kaikkea parempaa kriisinkestävyys. Tämän esityksen avulla rakennamme järjestelmää, jossa turvallisuus ei ole sattumaa vaan suunnitelmallista, arvioitua ja johdettua toimintaa. Se on kokonaisturvallisuutta parhaimmillaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

7. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2025

Kertomus K 16/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Edustaja Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.51 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Mieltäni lämmittää edustajakollegojen määrä täällä salissa. Se on merkki siitä, että tiedustelu toimii, ja nimenomaan myös tiedusteluvalvonta toimii. Mikäli tiedusteluvalvonta ei toimisi, niin kuin lainsäätäjät 2019 voimaan tullessa lainsäädännössä edellytti, täällä salissa olisi kyllä huomattavasti enemmän väkeä. Asia on sinänsä vakava.

Tässä on kaksi näkökulmaa. Toinen on tiedustelu ja tiedustelun valvonta niin, että se on lainmukaista. Valtionjohdon on saatava ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoaan varten tiedustelutietoa, jonka perustalta ja pohjalta voidaan tehdä päätöksiä. Kun lakia 2017—2018 valmisteltiin, niin paljon puhuttiin massavalvonnasta, perusoikeuksista, perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta, ihmisten oikeudesta yksityisyyteen, ja ne olivat aivan aiheellisia, perusteltuja huolia. Muun muassa sen takia tämä valvonta, joka koskee tiedusteluviranomaisten toimintaa, on kattavaa, moniportaista, ja myös sen takia meillä on eduskuntaan 2019 alkaen ollut perustettuna tiedusteluvalvontavaliokunta, joka hoitaa tätä parlamentaarista valvontaa.

Suomen liittyttyä Natoon vuonna 23 tiedusteluvalvonnan tehtävät luonnollisesti lisääntyivät, koska Naton jäsenenä, Nato-maana, tiedusteluun tuli uusia ulottuvuuksia, uusia mahdollisuuksia, ja se oli tietysti osittain myös taustalla siinä, että Natoon liityimme. Tiedustelutieto on aivan olennaista kaikille maille, jotka haluavat turvallisuudestaan huolta pitää.

Se käsitys, mikä itselläni kuuden vuoden kokemuksella, anteeksi, seitsemän vuoden kokemuksella tiedusteluvalvontavaliokunnassa on syntynyt, on se, että meillä on hyvä tiedustelukulttuuri. Se tarkoittaa sitä, että viranomaiset noudattavat lakia säntillisesti ja virheitä ei ole juuri tapahtunut. Mikäli niitä on tapahtunut, on ollut epäselvää lain tulkinnasta tai näin, niin niitä on lähdetty sitten myös oma-aloitteisesti selvittämään lakia kunnioittaen.

Valiokunnassa olemme vuosittain tehneet mietinnön — tämäkin kertomus valiokunnassa huolellisesti käsitellään — ja vuoden lopulla tai viimeistään ensi vuoden alussa mietintö sitten käsitellään täällä salissa. Toivon, että silloinkin läsnäolo on yhtä vaatimatonta, koska se on merkki siitä, että asiat toimivat. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

15.54 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Kun puhumme tiedustelutoiminnasta, puhumme usein vaikeasti hahmotettavasta asiasta. Se tapahtuu pääosin näkymättömissä, ja se liittyy vakaviin uhkiin. Tämä tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2025 kertoo ennen kaikkea siitä, että tiedustelutoiminta Suomessa ei ole villiä eikä valvomatonta. Se on tarkasti säädeltyä, luvanvaraista ja jatkuvasti valvottua toimintaa. Arvoisa puhemies, tämä tarkoittaa sitä, että tiedusteluviranomaiset eivät tee päätöksiään yksin. Jokaisesta tiedustelumenetelmän käytöstä tehdään päätös, ja nämä päätökset toimitetaan reaaliaikaisesti tiedusteluvalvontavaltuutetulle. Valvonta ei tapahdu jälkikäteen, vaan se tapahtuu samaan aikaan, kun toimintaa tehdään. Tämä on erittäin vahva viesti siitä, että valvonta ei ole muodollista, vaan se on jatkuvaa ja konkreettista.

Kertomus osoittaa myös sen, että valvonta toimii. Vuonna 2025 ei ilmennyt tilanteita, joissa olisi ollut tarvetta antaa vakavia huomautuksia. Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että viranomaiset toimivat pääsääntöisesti lain mukaisesti, ja toiseksi myös sitä, että järjestelmä toimii niin, että mahdolliset ongelmat havaitaan ajoissa.

Arvoisa puhemies! Mitä tiedustelu sitten käytännössä on? Se on turvallisuutemme eteen tehtävää ennakointia. Se on erilaisten signaalien tunnistamista, erilaisten tietojen yhdistämistä sekä varautumista tilanteisiin, jotka voivat uhata Suomen turvallisuutta. Tämä kertomus muistuttaa meitä myös siitä, millaisia nämä uhat tänä päivänä ovat. Ne eivät ole enää selkeitä. Ne voivat liittyä vieraiden valtioiden vaikuttamiseen, kyberhyökkäyksiin, terrorismiin tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ja vieläkin useammin nämä kytkeytyvät toisiinsa. Rajat sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä ovat hämärtyneet, samoin rajat rauhan ajan ja kriisin välillä. Siksi myös tiedustelun rooli on muuttunut entistä tärkeämmäksi.

Arvoisa puhemies! Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta kaikkein tärkein viesti on siinä, että turvallisuus ei saa koskaan mennä oikeusvaltion ohi eikä yli. Tässä kertomuksessa korostetaan jatkuvasti sitä, että tiedustelutoiminnan tulee perustua lakiin ja sen tulee olla oikeasuhtaista ja kunnioittaa samalla perusoikeuksia. Tämä on kokonaisturvallisuuden ydin. Turvallisuus ei synny vain viranomaisten kyvystä torjua uhkia, vaan se syntyy myös kansalaisten luottamuksesta ja sopivasta määrästä avoimuutta. Tämä kertomus osoittaa, että Suomessa nämä ovat olemassa, ja juuri siksi kansalainen voi luottaa siihen, että tiedustelutoiminta suojaa paitsi yhteistä yhteiskuntaamme myös hänen oikeuksiaan. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli.

15.59 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa rouva puhemies! Täydennän vielä varmuuden vuoksi edustaja Hännisen puheenvuoroa. Meillä on reaaliaikaisen valvonnan lisäksi myös ennakoivaa valvontaa, sitten on tämä reaaliaikainen valvonta, mistä edustaja juuri puhui, ja sitten on jälkikäteistä valvontaa, ja kaikilla näillä on oma tärkeä roolinsa.

Valiokunnan työstä otan muutaman huomion. Ainakin tämä huomio, että valiokunta ei ole sinä aikana, kun olen seitsemän vuotta siellä ollut, yhtään kertaa äänestänyt. Valiokunta on ollut yksimielinen. Niin kauan on puhuttu, että yhteinen näkemys on löytynyt, ja se kertoo ehkä siitä valiokunnan työn luonteesta, että politiikkaa ei sinne haluta tuoda vaan

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

asioita käsitellään turvallisuusnäkökulmasta ja siitä valvontanäkökulmasta, mikä meidän tehtävänä on.

Meillä on eduskunnassa myös herännyt tarpeita, tiedusteluviranomaisten työn perustalta syntynyt kokemusta, että lainsäädäntö tarvitsee joitakin muutoksia, ja esimerkiksi tämä perustuslain 10 §:n käsittely liittyy tähän asiaan. Jos nämä asiat etenevät, niin tämä tietysti luo lisää paineita tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnoille ja sitä kautta myös resurssitarpeelle. Nostan tämän sen takia esiin, että valiokunta on useammassa mietinnössä vuosittain tuonut esiin tiedusteluvalvontavaltuutetun toimintojen asiantuntevuuden, mutta se on resursseiltaan kohtuullisen ohut, ja siinä mielessä, jos tehtävät laajenevat, sitten niitä resurssejakin pitää mahdollisesti tarkastella uudestaan.

Kaikki ei ole aina ollut aivan särötöntä. Esimerkiksi oikeusasiamies on hyvinkin terävästi ottanut kantaa joihinkin asioihin, joita sitten olemme valiokunnassa käsitelleet. Tiedusteluvalvontavaltuutettu tietysti näitä huomioita omassa työssään aina peilaa ja reflektoi, minkälaista palautetta mietinnössä ja asiantuntijoilta muuten tulee.

Näillä huomioilla asia siirtyy sitten tiedusteluvalvontavaliokunnan käsittelyyn. — Niin, kaksi matkaa tässä on tällä vaalikaudella tehty. Valiokunta on käynyt USA:ssa ja pari kolme viikkoa sitten Ruotsissa, ja tämä yhteistyö on kyllä avannut valiokunnan silmiä ja varmasti antanut myös kohdemaiden edustajille tietoa siitä, miten näitä voidaan hoitaa. USA:ssa saimme erinomaisen hyvän vastaanoton, tietysti Ruotsissakin, mutta USA:ssa esimerkiksi oli runsas määrä senaattoreita meidän kanssa keskustelemassa, mikä oli aika poikkeuksellista valiokunnan vierailu huomioiden.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tiedusteluvalvontavaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työsopimuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 199/2025 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 1/2026 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Siellä ensimmäisenä puheenvuoron käyttää edustaja Lyly. Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.02 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen tähänastiset yksipuoliset esitykset ovat lisänneet työnantajan määräysvaltaa ja heikentäneet työntekijöiden työsuhde- ja työttömyysturvaa. Tämä on ollut iso linja, ja tämä lakiesitys määräaikaisten työsopimusten osalta, joka meillä on tässä käsittelyssä, noudattaa tätä samaa linjaa. Työntekijöiden asemaa heikennetään.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Hallitus mahdollistaa määräaikaisen perusteettoman työsopimuksen solmimisen. Lisäksi tässä takaisinottovelvollisuus poistetaan alle 50 henkeä työllistävilta yrityksiltä ja lomautusilmoitusajat puolitetaan 14 päivästä seitsemään päivään. Kaikki heikennyksiä työntekijöiden näkökulmasta. Esitystä perustellaan erityisesti pk-yritysten toimintaedellytysten vahvistamisella ja rekrytointikynnyksen madaltamisella. Kuitenkin tämä koskee kaikkia yrityksiä ja yhteisöjä Suomessa niin julkisella kuin yksityiselläkin puolella, ja siinä mielessä tämä perustelutexti ja sisältö eivät kulje oikein käsikkäin. Muun muassa julkisella puolella määräaikaisia työsuhhteita on jo joka neljäs, ja sinne vain halutaan lisää.

Arvoisa rouva puhemies! Lisää määräaikaisia työsopimuksia, vaikka niitä pitäisi saada vähennettyä. Tämä on se yleinen iso linja. Meillä Suomessa määräaikaisia työsopimuksia on jo 13 ja 15 prosentin välillä, noin 15 prosenttia keskiarvona ja julkisella puolella noin paljon kuin äsken sanoin, 25 prosenttia.

Tämä määräaikainen työsopimusmalli, perusteeton määräaikainen työsopimus ja yleensä määräaikaiset työsopimukset, koskee erityisesti naisia ja nuoria. Tätä kautta tämä tulee lisäämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää ja siinä mielessä vie asioita erittäin huonoon suuntaan.

Täytyy muistaa, että toistaiseksi voimassa oleva työsopimus on lähtökohtana, ja nyt tälläkin esityksellä yritetään murtaa tätä peruskiveä ja viedä sitä määräaikaisten suuntaan. Olemme määräaikaisissa työsuhhteissa jo Euroopan viidenneksi korkeimmalla tasolla, ja meidän pitäisi saada suunta toiseen suuntaan.

Määräaikaiset työsopimukset luovat myös epävarmuutta työelämään ja arkielämään, ja sillä lailla perheen ja muun suunnittelu tulee epävarmemmaksi.

Myös hallituksen perustelutextissä on se, että jos määräaikaisten työsuhhteiden määrä lisääntyy yhdellä prosentilla, niin tuottavuus laskee 0,19—0,29 prosenttiyksikköä. Eli määräaikaisuus ei lisää tuottavuutta, vaan se vähentää sitä. Tämä on myöskin huono suunta.

Tällä pidennetään koeaikaa, kun tällaisella tavalla sitä tehdään, ja ketjutusta mahdollistetaan, koska sen perusteettoman määräaikaisen jälkeen voidaan perustellusta syystä laittaa määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva, mutta siellä on myös tämä perustellusta syystä määräaikainen.

Tämä on tilanne tällä hetkellä, ja silti viedään tätä lakiesitystä eteenpäin. Tässä on myös monia muita yksityiskohtia, joita tässä keskustelussa varmasti lisää avaan.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan mietinnössä vastalauseen 1 mukaisesti esitämme ja esitän, että lakiehdotukset 1—3 hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.07 **Juha Viitala sd:** Arvoisa rouva puhemies! Me olemme tässä salissa aivan liian usein tässä samassa tilanteessa, jossa käsittelemme lakiesitystä, joka heikentää palkansaaajan asemaa ja on omiaan myös lisäämään epävarmuutta työmarkkinoille. Tosiaan tänään tässä toisessa käsittelyssä oleva laki määräaikaisuuksien helpottamisesta tulisikin jättää säätämättä. Valiokuntakäsittelyn jälkeenkin esityksen perusongelma säilyy muuttumattomana, eli se lisää työelämän epävarmuutta ja syrjintäriskiä. Työnantaja voi siis jatkossa tehdä vuoden mittaisen määräaikaisen työsopimuksen ilman perustetta ja sen jälkeen jatkaa työsuhdetta perustellulla määräaikaisuudella. Tämä avaa väylän, jossa

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

määräaikaisuutta voidaan käyttää pysyvän työvoiman tarpeen täyttämiseen. Lisäksi tämä laki toimii käytännössä pidennettynä koeaikana, kun työsuhde voidaan päättää määräaikaisuuden päättymiseen ilman irtisanomisperustetta.

Hallitus perustelee työelämäheikennyksiään aina työllisyyttä kasvattavilla vaikutuksilla, mutta ainoa, mikä näillä toimilla kasvaa, on työelämän epävarmuus. Määräaikaisuuksien lisääntyminen tulee oletettavasti kohdistumaan erityisesti aloille, joilla ne ovat jo nyt yleisiä ja joissa työskentelee paljon naisia. Jopa hallituksen omassa esityksessä todetaan, että esitys voi lisätä raskaus- ja perhevapaasyrjintää.

Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa tuotiin esiin, että määräaikaisten työsopimusten käytön helpottaminen sekä irtisanomismahdollisuuden laajentaminen heikentäisivät merkittävästi työntekijän työsuhdeturvaa ja lisäksi epätuottavien työsuhteiden käyttöä.

Tästä onkin helppo mennä luottamuksen teemaan, kun mietitään, mitä tällä hetkellä yhteiskunta kaipaa, mitä meidän nuoret kaipaavat. He kaipaavat luottamusta tulevaisuuteen. He kaipaavat luottamusta siihen, että uskaltavat perustaa perheen, että on töitä tulevaisuudessa. Miten he rakentavat tasapainoista tulevaisuutta, kun työmarkkinat ovat epävarmat ja pirstaleista työsuhdetta on luvassa? Tämä varmasti vaikuttaa perheen perustamishaluihin myöskin.

Tässä on monta seikkaa tuotu esille, ja olen vahvasti sitä mieltä, että nyt kun vielä on mahdollisuus, niin tämä huono esitys tulisi kaataa ja palauttaa se takaisin sinne elinkeinoelämän pöytälaatikkoon ja jättää sinne pölyttymään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

16.10 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämä hallitus on järjestelmällisesti muuttanut suomalaista työelämää yhteen suuntaan. Työntekijän turvaa heikennetään pala palalta. Tämänkin esityksen kohdalla hallitus puhuu joustavuudesta, mutta työntekijän näkökulmasta kyse on epävarmuuden lisäämisestä. Kun katsoo kokonaisuutta — irtisanomisen helpottamista, määräaikaisuuksien lisäämistä, takaisinottovelvoitteen poistamista ja lomautusehtojen heikentämistä —, on aihetta kysyä, miksi työntekijä näyttää olevan hallitukselle lähtökohtaisesti riski.

Ensimmäinen ongelma tässä hallituksen esityksessä on perusteettomien määräaikaisten työsopimusten lisääminen. Työsuhteen pääsäännön pitäisi Suomessa olla selkeä: jos työn tarve on pysyvää, työsuhteen tulee olla toistaiseksi voimassa oleva. Näin on pyritty takaamaan työntekijälle turvaa, ennakoitavuutta ja mahdollisuutta rakentaa omaa elämäänsä. Nyt hallitus haluaa avata oven vuoden mittaisille määräaikaisille sopimuksille ilman perustetta. Se tarkoittaa käytännössä sitä, ettei työnantajan tarvitse edes arvioida, onko työvoiman tarve pysyvää. Vuoden jälkeen voidaan vielä tehdä uusi määräaikainen sopimus — vaikka perustellen. Näin epävarmuudesta tulee normaali osa työelämää. Miten tällaisessa tilanteessa otetaan asuntolaina, miten perustetaan perhe ja miten uskalletaan suunnitella tulevaisuutta? Jo ennestään määräaikaisuudet ovat kasautuneet erityisesti nuorille ja naisille. Tämä esitys pahentaa tilannetta entisestään ja lisää myös raskaus- ja perhevapaasyrjinnän riskiä. Tämä on väärä suunta, arvoisa rouva puhemies.

Toinen vakava heikennys on takaisinottovelvoitteen poistaminen pienissä yrityksissä. Vaikka takaisinottovelvoite on ollut työntekijälle tärkeä turva tilanteessa, jossa työ on loppunut väliaikaisesti, mutta työn tarve myöhemmin palaa. Sen perusajatus on ollut reilu: jos työntekijä on irtisanottu ja työnantajalle syntyy uudelleen työvoiman tarve, ensin

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

tarjotaan mahdollisuus työllistyä aiemmin irtisanotulle työntekijälle. Mikä tässä on ollut kohtuutonta, nyt tätä suojaa siis puretaan. Tämä heikentää luottamusta työelämään ja lisää epävarmuutta erityisesti pienillä paikkakunnilla, joissa työmarkkinat ovat jo valmiiksi niukat.

Arvoisa rouva puhemies! Kolmas ongelma on lomautusilmoitusaikojen lyhentäminen. Lomautus on jo lähtökohtaisesti työntekijälle vaikea tilanne. Se tarkoittaa epävarmuutta toimeentulosta, laskuista ja arjen pyörittämisestä. Juuri siksi ennakointi on tärkeää. Kun lomautusilmoitusaikoja lyhennetään, työntekijälle jää entistä vähemmän aikaa varautua taloudellisesti ja järjestellä omaa elämäänsä. Tämä voi tarkoittaa monelle aivan konkreettisesti sitä, ettei aikaa jää edes vaihtoehtoisen työn hakemiseen tai oman talouden suunnitteluun. Kuka hyötyy siitä, että epävarmuus lisääntyy?

Arvoisa rouva puhemies! Hyvä työelämä ei rakennu epävarmuudelle eikä jatkuville heikennyksille. Työntekijä ei ole kustannuserä tai ongelma. Työntekijä on suomalaisen yhteiskunnan tärkein voimavara. Tämän hallituksen pitäisi lopettaa työelämän turvaverkkojen purkaminen ja alkaa rakentaa sellaista Suomea, jossa työn tekeminen tuo myös turvaa, ennakoitavuutta ja mahdollisuuden luottaa huomiseen. Tämän vuoksi tämä lakiesitys tulisi hylätä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo.

16.13 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävä pätkätyölaki on yksi huonoimmista esityksistä, mitä tähän saliin on tuotu tällä hallituskaudella, ja se on paljon. Hallituspuolueiden jokainen selitys tämän esityksen tarpeellisuudelle on käytännössä ammuttavissa alas ihan vain lukemalla hallituksen esityksen vaikutusarviot. Ne osoittavat, että tämä esitys ei tule tutkimustiedon perusteella lisäämään työllisyyttä vaan ainoastaan työelämän epävarmuutta ja mahdollisesti omistajien voittoja, kun työntekijöiden neuvotteluvoima heikkenee. Ei olekaan ihme, että hallituksessa istuvat puolueet eivät ole onnistuneet vakuuttamaan edes omia tämän esityksen tarpeellisuudesta, vaan tosiaan kaikkien eduskuntapuolueiden naisjärjestöt ovat tätä lakia kritisoineet.

Kuten on moneen kertaan todettu, tämä esitys tulee lisäämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää ja heikentämään etenkin nuorten naisten työmarkkina-asemaa. Tätä todennäköisintä seurausta ei voi paeta toistelemalla sitä, että syrjintä on laitonta. Syrjintä on todella laitonta jo nykyään, mutta silti sitä todistettavasti tapahtuu, eikä se ole harvinaista, vaan valitettavan yleistä. Tällä esityksellä syrjintää myös käytännössä katsoen aktiivisesti edistetään, kun määräaikaiselle sopimukselle ei tarvita enää minkäänlaista perustetta. Käytännön elämässä tämä on yhtä kuin syrjivän perustelun mahdollistaminen, oli se juridisesti katsoen laitonta tai ei.

Jos ja kun naisten syrjintä työelämässä tämän pätkätyölain myötä yleistyy, kukaan tämän puolesta äänestänyt edustaja ei voi ainakaan väittää, etteikö tämä olisi ollut etukäteen tiedossa. Siten tämän lain puolesta äänestäminen on aktiivinen ja tietoinen päätös syrjinnän ja epätasa-arvon lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Tästä syystä kannatan edustaja Lylyn tekemää hylkäysehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki poissa, edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Oinas-Panuma, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

16.16 Olga Oinas-Panuma kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on tiivistettynä kelvoton ja turha, ja ihmettelen suuresti, minkä takia hallitus on halunnut tällaisen tänne ylipäättänsä tuoda. Tämä on ehdottomasti Orpon hallituksen huonoimpia lakiesityksiä.

Ehkäpä erikoisinta tässä on se, että hallitus jatkuvasti perustelee tätä lakiesitystä sillä, että tällä nyt autetaan meidän pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Me varmasti kaikki halutaan, että meidän pienet ja keskisuuret yritykset menestyvät, mutta tätä lakia ei ole millään tavalla rajattu vain pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, vaan tämä tulee osumaan erityisesti julkisella puolella työskenteleviin ihmisiin ja erityisesti naisvaltaisille aloille.

Tässä hallituksen esityksessä todetaan muun muassa, että esityksen vaikutus kansantalouteen jää epäselväksi. Lisäksi todetaan, että tällä ei ole välttämättä todistettavia työllisyysvaikutuksia, ja tässä esityksessä arvioidaan, että määräaikaiset työsopimukset tulevat yleistymään etenkin nuorilla. Samaan aikaan kun meillä on tilanne, jossa lapsia syntyy aivan liian vähän ja jossa nuoret ihmiset muutenkin junnaavat paikoillaan ja työllisyyskehitys on hankalaa, niin sitten tätä jotenkin autetaan sillä, että me päätetään meidän työelämää niin, että nuorella on vielä vaikeampaa päästä pysyvästi leivän syrjään kiinni. Erityisen typerää.

Meillä jo tällä hetkellä on tilanne, jossa joka neljäs raskaana oleva kokee syrjintää työelämässä — siis joka neljäs — ja sitten meille tuodaan lakiesitys, jonka ainoita vaikutusarvioita on se, että se tulee lisäämään perhe- ja raskausvapaasyrjintää. Onhan tämä nyt käsittämätöntä, ja sitä on tässä salissa monesti ihmetelty. Itsekin olen tästä puhunut muun muassa viime viikolla.

Kun tuota lakiesitystä katselee, niin ainahan sitä haluttaisi tehdä sillä lailla, että jos sitä lakia voisi jotenkin paremmaksi viilata, mutta jos laki lähtökohtaisesti on tehty näin hatarin perustein ja vaikutusarviot ovat tällaisia, niin sanotaanko, että ei ihan pienellä viilauksella kummene paremmaksi.

Ehkä voisi sanoa, että olen pöyristynyt tästä lakiesityksestä. Huono laki ei pienillä viilauksilla kummene, joten esitän vastalauseen 2 mukaisesti, että lakiehdotukset hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaarisalo poissa. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

16.18 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi työsopimuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista on tovereiden mukaan ja myöskin mielestäni kelvoton. Tämän esityksen mukaan määräaikaisen työsopimuksen voisi työnantajan aloitteesta tehdä enintään vuoden ajaksi ilman laissa edellytettyä perusteltua syytä, jos kysymyksessä on ensimmäinen työsopimus työnantajan ja työntekijän välillä, eli työnantajan aloitteesta työsopimuksen voisi tehdä määräaikaiseksi ilman perusteltua syytä. Sen lisäksi lomautusilmoitusaikaa lyhennettäisiin 14 päivästä seitsemään päivään.

Hallituksen esitys ylipäättään lisää määräaikaisia työsopimuksia, varsinkin perusteettomia määräaikaisia työsopimuksia. Vuoden mittaisen perusteettoman määräaikaisen työsopimuksen jälkeen työnantaja pystyisi edelleen tekemään perustellun määräaikaisen työsopimuksen, eli työnantajan ei ole tarvetta arvioida pysyvää työvoiman tarvettaan. Nämä hallituksen esityksen muutokset ovat EU:n määräaikaidsdirektiivin

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

vastaisia esityksiä, sillä EU:n määräaikaidsdirektiivihän lähtee siitä, että määräaikaista työsopimuksia tulee vähentää eikä suinkaan lisätä.

Määräaikaisten työsopimusten käytön sekä irtisanomismahdollisuuden laajentaminen heikentää merkittävästi työntekijöiden työsuhdeturvaa sekä lisää epätyypillisten työsuhteiden käyttöä. Tämä kehityssuunta on täysin päinvastainen verrattuna EU:n linjauksiin, joissa näitä epätyypillisiä määräaikaista työsuhteita on pidetty tilapäisenä ratkaisuna työntekijän pääsemiseksi työmarkkinoille.

Nämä hallituksen esittämät muutokset heikentävät merkittävästi työntekijän asemaa ja työsuhdeturvaa ilman mitään tasapainottavia toimia. Tämä muuttaa työntekijän oikeudellista asemaa tavalla, jonka voidaan arvioida lisäävän raskaus- ja perhevapaasyrjintää. Toistaiseksi voimassa olevien työsopimusten työsuhdemuoto ylipäätään heikkenee, sillä onhan 1.1.2026 tullut voimaan irtisanomissuojan heikennys, joka yhdessä tämän esityksen kanssa heikentää kokonaisuutena työntekijöiden työsuhdeturvaa merkittäväällä tavalla.

Ylipäätään tämän lakimuutoksen vaikutukset työllisyyteen ja talouteen ovat vähäisiä. Sen lisäksi myöskin vaikutus tuottavuuteen ja sitä kautta talouskasvuun on epäselvä. Työntekijän mahdollisuus irtisanoa ilman perusteltua syytä tehty määräaikainen työsopimus kuuden kuukauden jälkeen on myöskin tuottavuusvaikutukseen osaltaan vaikuttava kirjaus. Suomessahan käytetään tällä hetkellä EU-maihin nähden keskimääräistä vähemmän määräaikaista työsuhteita ja vakituisten työsuhteiden irtisanomissuoja on OECD-vertailussa melko keskimääräisellä tasolla, joten ei voida päätellä, että tämä lakimuutos olemassa olevan tiedon valossa lisäisi työllisyyttä Suomessa.

Tällä lakimuutoksella voidaan osoittaa ja tunnistaa olevan tutkimuskirjallisuuden perusteella lasten saamista myöhentävä vaikutus, joka voi olla Suomen vallitsevassa tilanteessa myös vaikutus lopulliseen syntyvyyteen. Tämän lakimuutoksen arvioidaan koskettavan joitain tuhansia synnytysikäisiä, jotka työskentelisivät ilman perusteltua syytä solmitussa määräaikaissa työsuhteissa. Jo tällä hetkellä yleisin raskaus- ja perhevapaasyrjintämuoto on määräaikaisten työsuhteiden jatkamatta jättäminen. Raskaus- ja perhevapaasyrjintätapaukset muodostavat tälläkin hetkellä merkittävän osan tasa-arvovaltuutetuille ilmoitetuista syrjintäepäilyistä. Kuten todettua, tämä hallituksen esitys lisää määräaikaista työsuhteita, perusteettomia määräaikaista työsuhteita sekä myöskin raskaus- ja perhevapaasyrjintää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen.

16.23 **Markku Siponen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän se niin on, että hyvä tavoite tai hyvä tarkoitus ei pyhitä keinoja. Kuten on tullut jo tässä esille, tämä hallituksen esityksen mukainen lakiehdotus tulisi lisäämään raskaus- ja perhevapaasyrjintää tilanteessa, jossa todellakin joka neljäs raskaana oleva kokee jo nyt syrjintää työelämässä.

Tästä syystä kannatan edustaja Oinas-Panuman tekemiä esityksiä, joissa lakiehdotukset 1.—3. hylätään vastalauseen 2 mukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Satonen.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

16.24 **Arto Satonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tästä asiasta on täällä jo pitkään keskusteltu, ja täällä oli jo ensimmäisessä käsittelyssäkin mittavat keskustelut, mutta en silti malta olla ottamatta kantaa muutamaan täällä esitettyyn väitteeseen:

Ensimmäinen asia on se, että mikä tällä hetkellä on työmarkkinoilla Suomen suurin ongelma. Minä olen kuvitellut, että tässä salissa on yhteinen näkemys siitä, että se on avoimien työpaikkojen liian vähäinen määrä. Jos näin on, niin vahvasti ihmettelen, minkä takia vasemmisto-oppositio — johon myös keskustan voi laskea mukaan, kuten äsken kuultiin — vastustaa joka ikistä esitystä, jolla rekrytointikynnys alenee ja joku ihminen, joka muuten jäisi kokonaan vaille työtä, tulee sen myötä saamaan määräaikaisen työsuhteen. Se on huomattavasti parempi, että ihmisellä on määräaikainen työsuhde, kuin se, että hän on kokonaan työttömänä. Tätä siis ihmettelen.

Sitten mitä tulee näihin määräaikaisiin työsuhteisiin yleensä, niin tässä sotketaan nyt kaksi asiaa aivan totaalisesti keskenään. Tämä järjestelmän muutos ei tule, en usko, kovin merkittävällä tavalla lisäämään määräaikaisia työsuhteita. Varmaan jonkin verran lisää, mutta ei kovin merkittävällä tavalla. Se, mikä on tällä hetkellä iso ongelma, on, että meillä on paljon perusteltuja määräaikaisia työsuhteita, nimenomaan julkisella sektorilla, ja jokainen kansanedustaja, varsinkin ne, jotka tätä esitystä vastustavat, voi ihan itseltään kysyä, olenko minä kunta- ja aluetason päättäjänä tehnyt kaikkeni, että niitä määräaikaisia työsuhteita olisi minun hyvinvointialueellani ja minun kunnassani vähemmän. Omalta osaltani voin sanoa, että olen tehnyt ja olen vaikuttanut siihen aikoinaan, kun olin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin hallinnossa. Näen tämän asian kyllä sellaisena, että kun ne päätökset tehdään — totta kai valtiollakin on joku määrä määräaikaisia työsuhteita, mutta kyllä ne määräaikaiset työsuhteet ovat nimenomaan siellä kunnissa ja hyvinvointialueilla, ja on yliopistoissa myös paljon — niin näissä hallinnoissa olevien henkilöiden kannattaa siellä toimia, jotta voidaan niihin asioihin puuttua. Tämä lakiesitys ei tule muuttamaan sitä asiaa mitenkään merkittävällä tavalla, koska joka tapauksessa, vaikka tätä lakiesitystä ei olisi ollut, olisi olemassa edelleen se mahdollisuus, että perustellusta syystä voidaan määräaikainen työsuhde pitää.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten vielä ihan lopuksi tästä raskaus- ja perhevapaasyrjinnästä: Kuten täällä edustaja Honkasalokin sanoi, se on ehdottomasti kielletty. Sen lisäksi meillä oli vielä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa toinen esitys, jossa vielä tiukemmin kiristettiin sitä eli tehtiin vielä tiukemmaksi se, että taistellaan tätä raskaus- ja perhevapaasyrjintää vastaan, ja tähän lakiesitykseen tai tähän ehdotukseen, joka nyt on eduskunnan käsittelyssä, vielä valiokunta yksimielisesti lisäsi seurantalausekkeen, että tätä asiaa vielä erikseen seurataan. Eli sille kysymykselle on tehty se, mikä on mahdollista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — No niin, otetaan vastauspuheenvuoroja. Sieltä edustaja Lyly, ja sitten jatketaan hetken aikaa.

16.28 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä, että avoimia työpaikkoja ei ole, kyllä johtuu isosti tästä talouspoliittisesta linjasta, joka tällä hetkellä on meneillään. Se vaikuttaa siihen, että kotimarkkina on niin aneeminen kuin se on, ja kun se kotimarkkinoiden luottamus on mennyt, niin ei ole kulutusta eikä sitä kautta myöskään työllisyys lähde liikkeelle. Kansainväliset suhdanteet vaikuttavat tietenkin osan, mutta kyllä kotimarkkinoillakin voidaan tehdä enemmän.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Tähän, syntykö tästä määräaikaisia työsuhteita enempi: Hallituksen omissa perusteluteksteissä mainitaan, että tämä lisää määräaikaisia työsuhteita, ja myös tässä valiokunnan mietinnössä sanotaan, että muutoksen arvioidaan lisäävän määräaikaisten työsuhteiden käyttöä. Eli kyllä täällä itsekin on todettu hallituksen puolelta, että tämä tulee lisäämään niitä — ja kun meidän pitäisi suunta saada juuri toiseen kohtaan kuin tämä esitys nyt vie. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten edustaja Suhonen, vastauspuheenvuoro.

16.29 **Timo Suhonen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kyllä edustaja Satonen väkevästi todisti äsken tuolla puhujapöytäkirjässä ensinnäkin sitä, että tämä nyt käsittelyssä oleva esitys määräaikaisten tekemisestä vuodeksi ilman perustetta ei juurikaan lisää mitään haittoja tai määräaikaisuuksia tai muuta vastaavaa. Kuitenkin, kuten kuulimme edustaja Lylynkin puheenvuorosta, siellä jopa ministeri on itse arvioinut, että tällaisia vaikutuksia tällä esityksellä on. Sitten useat järjestöt, jopa naisjärjestö kokoomuksen puolelta, ovat esittäneet toiveen, että tämä esitys pitäisi pistää uudelleen valmisteluun tai vetää pois, koska tällä on heikentäviä vaikutuksia naisten työelämäkysymyksiin. Elikkä siltä osin aika erikoista.

Toisaalta sitten edustaja Satosen puheenvuoron loppuosassa oli toteamus suurin piirtein siitä, että sitten lopulta tällä esityksellä ei olisikaan juuri kummoista merkitystä määräaikaisuuksiin, koska sitten voidaan kuitenkin tehdä niitä perusteella olevia määräaikaisia tälläkin hetkellä. Onhan tämä nyt kummallista kiertelyä. Ensin todetaan, että ei ole mitään heikentäviä vaikutuksia, ja sitten kohta todetaan, että ei tällä ole juuri oikeastaan minkään muunkaanlaisia vaikutuksia. Aika erikoinen lakiesitys meillä on kyllä käsittelyssä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten otetaan sieltä vielä yksi, elikkä edustaja Viitala. Vastauspuheenvuoro.

16.30 **Juha Viitala sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Edustaja Satonen otti esiin puheenvuorossaan yhden aivan ydinasian tästä ongelmasta eli juuri sen, että meillä ei ole riittävästi työpaikkoja. Nämä toimenpiteet, mitä te, hyvä hallitus, teette heikentämällä työmarkkinoita ja palkansaajien asemaa, eivät valitettavasti työpaikkoja lisää. Kysynkin tässä suoraan teiltä: Mitä mieltä te olette sellaisesta asiasta, kun tiedän työelämästä esimerkiksi tilanteen, että henkilö, joka on määräaikaisuuksilla ollut työnantajan palveluksessa, sai 10-vuotismitalin? Tässä voisi kuvitella, että jonkunäköistä ketjutusta ja perusteettomuuttakin on olemassa. Mitä mieltä olette tällaisesta tilanteesta?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin. — Edustaja Satonen, vastauspuheenvuoro.

16.31 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Viitalan puheenvuoro oli kyllä erittäin hyvä. Nimittäin juuri tämä esimerkki, josta kerroitte, on tapahtunut voimassa olevan lainsäädännön perusteella, eli tällä lailla ei ole ollut mitään tekemistä sen kanssa.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Edustaja Suhonen sanoi siinä ihan oikein, että sanoin puheessani, ettei juurikaan lisää. Tarkoitin sitä, että en usko, että tämä muutos, jos me katsotaan määräaikaisten työsuhteiden kokonaisuuttakaan, jotka siis pitkälti ovat julkisella sektorilla perustellusta syystä, kokonaisuutena tulevat merkittävästi lisääntymään. Siihen en usko. Tämä on tietysti asia, joka selviää sitten, kun nähdään, miten asia etenee, mutta en siis usko tähän. En myöskään usko, että tämä on käänteentekevä — edustaja Lylylle totean — koko talouden kannalta, mutta joka ikinen uudistus, jolla me saadaan rekrytointikynnystä alemmaksi, on juuri tässä tilanteessa tärkeä, kun me tarvitsemme kipeästi niitä uusia työpaikkoja erityisesti nuorille ja alanvaihtajille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä edustaja Suhonen.

16.32 **Timo Suhonen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Edustaja Satonen, te jälleen vakuuttelitte puheenvuorossanne, kuinka tärkeä tämä lakiesitys on työllisyyden kannalta. Kuitenkinhan on niin, että kun ei voida edes arvioida tällä olevan merkittävää työllisyys- tai talousvaikutusta, tälläkään ”työelämäuudistuksella”, kuten te puhutte näistä heikennyksistä, niin onhan se erikoista, että nyt täällä perustellaan tämän lakiesityksen tärkeyttä työllisyyden näkökulmasta ja kuitenkin ette pysty itse edes arvioimaan, että sillä tosiasiallisesti olisi merkittävää työllisyys- ja talousvaikutusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja vielä edustaja Lyly, vastauspuheenvuoro, ja sitten mennään puhujalistaan.

16.33 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos! Samaan asiaan kiinnitin huomiota, että työllisyysvaikutuksia tällä esityksellä ei ole. Nämä ovat tämmöisiä niin kuin mututuntumia, että tällä olisi työllisyysvaikutuksia. Kun täällä koko ajan todistellaan siitä, niin kaikki luvut työttömyydestä ja työllisyydestä tällä hetkellä kertovat, että kaikki uudistukset ovat vieneet työelämää väärään suuntaan. Työttömyys on korkeammalla joka kuukausi kuin edellisenä vuonna vastaavana aikana, ja avoimia työpaikkoja on vähemmän. Jos nämä uudistukset, mitä tässä nyt on koko ajan markkinoitu meille, olisivat toteuttaneet tätä, että palkkaamista olisi ollut enemmän, niin jossakin niitten pitäisi nyt jo näkyä, kun osa on ollut voimassa jo kaksikin vuotta. Eli missä ne ovat?

Tämä lakiesitys on yksi tätä samaa sarjaa, että nyt vain heikennetään työehtoja monella tapaa ja kaikki riski siirretään työntekijöille. Yritysten riski siirretään työntekijöille joustavuuden ja kaiken muun hakemisella. Missä se yrittäjäriski kohtaa enää on?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Haluaako vielä edustaja Satonen? [Arto Satonen: Ei!] — No niin, sitten mennään puhujalistalle. — Edustaja Hänninen.

16.34 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Satosta erinomaisesta puheenvuorosta. Hän suorastaan rautakangesta väänsi, mikä tässä on se ydinkysymys. [Timo Suhonen: No enpä nyt sanoisi!] Eli ydinkysymys on se, että meidän pitäisi saada sinne yksityiselle sektorille työpaikkoja. Toinen asia oli määräaikaista työsuhteista sitten se, että kumpi on parempi, työttömyys vai... Se toinen vaihtoehto ei ole mikään muu, eli se

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

ei ole pysyvä työpaikka, vaan se on olla työttömänä. Määräaikaisen työsuhteen vaihtoehto ei ole pysyvä työsuhde, vaan se on työttömyys, ja sitä me emme halua.

Tässä esityksessä on lopulta kyse siitä, uskaltaako yritys palkata ja löytyykö ihmisille töitä. Liian usein työmarkkinakeskustelussa vastakkain asetetaan työntekijän turva ja yrityksen toimintaedellytykset, aivan kuin ne olisivat toistensa vihollisia. Todellisuudessa ne kulkevat käsi kädessä. Työntekijän tärkein turva ei ole pykälä paperissa vaan se, että työpaikkoja syntyy ja uusia mahdollisuuksia avautuu. Tätä turvaa tämä hallituksen esitys vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Pienille ja keskisuurille yrityksille yksikin rekrytointi on iso päätös. Se on taloudellinen riski mutta myös juridinen riski, johon tällä esityksellä puututaan. Mahdollisuus tehdä ensimmäinen määräaikainen työsopimus ilman erillistä perustetta rajatun ajan, lomautus ja takaisinottovelvollisuuden keventäminen pienemmiltä työnantajilta eivät ole keinoja kiertää työntekijöiden oikeuksia, ne ovat keinoja madaltaa sitä kynnyksiä, joka estää työpaikan syntymisen alun perinkään. Suuri osa uusista työpaikoista syntyy perheyryksissä, kasvuyrityksissä ja paikallisissa palveluyrityksissä. Tämä laki on tärkeä, jotta näissä yrityksissä uskalletaan palkata ensimmäinen, toinen tai kolmas työntekijä ja jotta ihmisillä on aito mahdollisuus päästä kiinni pysyvään työelämään, kerryttää osaamista ja rakentaa omaa tulevaisuutta.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa on noussut esille huoli siitä, että lakimuutoksella voisi olla lasten saamista myöhentävä vaikutus ja että tämä vaikutus kohdistuisi erityisesti naisiin näissä uusissa määräaikaisissa työsuhteissa. Tämä huoli on otettava vakavasti. Yksi tällainen toimi on työnantajalle esitetty velvollisuus antaa kirjallinen selvitys määräaikaisuuden päättymisen syistä tai palvelussuhteen jatkamatta jättämisestä tilanteessa, jossa työntekijä on ilmoittanut raskaudestaan. On tärkeää todeta selvästi: Syrjintä on edelleen kiellettyä. Jousto työmarkkinoilla ei saa koskaan tarkoittaa heikompa suojaa raskauden tai perheen perustamisen vuoksi. Naisiin kohdistuva epäasiallinen toiminta on ankarasti kielletty ja tuomittavaa, tapahtui se kotona, harrastuksissa tai työelämässä. Se on rikos. Työelämän on oltava paikka, jossa perheen perustaminen ei ole riski vaan luonnollinen osa elämää.

Tässäkin lakiesityksessä määräaikaisuuksien ketjuttamista on rajoitettu. [Timo Suhonen: Ei ole!] Jos sääntöjä kierretään, lankeaa yrityksille seuraamuksia. Lakiesitys ei anna vapaita käsiä väärinkäytöksiin vaan rakentaa hallittua joustoja selkeiden rajojen sisällä.

Arvoisa puhemies! Työntekijän todellinen turva on se, että työmarkkinat eivät ole suljettu kerho, johon on vaikea päästä sisään. Tämä esitys tekee työmarkkinoista avoimemmat, erityisesti heille, jotka ovat työnhaun kynnyksellä, nuorille, alanvaihtajille ja pitkään työttömänä olleille. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.40 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Nämä väittämät, että tämä ketjuttamista rajoittaa: Tosiasia on, että tässä lisätään määräaikaisen työsuhteen yksi muoto, perusteeton määräaikainen työsuhde, eikä puututa ketjuttamiseen millään tavalla, ja sen jälkeenkin voidaan tehdä perustellusta syystä määräaikainen työsuhde. Se ensimmäinen työsuhteen kynnys, se perustellusta syystä määräaikainen työsuhde, on aivan helppo tehdä nykyäänkin, eikä siinä ole mitään isoja ongelmia sen synnyttämisessä. Siinä mielessä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

tämän tyyppiset mallit, joilla haetaan koko ajan työntekijöiden epävarmuuden kautta pärjäämistä, ovat väärä suunta.

Sen lisäksi, kun tätä mietitään, niin sanotaan, että tämä määrä kasvaa hieman, vaikka meidän pitäisi saada sitä määräaikaisten työsuhteitten määrää alemmas ja turvaa työmarkkinoille enemmän näille nuorille ja naisille, jotka työelämään tulevat, niin että se toistaiseksi voimassa oleva työsuhte on siellä se pääsääntö. Tämä toistaiseksi voimassa oleva työsuhte on sillä tavalla pääsääntö työsuhtesopimusten mukaan, että pitää katsoa, kuinka tämä kokonaisuus muodostuu sellaiseksi, että työvoiman tarve on pysyvää, ja hallitus murtaa tällä esityksellä nimenomaan tätä peruslähtökohtaa koko ajan. Sen takia on se perustellusta syystä oleva määräaika, jolla kerrotaan, että tästä ja tästä syystä nyt tehdään määräaikainen työsuhte, ja sitten on tämä toistaiseksi voimassa oleva sopimus, jolla haetaan sitä. Kannattaa muistaa, että toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa on myös koeaika, jonka aikana työsuhte on puolin ja toisin aika helppo päättää, ja siinä mielessä se riski palkkaamiseen sitä kautta on tehty. Määräaikaisessa on aina se tilanne, että on sitouduttu tiettyyn määräaikaan, joka siinä tehdään. Tässä lakiesityksessä sitäkin kohtaa on avattu niin, että puolen vuoden kohdalla voidaan vielä arvioida, oliko tämä määräaikainen fiksua tehdä. Se annettiin myös työnantajapuolelle tässä esityksessä, vaikka työnantaja itse tietää, kuinka pitkän määräaikaisen työsuhteen se on valmis tekemään ja sillä tavalla arvioimaan.

Tämä tuo todella huonoja malleja suomalaiseen työelämään. Sitten kun katsotaan tätä määräaikaisten työsuhteiden määrää vuosien varrella, miten se on kehittynyt ja mihin ammattiryhmiin se erityisesti koskee ja mihin ikäryhmiin se koskee, ja Akava Worksilla on näistä hyviä tilastoja, niin lyhyesti voi sanoa, että nuoret ja naiset ovat tässä se iso kohderyhmä, joka tässä tulee. Sitten jos katsotaan, ketkä ovat kokeneet selvästi raskaussyrjintää, niin sitä ovat kokeneet selvästi määräaikaisissa työsuhteissa olevat, ja nimenomaan kun verrataan toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin, niin koostetusti vähintään yhtä raskaussyrjinnän muotoa on kokenut 44 prosenttia, kun se toistaiseksi voimassa olevissa on 18. Eli nämä kaikki luvut puhuvat ihan toista suuntaa kuin mitä täällä yritetään tuntumalla sanoa, että nyt tämä on oikeasti kynnys parempaan työelämään. Tämä on oikeasti kynnys huonompaan suomalaiseen työelämään, jota me tässä teemme tätä kautta.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten tästä selvitysvelvollisuudesta, joka täällä myöskin tuodaan esiin, että se olisi tärkeä asia: Tässä on yleinen selvitysvelvollisuus, ja siinä ei anneta tarkempaa muotoa, millä tavalla se selvitys tehdään ja minkälaisia tietoja siinä pitäisi olla, eikä sitä ole myöskään millään tavalla sanktioitu. Eli tämä jää tämmöiseksi kuolleeksi kirjaimiksi hyvin helposti ja tavallaan siinä mielessä hyvän tahdon toimenpiteeksi, että tämmöinen pitää tehdä. Haluan nähdä, että tämä osa tästä lakiesityksestä tulee toteutumaan hyvin näissä tilanteissa.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, tämä takaisinottovelvollisuuden poistaminen alle 50 henkeä työllistäviltä yrityksiltä tarkoittaa sitä, että kun mahdollisesti työpaikalla tapahtuvien työmäärien muutoksien myötä, kun on irtisanominen tapahtunut tuotannollis-taloudellisesta syystä, sitten sellaiselle henkilölle pitäisi tarjota ensimmäisenä sitä työtä, niin nyt tätä velvollisuutta poistetaan tässä. Tällä viedään monia sen tyyppisiä kohtia.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, vielä tämä lomautusilmoitusaikojen lyhentäminen 14 päivästä seitsemään päivään tarkoittaa sitä, että työntekijä joutuu nopeammin lomautetuksi, ja silloin se vie seitsemän päivän palkan siltä työntekijältä, koska siinä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

lyhennetään sitä aikaa. Tämä on suora taloudellinen sanktio siinä tilanteessa, kun lomautustilanteeseen joudutaan lyhyemmällä lomautusilmoitusajalla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.45 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Olen aikaisemmissa puheenvuoroissani käsitellyt pitkälti määräaikaista työsuhteita ja tämän lain tuomaa epävarmuutta niiden muodossa, mutta on tässä esityksessä tosiaan muitakin epäkohtia, kuten lomautusilmoitusaikojen lyhentäminen, joka myös esityksessä on mukana. Se on asia, joka kohdalle osuessaan muuttaa nopeasti palkansaajan ja hänen lähipiirinsä, perheensä, arkea ja elämää, ja se on suora taloudellinen sanktio, kuten edellä edustaja Lyly hyvin kuvasi. Jos nämä lomautusilmoitusajat lyhennetään 14 päivästä 7 päivään, niin kyllä se on sillä tavalla, että siinä viikossa pitää aika paljon ihmisen sopeutua uuteen elämäntilanteeseen nopeasti. Se seitsemän päivän lomautusilmoitusaika on kyllä niin lyhyt, että jos mietitään, että siinä elämä muuttuu viikon aikana ja pitäisi järjestellä asioita ja sopeutua koko perheen siihen uuteen tilanteeseen, niin siinä on vaikka lainojen neuvottelemiset maksuvapaiden suhteen tai lasten päivähoitopaikka-asioiden hoitamisesta, erinäisten tilausten peruuttamisista, siinä tulee aika paljon arjen asioita, joita siinä tulee sitten nopeasti hoitaa, ja tarvittavat säästötoimet voivat olla jopa mahdottomia toteuttaa sen seitsemän päivän lomautusilmoitusajan kuluessa. Tämä taloudellinen sanktio tulee tässä vielä kylkeen. Kyllä näillä vain vaikutuksia on.

Myös tämä takaisinottovelvoitteen poistaminen on omiaan lisäämään sitä palkansaajan heikompaa asemaa työmarkkinoilla, niin kuin valiokunnan asiantuntijalausuntojen mukaan takaisinottovelvoitteen poistaminen heikentää myös työntekijöiden työsuhdeturvaa. Tiedän itse työelämästä tapauksia, että henkilö on irtisanottu ja miltei saman tien on lähes samoihin tehtäviin palkattu uusi henkilö. Tämänkaltaiset tilanteet tulevatkin varmasti lisääntymään tämän myötä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

16.48 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Olisin halunnut kysyä työministeriltä erittäin vakavan kysymyksen tästä määräaikaista työsuhteista koskevasta lakiesityksestä, mutta valitettavasti hän nyt ei päässyt jostain syystä paikalle.

Esitystä on arvosteltu laajasti siitä, että se lisää perusteettomia määräaikaissuhteita, työn epävarmuutta ja erityisesti naisten syrjinnän riskiä työelämässä. Tämä huoli ei tule vain oppositiosta tai ammattiliitoilta. Poikkeuksellista tässä tilanteessa on se, että nyt kaikkien hallituspuolueiden naisjärjestöt ovat nousseet vastustamaan hallituksen omaa esitystä. Mukana ovat Kokoomusnaiset, KD Naiset, Perussuomalaiset Naiset ja Svenska Kvinnoförbundet, jotka ovat yhdessä opposition naisjärjestöjen kanssa vaatineet esityksen vetämistä takaisin valmisteluun. Heidän viestinsä on hyvin selkeä: tämä lakimuutos lisää työelämän epävarmuutta, kasvattaa syrjinnän riskiä ja kohdistuu erityisen raskaasti naisiin, koska juuri naiset työskentelevät miehiä useammin määräaikaissuhteissa. Ja mikä kaikkein merkittävintä, vaikutusarvioiden mukaan esitys ei edes merkittävästi edistä työllisyyttä tai talouskasvua.

Arvoisa rouva puhemies! Kun jopa hallituspuolueiden omat naisjärjestöt katsovat, että tämä lakiesitys lisää epävarmuutta, syrjintää ja voi vaikeuttaa perheen perustamista, mitä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

hallitus vastaisi heille? Ja ennen kaikkea, miksi hallitus vie eteenpäin työelämäheikennystä, jota edes omat taustajärjestöt eivät pidä oikeana?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

16.49 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Tämä pätkätyölaki on jälleen kerran yksi Orpon hallituksen esittämistä työelämäheikennyksistä. Määräaikaisten työ sopimusten laaja käyttö on tyypillistä erityisesti naisvaltaisilla aloilla, esimerkiksi kunnissa ja hyvinvointialueilla. Määräaikaisten työ sopimusten käyttäminen tulee lisäämään työntekijöiden epävarmuutta ja on siten omiaan muun muassa lykkäämään perheen perustamista. Tämä hallituksen esitys kohdistuu erityisesti nuoriin ja naisiin.

Hallituksen esitys, määräaikaisuuksia koskeva lakimuutos, voi osaltaan lisätä raskaus- ja perhevapaasyrjintää, vaikka raskaus- ja perhevapaasyrjintä on kielletty myös ilman perusteltua syytä solmittavissa määräaikaisissa työ sopimuksissa. Kun määräaikaiset työsuhteet esityksen myötä lisääntyvät, on odotettavissa, että myöskin vastaavien syrjintätapausten määrä tulee kasvamaan.

Ilman perustetta tehtävä määräaikainen työsuhde on käyttötarkoitukseltaan päällekkäinen koeajan kanssa. Määräaikaisesta työ sopimuksesta tällä lakimuutoksella tulee siis käytännössä pidennetty koeaika.

Tätä aihetta koskeva tutkimustieto ei osoita, että tällä lakimuutoksella olisi selviää työllisyys- ja työttömyysvaikutuksia. Syrjintä itsessään on tasa-arvolaisissa kielletty, mutta tämä esitys tulee hyvin todennäköisesti lisäämään syrjintää ja tekemään siihen puuttumisesta entistä vaikeampaa, sillä syrjinnän arvioidaan lisääntyvän määräaikaisten työsuhteiden määrän kasvun vuoksi ja syrjinnän arviointia tulee vaikeuttamaan se, että työnantaja voi tarjota määräaikaisia työsuhteita jollekin toiselle työntekijälle myös silloin, kun sillä olisi pysyvän työvoiman tarve.

Tätä hallituksen esitystä pitäisi arvioida myöskin kansainvälisen ja EU-tason velvoitteiden valossa. Tällä esityksellä ei näyttäisi olevan tosiasiallisesti EU:n määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5. lausekkeen edellyttämiä tehokkaita oikeudellisia toimenpiteitä väärinkäytösten estämiseksi, joilla turvattaisiin puitesopimuksen tavoite ja sen tehokas vaikutus.

Tämä hallituksen esitys heikentää yleisesti työntekijän suojelua ja työntekijän asemaa suhteessa työnantajaan. Tämä lakimuutos on omiaan heikentämään työntekijän mahdollisuuksia neuvotella oikeuksistaan ja puolustaa niitä, mukaan lukien puuttua kokemaansa tai havaitsemaansa syrjintään tai häirintään. Tämä ehdotettu sääntely mahdollistaa nykyistä helpommin työsuhteen päättämisen tai uusimatta jättämisen peiteltyinä vastatoimena.

Nyt esitetty sääntely on huonosti yhteensopivaa perustuslaista johtuvien työvoiman suojelua sekä yhdenvertaisuutta koskevien velvoitteiden kanssa. Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi on ylipäätään toteutettu esityksessä puutteellisesti. Tämä pätkätyölaki on yksi osa Orpon hallituksen työelämäheikennyksistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

16.53 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä puheenvuorona tähän kohtaan allekirjoittanut toteaa vain sen, että SDP ei hyväksy tämän lain kaltaisia työelämän heikennyksiä, työelämän kehittämistä. Tämä laki lisää määräaikaisia työsuhteita, vaikka niitä pitäisi saada vähennettyä. Tämä koskee kaikkia työnantajia, myös julkista, jossa on 25 prosenttia määräaikaisia työsuhteita, tämä koskee erityisesti naisia ja nuoria ja lisää raskaus- ja perhevapaasyrjintää, murtaa peruskiveä, toistaiseksi voimassa olevien työsopimusten peruskiveä, koska lisätään määräaikaisia työsuhteita ja syrjäytetään toistaiseksi voimassa olevia työsuhteita. Määräaikaiset työsuhteet luovat lisää epävarmuutta työelämään ja samalla arkielämään. Tästä tulee pidennetty koeaika ja lisää epävarmuutta työmarkkinoille, mitä todellakaan ei nyt tarvita.

Ja viimeiseksi: Tämä ei lisää työllisyyttä eikä tuottavuutta, koska epävarmuus laskee tuottavuutta, ei sitouta työntekijöitä. Sen vuoksi tämä lakiesitys on hylättävä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poronhoitolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 161/2025 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2026 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Siellä ensimmäinen puheenvuoro, edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.55 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Tänään käsittelemme hallituksen esitystä, jolla poronhoitolakia uudistetaan vastaamaan tämän päivän haasteita. Esityksessä vahvistetaan laidunten kestävää käyttöä, tarkennetaan poromäärien hallintaa ja parannetaan poronhoidon hallinnollisia menettelyjä. Tavoitteena on, että porolaidunten käyttö olisi jatkossakin suunnitelmallista ja ympäristön kantokykyä kunnioittavaa. Lisäksi lakiin ehdotetaan uutta hallinnollista seuraamusmaksua tilanteisiin, joissa poromääriä ei vähennetä säädösten mukaisesti. Tällä halutaan varmistaa, ettei yksikään paliskunta joudu kärsimään ylilaidunnuksesta ja sen seurauksista. Samalla vahvistetaan päätoimisten poronhoitajien asemaa ja sujuvoitetaan hallintoa, mikä helpottaa arjen työtä pohjoisen yhteisöissä.

Arvoisa puhemies! Poronhoito ei ole vain elinkeino. Se on osa suomalaista identiteettiä, pohjoisen elämäntapaa ja kulttuuriperintöä. Tämän esityksen ytimessä on ajatus siitä, että luonnonvarojamme käytetään viisaasti ja kestäväällä tavalla. Uudistus antaa myös poronhoitajille paremmat edellytykset toimia, helpottaa hallinnollisia menettelyjä ja turvaa yhteisöjen arkea pohjoisen Suomen laajoilla alueilla. Tämä esitys on muutakin kuin hallinnollinen lakimuutos. Se on lupaus huolenpidosta. Tahdomme pitää huolta luonnosta,

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

elinkeinoista ja ihmisistä, jotka elävät pohjoisen karuissa mutta kauniissa oloissa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo.

16.58 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä yli kolmannes Suomen pinta-alasta on poronhoitoaluetta. Monilla alueilla porojen ylilaidunnus on johtanut lautumien kulumiseen ja niiden monimuotoisuuden heikkenemiseen. Ilmaston kuumeneminen vaikeuttaa porotalouden toimintaedellytyksiä, samoin pohjoisen kilpailevat maankäyttöpainet.

Tällä hallituksen esityksellä koskien lakia poronhoitolain muuttamisesta pyritään haitallisten vaikutusten vähentämiseen porolaidunten käytön suunnittelua parantamalla ja poromäärien paremmalla hallinnalla. Keinoksi ehdotetaan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia, poromäärien vähentämistä koskevan sääntelyn selkeyttämistä sekä paliskunnan toimien helpottamista koskien toimia pitää poromäärä enintään suurimmassa sallitussa määrässä.

Arvoisa puhemies! Metsähallituksen vuonna 2024 julkaiseman Ylä-Lapin luonnon kaukokartoitusta koskevan projektin loppuraportin mukaan tunturikankaista on edustavuudeltaan ja luonnontilaisuudeltaan eriasteisesti heikentyneitä jopa 80 prosenttia. Syinä tähän mainitaan ilmastonmuutos, porolaidunnus ja näiden yhteisvaikutus. Pohjoisimman 20 paliskunnan jäkälälaitumilla jäkäläbiomassa on vähentynyt kymmenen viime vuoden aikana keskimäärin 30 prosenttia. Laidunten kulumisen on lisännyt porojen talviaikaisen lisäruokinnan ja tarhauksen tarvetta. Muutoksia siis tarvitaan, ja tämä hallituksen esitys ottaa askeleita oikeaan suuntaan.

Uudistus on kuitenkin useiden tavoitteiden osalta riittämätön. Kuten valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoista käy ilmi, uudistus jää vajaaksi niin luonnon kantokyvyn, ilmastonmuutokseen sopeutumisen kuin saamelaisten alkuperäiskansan elinkeinon turvaamisen kannalta. Saamelaiskäräjien ja Saamelaispaliskunnat ry:n lausunnot korostavat, että nykyinen poronhoitolaki ei pysty huomioimaan saamelaiseen poronhoitoon liittyviä toimintatapoja ja tapaoikeutta. Poronhoidon hallinnan järjestelmät tulisi uudistaa tavalla, joka paremmin tukee alkuperäiskansan kulttuurin säilymistä sekä tunnistaisi saamelaisen poronhoidon erityispiirteet. Saamelaisten perustuslaillinen oikeus ylläpitää omaa kulttuuriaan edellyttää, että poronhoidon hallintarakenteet mahdollistavat tosiasiallisesti saamelaisten osallistumisen päätöksentekoon. Useat lausunnonantajat, kuten Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF, ovat nostaneet esiin myös sen, että nyt esitetyt toimenpiteet ovat riittämättömiä tunturiluonnon ja porolaidunten ympäristöllisen kantokyvyn turvaamiseksi. Keskeinen ongelma on se, että lainsäädäntö ei huomioi riittävästi muiden maankäytön muotojen, kuten metsähakkuiden, kaivostoiminnan, energiantuotannon ja matkailun, aiheuttamaa painetta poronhoidolle ja luonnolle.

Jotta pystyisimme vastaamaan arktisen luonnon kohtaamiin uhkiin ja täyttämään alkuperäiskansaoikeuksia koskevat velvoitteet sekä sovittamaan nämä yhteen, tarvitaan laaja poronhoitolain kokonaisuudistus. Osana uudistusta tulisi tarkastella myös poronhoitoalueen etelärajan siirtoa. Tarkastelua on tehty viimeksi 1800-luvulla, ja ilmaston kuumenemisen myötä olosuhteet ovat jo muuttuneet ja muuttuvat nopeasti myös tulevaisuudessa.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Jotta tällainen kokonaisuudistus saataisiin käyntiin, teen vastalauseen mukaisen lausumaehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti:

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää poronhoitolain kokonaisuudistuksen pohjaksi kattavan selvitystyön porotalouden kestäväen harjoittamisen toimintaedellytyksistä huomioiden muun maankäytön porotaloudelle aiheuttaman häiriön ja ilmastonmuutoksen yhteisvaikutukset sekä poronhoidon ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden reunaehdot saamelaiden poronhoidon erityispiirteet huomioiden.

Tämä melkoisen mutkikas muotoilu osoittaa, että asiassa on todella monia näkökulmia, ja siksi uudistus edellyttää huolellista ja kokonaisvaltaista valmistelua, joka olisi syytä aloittaa pikaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Hanna.

17.02 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Elon edellä tekemää esitystä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Venäjän kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen ja sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain soveltamisen keskeyttämisestä

Hallituksen esitys HE 60/2026 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 10/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Siellä olisi edustaja Hänninen. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 **Juha Hänninen kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys ei ole tavanomainen verotekninen lakimuutos. Se on ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspoliittinen kannanotto. Itäinen naapurimaamme Venäjä käy Ukrainassa raakalaismaista hyökkäyssotaa vielä tänäkin päivänä. Se rikkoo tietoisesti kansainvälistä oikeutta. Samalla Venäjä on järjestelmällisesti purkanut ne kansainväliset sopimukset, joiden varaan valtioiden välinen luottamus ja vastavuoroisuus rakentuvat. Sellaiseen valtioon me emme voi luottaa. Tämä esitys koskee tilannetta, jossa Venäjä on yksipuolisesti elokuussa 2023 keskeyttänyt Suomen ja Venäjän välisen kaksinkertaisen verotuksen estämistä koskevan sopimuksen keskeisten artiklojen soveltamisen. Se on olennainen valtiosopimusrikkomus, eikä Suomi voi vain katsoa vierestä.

Arvoisa puhemies! Valtiosopimukset eivät ole meidän yksipuolista hyväntahtoisuuttamme. Ne perustuvat vastavuoroisuuteen ja sääntöihin. Kun Venäjä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

hylkää nämä säännöt, Suomi ei voi jatkaa sopimuksen soveltamista ikään kuin kyse olisi normaalista sopimuskumppanista. Siksi tämä esitys tekee juuri sen, mitä oikeusvaltiolta edellytetään. Kyse ei ole kustosta, kyse on oikeusvaltion itsepuolustuksesta. On myös tärkeää sanoa ääneen, että tämä päätös on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa Suomi irtautuu Venäjän vaikutuspiiristä askel askeleelta taloudellisesti, oikeudellisesti ja poliittisesti. Hyökkäyssodan seurauksena Suomen ja Venäjän välinen taloudellinen kanssakäyminen on romahtanut. Esityksessä todetaan suoraan, että myös verosopimuksen soveltamisen keskeyttämisen taloudelliset vaikutukset jäävät valtion tasolla vähäisiksi. Se kertoo yhdestä asiasta: Suomi ei enää elä Venäjän talouden varassa.

Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssota on osoittanut, että taloudelliset sopimukset, energiariippuvuus ja keskinäinen kauppa eivät estä autoritääristä valtiota ryhtymästä raakaa voimaan käyttävään politiikkaan. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 60/2026 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asunto-osakeyhtiölain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 34/2026 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 7/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 7/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Mietinnön meille esittelee valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pitko. Olkaapa hyvä.

Keskustelu

17.06 **Jenni Pitko vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on saattaa asunto-osakeyhtiölaki ajan tasalle eräiden käytännössä ilmenneiden uusien haasteiden osalta. Esityksen tavoitteena on erityisesti helpottaa taloyhtiöiden häiriötilanteisiin puuttumista, osakehuoneiston hallintaanottoa, yhtiön hallittua alasajoa sekä sähköautojen latausmahdollisuuden asentamista taloyhtiöihin. Taloyhtiöiden hallittua alasajoa koskevat ehdotukset, kuten osakehuoneiston käyttötarkoituksen muuttaminen, voivat helpottaa yhtiön päätöksentekoa kiinteistön ja rakennuksen kunnossapidosta, kehittämisestä ja kulujen rahoittamisesta. Ehdotetut muutokset voivat tehostaa yhtiön toiminnan tehokkuutta sekä kiinteistöjen asianmukaista ylläpitoa. Esimerkiksi ehdotetut uudet hallintaanottooperusteet voivat ehkäistä haittoja tehokkaammin, kun yhtiöllä on parempi mahdollisuus puuttua erilaisiin häiriötilanteisiin.

Ensin osakkeenomistajan tiedonsaannista hallituksen päätöksistä ja huoneistoa koskevista asiakirjoista: Osakkeenomistajan tiedonsaantioikeutta hallituksen päätöksestä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että osakkeenomistajalla on hallituksen päätösten lisäksi oikeus saada viivytyksettä tieto yhtiöllä olevasta osakehuoneistoa koskevasta

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

asiakirjasta, jolla on merkitystä huoneiston käytön ja kunnossapidon tai niistä aiheutuvien kustannusten arvioinnin taikka osakkeenomistajan oikeuksien tai velvollisuuksien toteuttamisen kannalta. Valiokunta pitää ehdotusta erittäin kannatettavana ja katsoo, että kynnyksen olemassa olevan asiakirjan luovuttamisesta kieltäytymiselle on oltava hyvin korkealla.

No, sitten lyhytvuokraukseen liittyvien haittojen hallinnasta:

Hallituksen esityksen tarkoituksena on varmistaa asunto-osakeyhtiölain puitteissa lyhytaikaisen vuokraustoiminnan edellytykset, mutta mahdollistaa samalla nykyistä parempi puuttuminen havaittuihin ongelmiin. Laissa ei tarpeettomasti rajoiteta sellaista asuinhuoneiston lyhytvuokrausta, jonka vaikutukset eivät vähäistä suuremmissa määrin poikkea tavanomaisesta asumisesta. Ehdotetun lyhytvuokrausta koskevan sääntelyn tavoitteena on, että osakkeenomistaja voi käyttää osakehuoneistoaan haluamallaan tavalla asumiseen sekä pidempi- tai lyhyempiaikaiseen vuokraamiseen siten, ettei siitä aiheudu yhtiölle, osakkaille ja asukkaille asuinkäytöstä poikkeavia lisäkustannuksia tai muuta haittaa. Huomion arvoisena valiokunta haluaa korostaa, että lyhytvuokraukseen liittyvää lainsäädäntöä käsitellään erityisesti myös eduskunnassa käsiteltävänä olevassa rakentamislaisissa.

Tässä laissa huoneiston hallintaanottoa voidaan käyttää keinona puuttua lyhytvuokrauksesta aiheutuvaan haittaan. Tässä tarkoituksessa asunto-osakeyhtiölain 8 luvun 2 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka perusteella asuinhuoneisto voidaan ottaa yhtiön hallintaan lyhytvuokrauksesta aiheutuvien asuinkäytöstä poikkeavien lisäkustannusten tai haitan perusteella.

Uusia asunto-osakeyhtiöitä perustettaessa on mahdollista yhtiöjärjestyksessä määrätä, onko tai missä mittakaavassa lyhytvuokraus olisi sallittua, kun taas olemassa olevien yhtiöiden osalta tämä edellyttää jatkossakin kaikkien osakkeenomistajien suostumusta. Osakkeenomistajan voidaan osakkeet hankkiessaan katsoa perustellusti oletaneen, että osakehuoneistoa voidaan käyttää asuinkäyttöön rinnastuvaan lyhytvuokraukseen, eikä tällaista oikeutta voida yhtiöjärjestyksen muutoksella rajoittaa ilman suostumusta. Tämän johdosta lausunnoissa ehdotettu lyhytvuokrauksen kieltö yhtiöjärjestyksessä ilman osakkeenomistajan suostumusta olisi ongelmallinen omaisuudensuojan ja osakeomistuksen ennakoitavuuden kannalta.

Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen perusteluissa esitettyyn näkemykseen siitä, että lyhytvuokrauksen sääntelyä on kehitettävä aktiivisesti ilmiön kehittymisen myötä. Sääntelytarpeet ovat monitahoisia koskien asuntomarkkinoiden hallintaa, naapureiden kokemia häiriöitä lähialueilla ja rakennusten sisällä, kaavoituksen ja rakentamisen järjestelmän sopeuttamista, tietojen antamista kunnallisille viranomaisille sekä sen rajan hakemista, milloin ja millä ehdoilla lyhytvuokrausta voidaan harjoittaa asumisen sivutoimintana ja milloin se muuttuu luonteeltaan omanlaistaan ohjaamista ja sääntelyä vaativaksi majoitustoiminnaksi. Tämän johdosta valiokunta katsoo, että lyhytvuokrausta koskevan eri lakeihin sisältyvän sääntelyn toimivuutta ja riittävyyttä on tarpeen arvioida kokonaisuutena seuraavien vuosien aikana.

Tämän lakiehdotuksen mukaan huoneiston toisen käyttöön antaneen osakkeenomistajan on huolehdittava, että hänellä on tarvittavat tiedot huoneiston käyttöoikeuden saaneesta. Hallituksen esityksen mukaan tarkoituksena ei ole laajentaa osakkeenomistajan velvollisuutta vuokralaista koskevien tietojen keräämiseen eikä osakehuoneiston käytön seurantaan ja dokumentointiin yli sen, mihin osakkeenomistajalla jo voimassa olevaan

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

lakiin perustuvan huolellisuusvaatimuksen johdosta on velvollisuus. Valiokunta korostaa, että uusi tietojenantovelvollisuus ei tarkoita osakkeenomistajan vastuun lisäämistä vuokralaisen toiminnasta vaan ainoastaan sanamuotonsa mukaisesti varmistaa yhtiön tiedonsaantioikeuden osakkaan vuokralaisista tarvittaessa.

Huoneiston häiriötilanteista on tarkoitus säätää niin, että sääntely mahdollistaa jatkossa puuttumisen sellaiseen osakkeenomistajan tai asukkaan menettelystä johtuvaan vähäistä suurempaan häiriöön tai haittaan, jota yhtiön, osakkaiden ja asukkaiden ei voida katsoa olevan velvollisia sietämään mutta joka jää voimassa olevien hallintaanottooperusteiden soveltamisalan ulkopuolelle. Valiokunta pitää ehdotusta erittäin kannatettavana. Asumishäiriöiden määrä on viime vuosina kasvanut merkittävästi, ja sääntely on asumisrauhan turvaamiseksi tarpeen. Valiokunta toteaa, että kohtuuttoman häiriön määrittely tyhjentävästi laissa on kuitenkin mahdotonta, joten hallintaanottooperusteita on arvioitava tapauskohtaisesti, ja siten vasta oikeuskäytännön myötä saadaan selvyyttä sääntelyn käytännön toimivuudesta. Myös uuden hallintaanottooperusteen soveltamista käytännössä on tärkeää seurata ja arvioida mahdollisia muutostarpeita.

Asunto-osakeyhtiölain 8 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että osakehuoneisto voidaan ottaa yhtiön hallintaan myös silloin kun osakkeenomistaja tai muu osakehuoneistossa asuva ei noudata, mitä terveyden säilymiseksi yhtiön tiloissa on tarpeen. Säännöksestä seuraa, että esimerkiksi tupakkalakiin perustuvan tai lain perusteella määrätyn tupakointikiellon rikkominen voi olla asunto-osakeyhtiölaissa säädetyin edellytyksin huoneiston hallintaanoton peruste.

Asuntoyhteisöjen asuinhuoneistoja ja niiden parvekkeita ja ulkotiloja koskevat tupakointikiellot merkitsevät perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan verrattain syvälle käyvää puuttumista henkilön itsemääräämisoikeuteen ja yksityiselämän suojaan. Arvioitaessa yhtiön mahdollisuutta tupakointikiellosta päättämiseen asuinhuoneistoissa ja niiden parvekkeilla ja ulkotiloissa sen perusteella, että niistä voi rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muuten kuin poikkeuksellisesti kulkeutua savua muiden asukkaiden vastaaviin tiloihin, on huomioitava perusoikeuksien rajoittamisen ohella tupakointikieltopäätöksen tekevä taho. Arvioitavana on siten myös se, voiko tupakointikieltopäätöksen ylipäänsä tehdä muu kuin viranomainen, jos tupakointikiellon määrittämisen tulkitaan olevan perustuslain kontekstissa merkittävää julkisen vallan käyttämistä. Näistä syistä mahdolliset lainsäädännön muutokset on katsottu tarkoituksenmukaisimmaksi toteuttaa tupakkalaissa. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee parhaillaan tupakkalain uudistamista. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että tupakoinnista naapureille aiheutuvaan haittaan puututaan nykyistä tehokkaammin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että vuonna 2024 teetetyn kyselytutkimuksen mukaan kerrostaloasukkaista ilmoitti altistuvansa tupakansavulle 62 prosenttia ja rivi- ja paritaloasukkaista 58 prosenttia. Tämä osoittaa, että on olemassa tarve puuttua tupakansavuhaittaan nykyistä tehokkaammin. Valiokunta kiirehtiikin tupakkalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen antamista eduskunnalle ja katsoo, että sen ja asunto-osakeyhtiölain muutoksen yhteisvaikutuksia tulee seurata ja arvioida, helpottavatko ne käytännössä riittävästi tupakointikieltojen asettamista asuinyhteisöissä siten, että naapureiden ei enää tarvitse kärsiä tupakansavusta aiheutuvaa haittaa. Tästä valiokunta esittää lausumaa.

Sitten vielä häiriöiden näyttötaakasta ja yhdestä pienemmästä asiasta:

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty laajasti huomiota siihen, että häiriöiden määrä on lisääntynyt asumisessa merkittävästi. Kun häiriöiden taustalla ovat huumeet, tilanteisiin liittyy väkivallan uhka, eivätkä naapurit uskalla tehdä häiriöilmoituksia nimellään. Silloin kun naapureita ei pystytä kutsumaan oikeudenkäyntiin todistajaksi, on oltava muita keinoja esittää riittävä näyttö hallintaanottooperusteen tai vuokrasopimuksen purkuperusteen olemassaolosta. Poliisin hätäkeskusraporttien tai vastaavan tiedonsaannin saatavuutta on parannettava, jotta häiriöihin voidaan puuttua riittävällä tavalla ja siten turvata muille asukkaille asumisrauha sekä asumisen turvallisuus. Valiokunta yhtyy näissä asiantuntijalausunnoissa esitettyyn huoleen ja esittää lausumaa tähän liittyen.

Vielä lopuksi kurssiin liittyen: Asunto-osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimivalta yhtiön omaisuuden luovuttamisesta kurssiin on lähtökohtaisesti yhtiökokouksella. Muutoksen myötä toimivalta vastaa voimassa olevaa lakia paremmin yhtiökokouksen yleistöimivaltaa päättää yhtiön ja osakkeenomistajien kannalta epätavallisista ja laajakantoisista toimista. Haluan vielä korostaa, että tässä säädetään myös asunto-osakeyhtiön kurssin vaikutuksista osakkeenomistajien hallintaoikeuteen ja vastikkeenmaksuvelvollisuuteen ja 4 momentissa asuntoyhtiön kurssin vaikutuksista osakkeenomistajan ja tämän vuokralaisen väliseen vuokrasuhteeseen. Hallituksen esityksen mukaan osakkeenomistajan on viipymättä ilmoitettava vuokralaiselle hallintaoikeutensa lakkaamisesta ja vuokrasopimuksen päättymisestä laissa tarkoitettuna ajankohtana.

Valiokunta esittää hyväksyttäväksi kolme lausumaa, ja mietintö on yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

17.17 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitos valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pitkolle. Hän kävi hyvin yksityiskohtaisesti tosiaan tämän yksimielisen mietinnön läpi. Tässä tulee varmaan toistoa, mutta nostan kuitenkin joitain kohtia, jotka ovat erityisesti keskustan näkökulmasta ja tietysti, kun itse olen tuolta itäisestä Suomesta, ehkä vähän siihenkin suuntaan liittyviä.

Sellainen huomio edelleenkin aloittelevana poliitikkona asioiden käsittelystä täällä: Tämä ei ole ainut asia, monessa muussakin, kun on monta eri lainsäädäntöä, monta eri hallituksen esitystä, jotka liittyvät tavalla tai toisella toisiinsa mutta menevät eri rytmissä ja eri tavoin, seuraaminen on välillä vähän vaikeata. Toki onneksi olen sitä ikäluokkaa, että kun menin peruskouluun, niin siellä oli joukko-oppi voimissaan, ja siitä olen huomannut myöhemmin, että on ehkä jopa jotain hyötyä, vaikka muutenhan se oli ihan hupsua touhua.

Tosiaan tämä mietintö on yksimielinen. Tähän hallituksen esitykseen sisältyvät säännösehdotukset hallitusta yhtiön alajajasta ja kurssista, ja ikävä kyllä näitä tällaisia asunto-osakeyhtiöitä erityisesti tuolla meillä päin on. Valiokunta tunnisti ne haasteet, joita asunto-osakeyhtiöihin liittyy erityisesti väestöä menettävillä alueilla. Asunto-osakeyhtiöiden omistamien rakennusten, erityisesti kerros- ja rivitalojen, purkaminen on yleistynyt viime vuosina. Purettujen asuntojen määrä on ollut arviolta 2 000 kappaletta vuodessa. Suurissa taajamissa purkaminen liittyy usein uudisrakentamiseen, kun pienissä taajamissa on kyse ilman käyttöä jääneiden huonokuntoisten rakennusten purkamisesta ja asuntomarkkinoiden tervehdyttämisestä.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

No, tervehtyvätkö ne edes sillä? Eivät aina edes silläkään. Tyhjilleen jääviä asuntoja tulee ylipäättään Suomessa olemaan entistä enemmän, ja niihin tulee löytää jokin ratkaisu.

Asunto-osakeyhtiölakiin ehdotetut säännökset hallitusta yhtiön alasajosta ja konkurssista helpottavat yhtiöiden sisäisten asioiden järjestämistä. Yleisemmin asuntopoliittisia toimenpiteitä taas tarvitaan väestöltään vähentyvissä kunnissa näiden elinvoimaisuuteen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi.

Toisin kuin aikaisemmin myös asunto-osakeyhtiöiden omistuksessa olevaan asuntokantaan kohdistuu suuria kestävyyspaineita vajaakäytön lisääntyessä. Suunnitelmallinen kestävä korjaaminen ja korjaamisen rahoitus sekä sen suunnittelu etukäteen ovat keskeisiä sopeutumisen edistämässä. Ympäristöministeriössä on valmistelussa asunto-osakeyhtiöille suunnatun perusparannuksen takausjärjestelmän ehtojen parantaminen. Väestöään menettävien alueiden rakennuskannan haasteisiin tarvitaan laajempia asunto- ja aluepoliittisia ratkaisuja. Tämän tulee olla mukana seuraavan hallituksen ohjelmassa. Se on aivan välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nousi vahvasti esille se, että häiriöiden määrä on tosiaan lisääntynyt asumisessa merkittävästi. Tapauksissa, joissa häiriöiden taustalla ovat, kuten puheenjohtaja Pitko toi esille, huumeet, tilanteisiin liittyvä väkivallan uhka, eivätkä naapurit uskalla tehdä häiriöilmoituksia omalla nimellään, tai eivät kenenkään nimellä varmaan. Mikäli naapureita ei pystytä kutsumaan oikeudenkäyntiin todistajaksi, on oltava muita keinoja esittää riittävä näyttö hallintaanottooperusteen tai vuokrasopimuksen purkuperusteen olemassaolosta. Poliisin hätäkeskusraporttien tai vastaavan tiedonsaannin saatavuutta on parannettava, jotta häiriöihin voidaan puuttua riittävällä tavalla ja siten turvata muille asukkaille asumisrauha sekä asumisen turvallisuus.

Arvoisa puhemies! Näihin liittyen on ehkä hyvä tässä tuoda esille nämä lausumaesitykset. Ensimmäinen kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lyhytvuokrausta koskevan sääntelyn toimivuutta ja riittävyttä kokonaisuutena ja antaa tästä selvityksen ympäristövaliokunnalle viimeistään 31.12.2029.” Toisena: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii tupakkalain muuttamista koskevan hallituksen esityksen antamista eduskunnalle sekä seuraa sen ja asunto-osakeyhtiölain muutoksen yhteisvaikutuksia sen arvioimiseksi, helpottaako sääntely kokonaisuutena käytännössä riittävästi tupakointikieltojen asettamista asuinyhteisöissä siten, että naapureiden ei enää tarvitse kärsiä tupakansavusta aiheutuvaa haittaa.” Niin kuin täällä tuli aiemmin esille, se on todella korkea luku, joka ilmoittaa kärsivänsä näistä haitoista. Kolmantena: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä lainvalmisteluun huoneistokäyntejä koskevasta tiedonsaantioikeudesta säätämiseksi sisäministeriön alan lainsäädännössä, jotta myös painavan syyn huoneiston hallintaanottooperusteen näytön saamista asunto-osakeyhtiöissä voidaan edistää ja turvata näin asumisrauha, ja antaa tästä selvityksen ympäristövaliokunnalle viimeistään 31.8.2027.” Nämä on otettava hallituksen toimesta heti työn alle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä.

17.22 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn tuossa edellä puhuneen edustaja Kallion näkemyksiin siitä, että on hankalaa, että näitä esityksiä palastellaan. Täällä on nyt muun muassa tätä lyhytvuokrausta koskien useita eri esityksiä

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

talossa käsiteltävänä, pääosin tässä rakentamislaisissa mutta sitten myös tässä asunto-osakeyhtiölain muuttamisessa.

Hyvää tässä on se, että huoneiston häiriöön on mahdollista puuttua aikaisempaa paremmin tämän lain nojalla, mutta edelleen näkisin tärkeänä, että tämä lyhyt vuokrauksen rekisteröinti olisi välttämätöntä. Asunto-osakeyhtiöiden, paloviranomaisten, verottajan ja valvontaviranomaisten tulee tarvittaessa saada tieto, missä asunnossa lyhyt vuokrausta harjoitetaan ja keitä asunnoissa majoittuu. Rekisteri on välttämätön myös palveluita käyttävien asiakkaiden turvallisuuden vuoksi, ja rekisteröinti ja asianmukainen asiakkaiden henkilötietojen kirjaaminen ja tietojen säilyttäminen on tärkeää myös kansalliselle turvallisuudelle. Turvallisuusviranomaisten tulee tarvittaessa saada tietoa siitä, keitä lyhyt vuokrausasunnoissa oleskelee.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 34/2026 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle patenttilaiksi

Hallituksen esitys HE 204/2025 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 12/2026 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Sieltä ensimmäinen puheenvuoro, edustaja Hänninen.

Keskustelu

17.24 **Juha Hänninen kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Patenttilain uudistaminen on tärkeä osa Suomen tulevaisuutta. Suomi menestyy vain, jos osaamme suojata uutta tietoa, uusia ratkaisuja ja rohkeita keksintöjä. Innovaatiot ovat tämän ajan voimavara ja osa kansallista kokonaisturvallisuuttamme. Ne vahvistavat kilpailukykyä, tukevat talouden kasvua ja rakentavat Suomen turvallisuutta, sillä teknologinen etumatka on osa kansallista varautumista.

Voimassa oleva patenttilaki on yli 50 vuoden takaa. Se ei enää vastaa tämän ajan toimintaympäristöä. Käsitteet, menettelyt ja rakenteet ovat osin vanhentuneita. Siksi laki on tarpeen päivittää. Nyt käsittelyssä oleva esitys selkeyttää lakia ja tuo sen linjaan nykyajan eurooppalaisen patenttisääntelyn kanssa. Samalla parannamme yritysten mahdollisuuksia suojata keksintöjään tehokkaasti ja ennakoitavasti. Toisin sanoen varmistamme yrityksille keinot osallistua turvallisemman Suomen rakentamiseen uusien innovaatioiden avulla.

Arvoisa puhemies! Suomen talous nojaa yhä vahvemmin tutkimukseen ja kehitykseen. Kun yritykset investoivat uuteen, ne tarvitsevat varmuuden siitä, että heidän työnsä tulokset ovat turvassa. Patenttisuojaa antaa keksijälle oikeuden hyödyntää omaa

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

työpanostaan ja mahdollisuuden rakentaa sen varaan uutta liiketoimintaa. Selkeä ja ajantasainen patenttilaki vahvistaa luottamusta, joka ohjaa investointeja Suomeen. Erinomaista on, että tämä esitys yksinkertaistaa hakuprosesseja ja keventää tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Se tukee yrityksiä, joilla ei välttämättä ole laajoja resursseja tai erikoistunutta patenttiosaamista. Näin myös pienemmät toimijat voivat osallistua kehitykseen ja hakea suojaa keksinnöilleen. Tämä lisää tasa-arvoa innovaatioiden kentällä ja vahvistaa koko talouden dynamiikkaa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, poissa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 204/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

13. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2025

Kertomus K 18/2025 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2026 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 4/2026 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Siellä ensimmäisen puheenvuoron käyttää edustaja Ojala-Niemelä puheenjohtajana.

Keskustelu

17.27 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus vuodelta 25 käsittelee monipuolisesti valtiontalouden hoidon riskejä ja valtion tukemaa toimintaa. Kertomuksessa nostetaan esiin useita tärkeitä teemoja, mutta valiokunta kiinnitti erityistä huomiota nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin ja valtionavustuksiin. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut siirtyivät vuoden 23 alusta hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämisvastuulle. Valtiontalouden tarkastusvirasto arvioi tarkastuksessaan nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja yhteensovittamista perustasolla, erikoissairaanhoidossa, opiskeluhuoltopalveluissa ja sosiaalihuollossa. Pääasiallinen huomio oli perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä nuorisopsykiatrisessa erikoissairaanhoidossa.

Valiokunta on käsitellyt nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarjontaa useasti aiemmin tarkastellessaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palveluja. Mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat usein merkittävässä roolissa syrjäytymisriskissä olevien nuorten elämässä. Tätä mietintöä valmistellessaan valiokuntaa kiinnostivat toimenpiteet, joita tarkastusviraston tarkastuskertomuksen jälkeen on tehty nuorten mielenterveys- ja

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

päihdepalvelujen parantamiseksi, samoin kuin näiden toimenpiteiden vaikutukset ja millaisena syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa toimivat näkevät nämä palvelut. Tarkastusviraston mukaan alueelliset erot nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuudessa, resursseissa, palvelurakenteissa ja palveluvalikoimassa olivat tarkastuksen aikaan huomattavia. Erityisesti nuorille kohdennetuissa päihdepalveluissa oli suuria eroja ja puutteita. Viraston mukaan hyvinvointialueiden tulisi varmistaa, että nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen valikoima on jatkossa alueellisesti nykyistä yhdenmukaisempi ja palveluihin pääsee terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain edellyttämällä tavalla.

Asiantuntijoiden mukaan nuorten mielenterveyspalvelujen parantamiseksi on tehty sekä lainsäädännöllisiä että eritasoisia muita kehittämistoimia niin valtakunnallisesti kuin hyvinvointialueilla. Toimenpiteistä keskeisin on toukokuun alussa 25 voimaan astunut lasten ja nuorten terapiatakuu, joka velvoittaa hyvinvointialueet järjestämään alle 23-vuotiaiden nuorten pääsyn tiettyihin psykososiaalisiin hoitoihin ja sosiaalihuollon maksuttomaan tukeen viimeistään kuukauden kuluessa tarpeen toteutamisesta. Asiantuntijoiden mukaan terapiatakuun tuloksellinen toteutus edellyttää hyvin toimivia alueellisia palvelurakenteita. Hyvinvointialueilla on käynnissä eritasoisia toimenpiteitä palveluiden yhtenäistämiseksi, kuten hoitoketjujen porrastaminen, eri toimijoiden välisen yhteistyön parantaminen ja vastuusuhteiden selkeyttäminen. Valiokunta pitää myönteisenä arviota siitä, että toimenpiteet ovat parantaneet hoidon saatavuutta ja nopeuttaneet hoitopääsyä. Valiokunta on kuitenkin huolissaan siitä, että sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan mielenterveysongelmia koskevat ja päihteitä käyttävien lasten ja nuorten tarvitsemat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat edellisen vuoden tavoin edelleen vakavasti vaarantuneet.

Nuorten parissa toimivat valiokunnan kuulemat asiantuntijat kiinnittivät huomiota myös siihen, että alaikäisten nuorten vaikeita päihdeongelmia hoidetaan edelleen usein lastensuojelun toimenpiteillä ja etenkin huostaanotoilla. Päihdetyön osaaminen lastensuojelun avohuollossa ja sijaishuoltopaikoissa on edelleen vaihtelevaa. Valiokunta korostaa, että nuorilla tulee olla tarjolla asianmukaiset terveydenhuollon tarjoamat päihdepalvelut niitä tarvitseville. Myös henkilöstön osaamisesta tulee huolehtia. Päihdesairausten hoito ei kuulu sosiaalihuollon tehtäviin.

Hoitotakuun osalta tarkastusvirasto havaitsi, että sen tulkinta ja toteutus vaihtelivat eri hyvinvointialueilla. Tarkastuksen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö on täsmentänyt hoitotakuun tulkintaa ja yhdenmukaista soveltamista ohjauskirjeellään. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan hoitotakuun tulkinnassa ja toteutumisessa on kuitenkin edelleen epäyhtenäisyyttä alueiden välillä. Valiokunta tukee asiantuntijoiden esittämää tulkintaa, jonka mukaan hoitotakuu tulee katsoa alkaneeksi siinä vaiheessa, kun nuoren hoito tosiasiallisesti alkaa. Hoidon tulisi myös sisältää selkeä interventio sellaisten satunnaisten tapaamisten sijaan, jotka johtavat tarpeettomaan palautumiseen perusterveydenhuoltoon.

Tarkastusviraston mukaan hyvinvointialueiden välillä oli hyvin paljon eroja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kohdentamiseen käytetyissä ikärajoissa, eivätkä ne useimmissa tapauksissa perustuneet lääketieteellisiin syihin. Ikärajoja perusteltiin esimerkiksi niukoilla resursseilla ja vanhoilla kuntaikärajoilla. Virasto suositti, että ikärajat ovat jatkossa nykyistä yhdenmukaisemmat ja perustuvat terveydenhuollon palveluissa lääketieteelliseen näkemykseen nuoruusiästä. Valiokunta pitää myönteisenä, että monilla

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

hyvinvointialueilla nuorten perustason mielenterveyspalvelujen ikärajaa on nostettu vuoden 25 alun jälkeen. Asiantuntijoiden mukaan ikärajan nosto edellyttää resurssien lisäämistä nuorten palveluihin. Valiokunta katsoo, että olemassa olevien resurssien siirrot tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettuna on kustannustehokas keino lisätä koordinaatiota nuorten ja aikuisten mielenterveyspalvelujen välillä ja hyödyntää niukkaa psykiatrian lääkäriresurssia.

Yhteenvedona valiokunta toteaa, että nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen on käynnistynyt hyvinvointialueilla, Helsingissä ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä. Kehittämistyön tuloksena on havaittavissa myönteistä kehitystä, ja nuorten hoitoonpääsy on jonkin verran parantunut. Työ tällä alueella on kuitenkin vielä kesken, ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa on edelleen samoja puutteita, joita valiokunta on aiemmissa mietinnöissään nostanut esille. Valiokunta pitää aiemmin lausumansa tavoin ensiarvoisen tärkeänä, että lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut saadaan toimiviksi perustasolla ja matalalla kynnyksellä, jolloin ongelmiin voidaan puuttua varhemmin eikä erikoissairaanhoito kuormitu nykyisessä määrin. Sekä inhimilliset että taloudelliset perusteet puoltavat tätä.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä valtionavustuksista. Valiokuntaa kiinnostivat valtion talousarviosta rahoitettavat valtionavustukset, niiden myöntäminen, käytön valvonta sekä vaikutuksen ja tuloksellisuuden arviointi. Valiokunta kuuli valtionavustuksia myöntäviä viranomaisia ja vastaanottavia järjestöjä valtionavustuskokonaisuuden toimivuudesta. Painopisteenä olivat erityisesti yleishyödyllisille yhteisöille suunnatut valtionavustukset, joita myönnettiin vuonna 25 noin 964 miljoonaa euroa. Suurimpia näitä avustuksia hallinnoivia valtionapuviranomaisia ovat Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, opetus- ja kulttuuriministeriö ja ulkoministeriö.

Vuoden 25 vuosikertomuksessaan tarkastusvirasto raportoi tarkastuksesta, joka käsitteli ulkoministeriön kansalaisjärjestöille myöntämiä valtionavustuksia kehitysyhteistyötä varten. Yleishyödyllisille yhteisöille suunnatuilla valtionavustuksilla tuetaan yleisen edun mukaista ei-taloudellista toimintaa, joka täydentää julkisia palveluja ja tukee valtioneuvoston sekä hallinnonalojen strategisia tavoitteita. Ne muodostavat keskeisen politiikkavälineen hyvinvoinnin, osallisuuden, kulttuurin, demokratian ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Avustukset myönnetään valtionavustuslain mukaisesti harkinnanvaraisina, ja ne ovat keskeinen väline kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksen turvaamisessa.

Vuoden 24 alusta yleishyödyllisille yhteisöille suunnatut valtionavustukset siirtyivät valtion yleiskatteellisesta talousarviosta jaettaviksi, kun ne aiemmin olivat sidoksissa rahapelitoiminnan tuotoista saatuihin voittoihin. Pääministeri Orpon hallituskaudella näihin avustuksiin on kohdistettu leikkauksia vastaavalla tavalla kuin muuhunkin valtion talousarviotalouteen.

Yleishyödyllisille yhteisöille valtionavustuksia myöntävien valtionapuviranomaisten toimintaan kohdistuneissa tarkastuksissa tarkastusvirasto on todennut avustusten hallinnointiprosessin toimivan olennaisilta osiltaan säädösten mukaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Jukkola, poissa. — Edustaja Lyly.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

17.36 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus vuodelta 2025 kuvaa hyvin näitä meidän toimintoja, ja on erittäin hyvä, että näitä käydään nyt tällä lailla systemaattisesti läpi.

Edustaja Ojala-Niemelä tuossa hyvin esitteli tätä mielenterveyspuolta, ja totean vain, että täällä raportissa on erittäin pelkistävästi käyty läpi myös sen kasvua ja kaikkea muuta. Se on tässä erittäin iso asia.

Toinen, joka on täällä raportissa ja joka liittyy tähän meidän nykyiseen tilanteeseemme, liittyy tähän, kuinka meillä brutto- ja nettovelka ovat kehittyneet tässä viime vuosina. Nettovelka on huomattavasti alemmalla tasolla — tietenkin, kun siellä on se varallisuus taustalla — mutta kuitenkin käyrät menevät niissä samaan suuntaan. Tämä nettovarallisuus ei ole kasvanut niin paljon, että se olisi syönyt tätä velan nousua, ja johtopäätös on tässä sillä tavalla senkin jälkeen aivan sama. Mutta se on hyvä, että meillä on tätä varallisuutta, ja täällä sivulla 54 on siitä erittäin kuvaava käyrä. Täällä sitten todetaan myöskin, että ”Suomen kohonnut velkasuhde edellyttää julkisen talouden tilaa parantavia menoleikkauksia, veronkorotuksia sekä hitaammin vaikuttavia rakenteellisia toimia”. Näin tarkastusvirasto toteaa meidän julkisesta taloudesta ja sen kuntoon saattamisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Se, minkä takia erityisesti pyysin tämän puheenvuoron, liittyy tähän valiokunnan mietintöön, jossa on käsitelty näitä yleishyödyllisten yhteisöjen avustuksia. Tämä on sillä tavalla mielenkiintoista, että muutokset yleishyödyllisten yhteisöjen avustusten osalta tulevat aika nopeasti ja ne ovat aika ennakoimattomia periaatteessa näitten osalta. Nyt kun esimerkiksi STEA-avustukset ovat vuonna 2024 olleet 383 miljoonaa euroa, vähän päälle, niin siitä se määrä on tippunut niin, että 2025 oli 304 miljoonaa ja 2026 oli 273 miljoonaa, ja nyt ensi vuodelle ennustetaan, että se on 190 miljoonaa euroa, eli tämä STEA-avustusten määrä puolittuu.

Täällä aivan oikein on valiokunta mietinnössään kuullut siitä asiantuntijoita, ja nyt kun nämä järjestöt yrittävät sopeuttaa omaa toimintaansa tilanteeseen, niin heillä on tässä kaksi toivetta. Toinen liittyy siihen, että kun näitä erilaisia avustushakemuksia on monenlaisia, niin siirryttäisiin yhteiseen yleisavustuskaavakkeeseen, jotta saataisiin hallinnossa taakkaa pienemmäksi ja selkeämmäksi. Ja sitten toinen asia on, että tämä toiminta pitäisi pidentää vuotta pidempiin aikoihin. Nyt jos ajatellaan, että STEA-avustukset putoavat esimerkiksi 273 miljoonasta 190 miljoonaan, niin se on valtava pudotus, ja järjestöt eivät voi tietää sitä kuin vasta joulukuussa, saavatko ne minkälaiseen toimintaan sitä avustusta. Siinä mielessä tämmöinen pitempikestoinen avustuksen jakaminen olisi perusteltua, ja sitten siellä puolessavälissä, jossain sen jälkeen, katsottaisiin seuraavaa kautta. Tätä olisi viisasta viedä eteenpäin, koska jokainen ymmärtää, että jos joulukuussa tulee tieto, että ensi vuodelle on tämä määräraha, niin jos järjestöllä on palkattua työvoimaa, se ei pysty irtisanomaan sitä — siinä on irtisanomisajat ja muut vähintään puoli vuotta. Sitten jos on joku kiinteistö, niin ei pääse siitä irti, tai jos on joitain muita sopimuksia, niin niistä ei päästä heti irti. Voi olla, että jos rahat loppuvat, niin ne eivät pysty hoitamaan näitä velvoitteitaan siinä yhteydessä, kun rahoitus menee pieneksi.

Sitten tärkeintä olisi tässä huomioida, että näitä avustuksia ohjattaisiin sellaiseen toimintaan, joka edesauttaa sitä kohtaavaa työtä, joka tässä nyt uhkaa vähentyä — se on ollut tärkeä osa.

Sitten valiokunta hienosti otti tässä huomioon myöskin sen, että pitäisi olla tätä vertailtavuutta näitten järjestöjen välillä siinä, kuinka paljon niillä saadaan aikaiseksi, ja tietynlaista kustannusvastaavuutta pitäisi lisätä.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

Siinä mielessä, kun ollaan todella niukkojen avustusten piirissä, nämä kehityssuunnat on tässä hyvä ottaa huomioon. Siinä mielessä valiokunta on tähänkin jo kiinnittänyt huomiota. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hemmilä.

17.41 Pertti Hemmilä kok: Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston tuore vuosikertomus ja siitä annettu tarkastusvaliokunnan mietintö ovat poikkeuksellisen painavaa ja vakavaa luettavaa. Kun peilaan näitä asiakirjoja pitkään kokemukseeni niin tässä talossa, niin tarkastusvaliokunnan kuin VTV:n neuvottelukunnan jäsenenä pääjohtaja Tuomas Pöystin kaudella, minun on nyt sanottava suoraan: julkisen taloutemme tilanne vaatii nyt perusteellista ja tinkimätöntä ryhtiliikettä. Saliin vastikään palanneena hallituspuolueen edustajana en aio tätä tilannetta mitenkään kaunistella. VTV:n havainnot ja valiokunnan yksimielinen mietintö osoittavat, että valtionhallinnon sisällä on ryhdyttävä viivyttämättä tiukkaan talouskuriin.

Muistan hyvin neuvottelukunnan vuodet Pöystin pääjohtajakaudella. Silloin rakensimme vahvaa pohjaa riippumattomalle ja ennen kaikkea vaikuttavalle tuloksellisuustarkastukselle. Tämänpäiväinen mietintö kuitenkin paljastaa, että se henki ja vaatimus veronmaksajien eurojen tarkasta syynistä on nyt osittain hukkunut hallinnon paisuviin rakenteisiin ja tehottomiin hankeviidakkoihin. Tarkastusvaliokunta nostaa mietinnössään kissan pöydälle. Me emme voi katsoa sivusta, kun valtionhallinnon sisäinen ohjaus ja varojen käytön seuranta pettävät. Jos esimerkiksi maanviljelijä tai yrittäjä hoitaisivat omaa talouttaan näin, tila ja yritys olisivat vasaran alla alta aikayksikön.

Rouva puhemies! Haluan kiinnittää huomiota sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä hyvinvointialueiden rahoituksen syviin valuvikoihin. Valiokunnan mietintö alleviivaa sitä karua tosiasiaa, että pelkkä lisärahan pumppaaminen järjestelmään ei paranna ihmisten palveluita, jos hoidon todellista vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta ei kyetä mittaamaan ja valvomaan. Kustannusten hallinta laahaa perässä, ja valtion ohjauskeinot ovat olleet aivan liian hampaattomia. Me tarvitsemme tiukkaa tulosvastuuta, jossa rahojen käytöstä on voitava osoittaa todellinen hyöty suomalaiselle veronmaksajalle. Erilaisten pirstaleisten valtionavustusten ja määräaikaisten kehityshankkeiden viidakko on perattava kovalla kädellä, kuten valiokunta aivan oikein vaatii. Meillä ei ole varaa rahoittaa sellaista toimintaa, jonka yhteiskunnallisesta hyödyistä ei ole mitään faktoihin perustuvaa näyttöä. Suoranaiselle tehottomuudelle on laitettava piste.

Arvoisa puhemies! Tämä tarkastusvaliokunnan mietintö on erittäin vakava viesti ministeriöiden ja virastojen suuntaan. Tulosohtaus kaipaa paluuta juurilleen. Päällekkäisyyksiä on karsittava, normitusta purettava ja byrokratiaa vähennettävä. Julkisen sektorin perustehtävä on luoda vakaat edellytykset työlle, ahkeruudelle ja yrittäjyydelle, ei työllistää itse itseään sisäisellä raportoinnilla.

Suomi on elänyt liian pitkään yli varojensa. Tämä mietintö toimii yhtenä muistutuksena sille, että rakenteelliset uudistukset ja vaikeatkin talouden korjausliikkeet on vietävä määrätietoisesti maaliin asti. Emme voi jättää tuleville sukupolville raskasta velkaperintöä ja samalla toimimatonta palvelujärjestelmää. Työnteon, yrittäjyyden ja vastuullisen taloudenpidon on oltava kaiken toiminnan pohjana.

Ja vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Hallituksen on otettava tämä mietintö ja sen sisältämät lausumaehdotukset painavana velvoitteena. Menojen vaikuttavuutta on

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

valvottava nykyistä tarkemmin ja tuloksettomista hankkeista on uskallettava luopua. Toivon, että myös oppositio lukee nämä VTV:n ja valiokunnan arvioinnit ilman politisointia tai populismia ja ymmärtää, miksi hallituksen tekemät vaikeatkin talouden korjausliikkeet ovat välttämättömiä isänmaan kuntoon saamiseksi. Tämän maan talouden ja hyvinvointiyhteiskunnan pelastaminen vaatii yhteistä ymmärrystä siitä, että nykyinen meno ei voi jatkua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Hanna.

17.47 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten valiokunnan puheenjohtaja, joka täällä kävi läpi tätä mietintöä, haluan itsekkin korostaa sitä, että valiokunnassa tosiaan kiinnitettiin äärimmäisen tarkkaa huomiota nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen tilanteeseen, ja tästä Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksesta poimimme erityisesti tämän omankin valiokuntamme tämmöiseksi tarkastelukohteeksi, ja me äärimmäisen hyvässä yhteishengessä siellä valiokunnassa tätä asiaa tarkastelimme. Se syy, miksi valiokunta erityisesti tähän kokonaisuuteen kiinnitti huomiota, on, kuten tästä tarkastusviraston raportistakin tulee ilmi, että tarkasteluvuotena 2023 mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöiden diagnoosi oli joka kahdeksannella 13—17-vuotiaista ja lähes joka neljännellä 18—29-vuotiaista. Eli kysymys on sekä inhimillisesti että taloudellisesti äärimmäisen merkittävästä ilmiöstä, ja siksi myös tarkastusvaliokunnan oli ihan perusteltua käyttää melko paljonkin aikaa tähän asiaan perehtymiseen.

Nostan itsekkin täältä nyt muutamia huomioita esiin. Eli tosiaan tarkastusviraston tarkastuksessa tuli esiin, että nämä alueelliset erot nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuudessa, resursseissa, palvelurakenteessa ja palveluvalikoimassa olivat erittäin huomattavia, ja onkin ihan välttämätöntä, että jatkossa sitten pystytään näitä eriarvoisuuksia purkamaan. Meillä tosiaan täällä nousi esiin myös se, että nyt, kun terapiatakuu on astumassa voimaan, on varmasti haastavaa, kun tietopohja tämän tarkastusviraston tarkastuksenkin perusteella on erittäin puutteellista, seurata hoitopääsyn todellista toteutumista, kun varsinkin sitten myöskin esimerkiksi määritelmä ja tulkinta siitä, milloin esimerkiksi hoito alkaa tai miten tämä hoitopolku rakentuu siellä perustason ja erikoissairaanhoidon välillä, poikkeaa eri alueilla huomattavan paljon.

Tarkastusviraston kertomuksessa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että myöskin tässä ikäraajassa, jota hyvinvointialueilla käytetään nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kohdentamiseen, on suuria vaihteluita. Tosiaankin kävimme kuulemistenkin kautta läpi sitä, että lääketieteellisten perusteiden sijaan näitä ikärajoja on sitten eri alueilla perusteltu hyvin paljon näillä resursseilla ja vanhoilla käytänteillä. Onkin ihan selvää, että tämä tarkastusviraston suositus siitä, että ikärajojen tulisi jatkossa olla nykyistä yhdenmukaisemmat ja niitten tulisi perustua lääketieteelliseen näkemykseen nuoruusiästä, olisi äärimmäisen perusteltua ja tärkeää. Ja tosiaan meidänkin kuulemisissa tuli esiin, että moni täysi-ikäistyvä nuori hyötyisi nimenomaan nuorille kohdennetuista palveluista ja ne olisivat huomattavasti vaikuttavampia, ja myöskin se, että aikuisten palveluissa nuorilta odotetaan enemmän oma-aloitteisuutta, mikä sitten saattaa johtaa siihen, että jo hyvin alkanut hoitopolku katkeaa ja nuori saattaa sitten, kun ikärajan perusteella palveluvalikoima muuttuu, pudota niitten palvelujen ulkopuolelle. Näihin on tärkeää

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

jatkossa kiinnittää hyvinvointialueilla huomiota ja totta kai sitten seurata myöskin täällä eduskunnan tasolla, että nämä ikäraajat tulevat huomioituiksi.

Nostaisin täältä esiin vielä myös sen havainnon, että myöskin palvelujärjestelmän sisällä ei aina tiedetä esimerkiksi sitä, että mielenterveysongelmien vuoksi hoitoa saava potilas voi olla oikeutettu hyvinvointialueen järjestämiin vammaispalveluihin silloin, kun sairaus on laadultaan ja kestoaltaan sellainen, että se täyttää jo laissa määritellyt vammaisuuden kriteerit. Näin on usein esimerkiksi vakavimpien psykoosisairauksien ja neurokirjon haasteiden kohdalla. Pahimmillaan asiantuntijakuulemisten mukaan kyse on jopa aktiivisesta estämisestä, ja hakemuksia myös evätään lainvastaisesti. Näistä on lukuisia korkeimman hallinto-oikeuden vammaispalveluja käsitteleviä oikeustapauksia. Ehdottomasti valiokuntakin sitten tässä mietinnössään painottaa, että palveluohjauksen tulee aina perustua lainsäädännön tuntemukseen ja sen tulee olla yhdenmukaista ja asiakkaan kyvystä ja kunnosta riippumatonta.

Tosiaankin näitä haasteita on. Tässä riittää varmasti jatkossakin eduskunnan päässä seurattavaa. Nyt tietenkin tämä tarkastus on koskenut vuotta 2023, ja muutoksia varmasti hyvinvointialueilla on jo tehty, mutta kun tiedämme, että talouden tilanne hyvinvointialueilla on haastava, niin on tietenkin pelkona se, että onko näitä tarkastusviraston suosituksia sitten pystytty ottamaan siellä käytäntöön. Se sitten tietenkin jää tässä jatkossa seurattavaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

17.52 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Tämä Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksessaan erityisesti raportoima nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin kohdistunut tarkastus on erityisen mielenkiintoista luettavaa. Tarkastuksessa on keskitytty nuorten palveluihin sen vuoksi, että nuorten mielenterveyshäiriöiden lisääntymisestä on saatu näyttöä tuoreissa tutkimuksissa. Diagnosoitujen nuorten lukumäärä niin 13—17-vuotiaissa kuin 18—29-vuotiaiden ikäryhmissä on kasvanut vuosien 2021—2023 aikana selvästi.

Nuorten päihdepalveluja on tarkasteltu sen vuoksi, että niitä ja mielenterveyspalveluja pyritään kehittämään toiminnallisena kokonaisuutena. On kuitenkin käynyt ilmi, että alueelliset erot nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuudessa, resursseissa, palvelurakenteessa ja palveluvalikoimissa ovat huomattavia. Erityisesti nuorille kohdennetuissa päihdepalveluissa on suuria eroja ja myös puutteita. Nuorisopsykiatrisessa erikoissairaanhoidossa palvelurakenteet ovat yhdenmukaisempia kuin perustasolla, mutta hoidon toteutuksessa henkilöstöresursseilla, potilaskohtaisilla kustannuksilla, hoitopääsyn nopeudella ja osastohoidon roolilla on suuria eroja hyvinvointialueiden välillä. Alaikäisille kohdennettuja erikoissairaanhoidon päihdepalveluja on saatavilla harvoin, ja niistä puuttuu myös oleellisia palveluita. Hoitotakuu uhkaa jäädä tyhjäksi kirjaimeksi, sillä sitä tulkitaan eri tavoin ja tarjolla olevat palvelut vaihtelevat huomattavasti.

Yksi keskeinen toimi nuorten mielenterveyspalvelujen parantamiseksi on ollut ja on lasten ja nuorten terapiatakuu, joka tuli voimaan 1.5.2025. Terapiatakuu velvoittaa hyvinvointialueet järjestämään alle 23-vuotiaiden nuorten pääsyn tiettyihin psykososiaalisiin hoitoihin ja sosiaalihuollon tukeen viimeistään kuukauden kuluessa siitä,

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

kun tarve on todettu. Hoito ja tuki ovat maksuttomia. Terapiatakuun tavoitteena on ylipäättään vähentää nuorten syrjäytymisriskiä varmistamalla nuorelle oikea-aikainen hoito ja yhdenvertaisuus palvelurakennetta yhdenmukaistamalla. Hoitotakuun ja nopean hoitopääsyn tarkoituksena on tukea terapiatakuun oikea-aikaista toteutumista ja hoitoketjujen jatkuvuutta. Asiantuntijat tuovat kuitenkin esiin, että terapiatakuun tuloksellinen toteutus edellyttää hyvin toimivia alueellisia palvelurakenteita, joihin on syytä hyvinvointialueittain kiinnittää huomiota.

Tällä hetkellä perustason palvelujen ja erikoissairaanhoidon väliin ja sisälle jää edelleenkin katvealueita, joissa nuoret ja heidän perheensä eivät saa tarvitsemiaan palveluja. Kokonaisuus on edelleen pirstaleinen, eikä perustason mielenterveyden hoito ole kaikilla alueilla riittävän vahvaa. Hoitopääsyn ja hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi jalkautuva ja etsivä nuorisotyö ja muut kynnyksettömät palvelut ovat avainasemassa.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sananen valtionavustuksista. Yleishyödyllisille yhteisöille suunnatuilla valtionavustuksilla tuetaan yleisen edun mukaista ei-taloudellista toimintaa, joka täydentää julkisia palveluja ja tukee hallinnonalojen strategisia tavoitteita. Yleishyödylliset yhteisöt muodostavat keskeisen politiikkavälineen hyvinvoinnin, osallisuuden, kulttuurin, demokratian ja kestäväen kehityksen edistämisestä, ja tästä välineestä on syytä pitää hyvää huolta. Vapaaehtoistyön, järjestöjen työn, arvo on Suomessa valtionvelan koron, kolmen miljardin euron, tasolla. Järjestöjen työ on mittaamattoman arvokasta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä.

17.57 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vielä näistä valtionavustuksista: Tarkastusvirasto on kiinnittänyt huomiota siihen, että valtionavustuksia hallinnoivien viranomaisten käytännöt vaihtelevat, ja suositti, että viranomaiset tehostavat toimiaan käytäntöjen yhtenäistämiseksi. Viraston syksyllä 25 tehdyn jälkiseurannan perusteella tarkastuksen kohteet olivat kehittäneet avustusprosesseja ja avustusten valvontaa suositusten suuntaan osallistumalla erilaisiin avustuskäytänteitä yhtenäistäneisiin työryhmiin. Myös valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esille, että avustusprosesseja on eri työryhmissä yhtenäistetty ja yhteistyö valtionapuviranomaisten välillä on säännöllistä.

Toimenpiteistä huolimatta sekä tarkastusvirasto että valiokunnan kuulemat järjestöt tuovat kuitenkin esiin sen, että avustuskäytännöt eri hallinnonaloilla vaihtelevat edelleen ja valtionapuviranomaisten toisistaan poikkeavat avustuskäytännöt ja järjestelmät tuottavat hallinnollista lisätaakkaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että avustuskäytäntöjä tarkastellaan sen aiheuttaman hallinnollisen taakan osalta kriittisesti ja pyritään välttämään epätarkoituksenmukaisia ja resursseja vieviä menettelyitä. Valiokunta katsoo, että avustuskäytäntöjä kehitettäessä tulee harkita, onko avustusjärjestelmää mahdollista tehostaa ottamalla käyttöön laajemmin monivuotisia avustuksia ja purkamalla ylimääräistä raportointia heikentämättä kuitenkaan tilivelvollisuutta.

Valiokuntaa kiinnosti valtionavustusten valvonnan yhteydessä havaitut avustusten väärinkäytökset. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtionapuviranomaiset valvovat tarkasti avustusten käyttöä ja edellyttävät raportointia rahoituksen käytöstä ja tuloksista sekä mahdollisista väärinkäytösepäilyistä. Tarkastusviraston tarkastusten mukaan valtionapuviranomaisten valtionavustusten käytön valvonnassa on kuitenkin

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

havaittu joitain puutteita. Havaintojensa perusteella virasto suositti, että ulkoministeriön tulisi dokumentoidusti selvittää ulkopuolisten asiantuntijoiden riippumattomuus ja tarvittaessa eriyttää eri toimijoiden avustusvaiheeseen liittyvät tehtävät ja käytön valvonta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan ulkoministeriö huomioi tarkastusvirastolta saamansa suositukset osana säännönmukaista kehittämistyötä. Aiemmin tarkastusvirasto myös suositti, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö terävöittävätkustannusten tukikelpoisuuden ja avustusehtojen valvontaa, ja viraston tekemän jälkiseurannan mukaan kyseiset valtionapuviranomaiset ovat kehittäneet valvonta- ja tarkastustoimintaansa. Valiokunta yhtyy tarkastusviraston ilmaisemaan kantaan ja korostaa, että valtionavustusten riittävään valvontaan on syytä edelleen kiinnittää huomiota avustusprosesseja kehitettäessä.

Valtionavustuslaki velvoittaa valtionavustuksia myöntävät tahot arvioimaan säännöllisesti valtionavustusten käytön tuloksellisuutta, tarkoituksenmukaisuutta, vaikutuksia kilpailuun, eri väestöryhmien asemaan ja ympäristöön ja muita vaikutuksia sekä valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Valiokunnan saaman tiedon mukaan valtionapuviranomaiset ovat viime vuosina kehittäneet muiden toimien ohella myös vaikutusten ja tuloksellisuuden seuranta. Tiedon hyödyntämisessä on kuitenkin havaittu puutteita.

Valiokunta pitää tärkeänä, että avustustoimintaan kohdistuu säännöllisesti seuranta ja tarkastuksia. Järjestöjen toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta tulee arvioida vastaavalla tavalla kuin muutakin julkisilla varoilla tuettua toimintaa. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä sitä, että arvioinnin yhteydessä kertyvän aineiston tulee olla sellaista, että sen avulla on mahdollista tuottaa käyttökelpoista tietoa järjestöjen ydintoiminnan kehittämiseen. Seuranta-aineistojen keruusta eri osapuolille aiheutuvat suorat ja välilliset kustannukset tulee myös arvioida ja ottaa huomioon arviointitoimintaa kehitettäessä.

Järjestöjen toiminnan läpinäkyvyyden ja kustannustietoisuuden lisäämiseksi valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että järjestökohtainen tieto avustusten käytöstä on keskitetysti, julkisesti ja vertailukelpoisesti saatavilla jaoteltuna hallintokustannuksiin, kohtaavan auttamistyön kustannuksiin ja muihin kustannuksiin.

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus onkin, että eduskunta hyväksyy kannanoton K 18/2025 vp johdosta, ja eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 18/2025 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

14. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Valtioneuvoston selonteko VNS 6/2025 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 5/2026 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.5.2026 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 51/2026 vp

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 189/2025 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 189/2025 vp
Hallituksen esitys HE 27/2026 vp
Lakialoite LA 6/2023 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 7/2026 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.5.2026 pidettävään täysistuntoon.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 55/2026 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 3/2026 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.5.2026 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsälain, luonnonsuojelulain ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 30/2026 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 7/2026 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 9/2026 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.5.2026 pidettävään täysistuntoon.

18. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 20.5.2026 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.46.

Pöytäkirjan vakuudeksi: